MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS MOKYKLOS
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR PROCESO INSTITUTAS

AKVILĖ JUDZINSKYTĖ
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINOLOGIJOS PROGRAMA

LIETUVOS TEISINĖS BENDRUOMENĖS KRIMINALISTINIS ŠVIETIMAS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Prof. dr.
Hendryk Malevski

Vilnius, 2021 m.

TURINYS

ĮVADAS……..…….....2

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS.....12

1. KRIMINALISTIKOS MOKSLO REIKŠMĖ IR VAIDMUO TEISĖSAUGOS BEI JUSTICIJOS PAREIGŪNŲ VEIKLOJE……..….....…….....13

1.1. Kriminalistikos švietimo raida Lietuvoje: teisėsaugos ir justicijos institucijų pareigūnų mokslinimo bei kvalifikacijos kėlimo apžvalga…….....….....….....13

1.1.1. Kriminalistikos dėstymo apimties ir struktūros pokyčių raida 13

1.1.2. Lietuvos teisėsaugos ir justicijos institucijų pareigūnų kvalifikacijos kėlimo raida: kriminalistinis aspektas…….....…….....16

1.1.3. Kriminalistikos švietimas užsienio valstybėse…….....20

1.2. Kriminalistikos rekomendacijų, metodų ir būdų svarba teisėsaugos bei justicijos institucijų veikloje …….....….....23

2. DABARTINĖ KRIMINALISTIKOS ŠVIETIMO SISTEMA IR JOS TOBULINIMO PERSPEKTYVOS.....27

2.1. Kriminalistikos dėstymo universitetinėse studijose poreikiai, tendencijos ir perspektyvos.....27

2.2. Šiuolaikinis specialistų kriminalistinis rengimas ir jo problemos…….....…39

2.3. Tarptautinio bendradarbiavimo reikšmė tobulinant teisėsaugos ir justicijos darbuotojų kriminalistinį švietimą…….....53

3. TEISĖSAUGOS IR JUSTICIJOS REFORMOS LIETUVOJE BEI KRIMINALISTINIS ŠVIETIMAS .....……...61

IŠVADOS.....68

PASIŪLYMAI…….....71

LITERATŪROS SĄRAŠAS……...72

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS…….86

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA……..88

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA……...90

PRIEDAI…….....92

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ……..114

ĮVADAS

Baigiamojo darbo aktualumas. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme nurodoma: „Švietimas – veikla, kuria siekiama suteikti asmeniui visaverčio savarankiško gyvenimo pagrindus ir padėti jam nuolat tobulinti savo gebėjimus“[1]. Be *švietimo* sąvokos minėtinas *ugdymas* ir *išsilavinimas* – pripažįstama tam tikro lygio asmens branda, kompetencija ar kvalifikacija[2].

Trisdešimties metų periodas po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo rodo, kad kriminalistiniame švietime būta ir pakilimų, ir nuosmukių, bet buvo išlaikytas pažangos siekimas. 2001 m. buvo įsteigta Lietuvos kriminalistų draugija[3], ji tapo žinoma ir už Lietuvos ribų dėl kriminalistikos kongresų „Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika“[4]. Atskiruose kriminalistinio švietimo segmentuose Lietuva – tarp pirmaujančių šalių Europos Sąjungoje, pavyzdžiui, Lietuvos specialistų dalyvavimas apmokant Kroatijos kriminalistinės tarnybos specialistus[5], nuo 2020 m. realizuojama nauja bakalauro teisės studijų programos specializacija „Teisė ir kriminalistika“ Mykolo Romerio universitete[6]. Tačiau nepaisant pažangos, yra pastebimas nepakankamas dėmesys Lietuvos kriminalistikos mokslininkų identifikuotoms problemoms, jų pasiūlymams ir rekomendacijoms. Paminėtinas dėmesio trūkumas kriminalistikos mokslinimui reformuojant teisėsaugos institucijas, o tai reiškia, kad valstybėje nėra aiškios kriminalistinės politikos koncepcijos. Svarbu paminėti, kad apie tarpukario Lietuvos teisėsaugos ir justicijos institucijų mokslinimą gan plačiai rašė E. Palskys savo monografinėje tudijoje „Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos (1918-1940)”. Sovietmečio periodas dar laukia savo tyrinėtojų ir dėl ribotos magistro baigiamojo darbo apimties apie tai nebuvo rašoma.

Atkreiptinas dėmesys, kad gerėja visuomenės viešojo saugumo jausmas. 2020 m. bendrovės „Baltijos tyrimai“ atlikta apklausa parodė, kad 79 proc. apklaustųjų jaučiasi visiškai

---

[1] „Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 19 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.395105/asr.
[2] *Ibid*.
[3] „Lietuvos kriminalistų draugija“, Visuotinė Lietuvių enciklopedija, žiūrėta 2021 m. spalio 31 d., https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-kriminalistu-draugija/.
[4] *Ibid*.
[5] „Dvynių projekto sėkmė. Kroatiškos kriminalistikos ir lietuviškos energijos ypatumai“, Lietuvos policija, žiūrėta 2021 m. spalio 31 d., https://bit.ly/3DeZwgM.
[6] „Teisė ir kriminalistika“, Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 m. spalio 31 d., https://www.mruni.eu/study_program/teise-ir-kriminalistika/.

saugūs, o 69 proc. respondentų nurodė, jog kriminogeninė situacija – gera[7]. Palyginus su 2005 m. duomenimis, tada saugiai jautėsi tik 47 proc.[8] apklaustųjų. Vadovaujantis „Eurobarometro“ duomenimis, pateiktais 2017 m., matyti, kad Lietuvos gyventojai tada jautėsi gana saugiai – taip nurodė 58 proc. respondentai, o saugiausiai jautėsi Suomijos gyventojai – 81 proc.[9]. Gyventojų viešojo saugumo jausmo rodikliai parodo, kad mūsų teisėsaugos institucijoms ir jų darbuotojams reikia tobulėti koncentruojantis į kiekvieno žmogaus saugumą.

Remiantis Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos duomenimis, Lietuvoje ištiriama beveik du trečdaliai nusikalstamų veikų, tačiau vis dar per ilgai tęsiasi sudėtingiausių nusikaltimų tyrimai ir kas septintas ikiteisminis tyrimas trunka ilgiau negu devynis mėnesius[10]. Atsižvelgus į tai manytina, kad tam įtakos turi teisėsaugos pareigūnų aukšto profesinio lygio trūkumas, šiuolaikinių kriminalistikos rekomendacijų, metodų ar priemonių netaikymas arba netinkamas jų taikymas. Todėl viena iš priemonių tobulinti viešąjį saugumą ir tyrimo kokybę – teisėsaugos ir justicijos pareigūnų profesinis rengimas kriminalistiniu aspektu.

Profesinis rengimas – tai viena iš svarbiausių švietimo grandžių, užtikrinančių specialių profesinių žinių ir praktinių įgūdžių suteikimą[11]. Pabrėžtina, kad kriminalistikos žinių reikia ne tik kriminalinės justicijos krypties pareigūnams, bet ir visai teisinei bendruomenei[12]. Bendruomenė – tai tam tikra žmonių grupė, kurią sieja bendri interesai[13]. Taigi, teisinę bendruomenę sudaro žmonės, kuriuos sieja bendri teisiniai interesai, t. y. policijos pareigūnai, prokurorai, ikiteisminio tyrimo pareigūnai, teisėjai, advokatai, notarai, teisės konsultantai, kriminalistinių tyrimų ekspertai, teisės krypties studijų studentai, teisės mokslininkai. Pažymėtina, kad Lietuvoje nėra kompleksinio kriminalistinio teisėsaugos pareigūnų ir teisininkų

[7]„Vidaus reikalų ministerijos ir Policijos departamento prie VRM iniciatyva, reprezentatyvią Lietuvos gyventojų apklausą 2020 m. rugpjūčio-spalio mėn. atlikti „Baltijos tyrimai“ apklausa“, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://vrm.lrv.lt/lt/apie-vidausreikalu-ministerija/gyventoju-apklausos.

[8] Vladas Tumalavičius, *Viešojo saugumo užtikrinimo teisiniai aspektai Lietuvoje: dabarties tendencijos ir Procesai,* Mokslo studija (Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2017): 22, https://bit.ly/2ZbfxG1.

[9] „Ataskaita apie viešojo saugumo būklę Lietuvoje 2005-2019 m.”, Vidaus reikalų ministerija, žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., 46 https://bit.ly/3Gq1BZe.

[10] „Naujausias baudžiamosios politikos paveikslas – geriau išaiškinami nusikaltimai, tačiau per griežtos bausmės ir kalinių skaičiaus lyderystė Europoje“, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://bit.ly/31WyxsN.

[11] Žaneta Navickienė, „Ikiteisminio tyrimo pareigūnų kvalifikacijos ir kompetencijos svarba ikiteisminio tyrimo procese“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2012), 138.

[12] Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, „Informuotumo kriminalistikos klausimais didinimas“, iš *Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija: mokslo studija*, ats. redaktoriai: Vidmantas Egidijus Kurapka, Hendryk Malevski ir Snieguolė Matulienė (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016), 258.

[13]„Bendruomenė“, Lietuvių žodynas, žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://bit.ly/3c6UmHV.

mokslinimo modelio. Pavyzdžiui, šiuo metu Vilniaus universitete tik baudžiamosios specializacijos studentai studijuoja privalomąjį bazinį kriminalistikos kursą[14]. Taigi kyla klausimas, ar žmogus, pasirinkęs kitas teisės specializacijas, negali tapti prokuroru, teisėju, ir (ar) jam neprireiks kriminalistikos žinių.

Šis darbas aktualus, kadangi padės atsakyti į pasirinktus klausimus: koks kriminalistinio mokymo modelis galėtų būti taikomas Lietuvoje; ar visiems teisinės bendruomenės nariams reikia dėstyti kriminalistiką, t. y. ar visų specializacijų teisės studijų studentai, ar tik baudžiamosios specializacijos teisės studijų studentai turi studijuoti privalomąjį bazinį kriminalistikos kursą ir kitus specialius kriminalistinius dalykus pagal pasirinkimą. Šis darbas reikšmingas, kadangi gali paskatinti teisėsaugos, ikiteisminio tyrimo pareigūnus, teisėjus, prokurorus, policijos pareigūnus, advokatus ir kitus teisinės bendruomenės narius nuodugniau vertinti kriminalistikos švietimo suvokimą.

Tiriama problema. Kriminalistika teisės krypties studijų programose dėstoma skirtingai arba nedėstoma iš viso, todėl būtina išsamesnė analizė, kuri leistų atsakyti į klausimą, ar visų specializacijų teisės studijų programose yra privalomas kriminalistikos kursas, o jeigu taip, tai kodėl to reikia. Kriminalistikos dėstymui rengiant teisininkus studijų programos krypties „Teisė“ bakalauro studijose Mykolo Romerio universitete yra skiriami 8 ECTS kreditai, iš jų privalomam dalykui „Kriminalistika“ – 4 ETCS, pasirenkamajam „Teismo medicina“ – 4 ETCS[15]. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Teisės studijų programoje kriminalistikos dalykui skiriami 3 kreditai ir jis dėstomas tik kaip pasirenkamas dalykas[16]. Kitoje Mykolo Romerio universiteto bakalauro studijų programoje „Teisė ir policijos veikla“ kriminalistikai skiriama daugiau dėmesio: „Teismo medicina ir pirmoji medicinos pagalba“ – 3 ECTS kreditai; „Kriminalistikos teorija ir technika“ – 4 ECTS kreditai; „Kriminalistikos taktika ir metodika“ – 4 ECTS kreditai[17]. Pavyzdžiui, Velse, Glamorgano universitete policijos bakalauro studijų programoje yra dėstoma: „Praktinė policijos veikla“ („Practical Forensics for Policing“) – 10 kreditų, „Kibernetinių nusikaltimų ir ikiteisminis tyrimas“ („Cyber Crime and Forensic

[14] „Teisė“ Studijų programos planas, Vilniaus universitetas, žiūrėta 2021 m. spalio 16 d., https://bit.ly/3kxr7m1.
[15] „Studijų programos aprašas“, Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 m. spalio 16 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=12067&l=lt.
[16] „Teisė“ Studijų programos planas, Vilniaus universitetas, žiūrėta 2021 m. spalio 16 d., https://bit.ly/3kxr7m1.
[17] „Studijų programos aprašas“, Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 m. spalio 16 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=12076&l=lt

Investigation“) – 20 kreditų[18]. Todėl tyrimo metu ieškoma atsakymo į klausimą, kodėl skiriasi kriminalistikos dėstymas universitetuose, taip pat ir policijos pareigūnų mokyklose Lietuvoje ir už jos ribų, kokie veiksniai tai paveikia labiausiai: teisinis reguliavimas, mokymosi kurso patrauklumas arba nepatrauklumas, kriminalistikos dėstymo apimties įtaka teisėsaugos ir justicijos pareigūnų profesiniam darbui?

Vadovaujantis valstybės kontrolės apklausų duomenimis, audito metu buvo vertinamas ikiteisminio tyrimo ir nusikaltimų prevencijos funkcijas vykdančių pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo priemonių metu įgytų žinių ir įgūdžių pritaikymas darbe[19]. 15 proc. pareigūnų nurodė, kad daugiau nei 80 proc. mokymuose įgytų žinių ir įgūdžių yra nauji ir pritaikomi darbe, 39 proc. apklaustųjų pritaiko nuo 50 iki 80 proc. žinių, 46 proc. – mažiau nei 50 proc. žinių[20]. Be to, pareigūnų apklausos duomenys atskleidė, kad 39 proc. pareigūnų praktiniuose mokymuose nedalyvavo argumentuodami tuo, kad: dažniausiai tai būna teoriniai mokymai, nors pagal poreikį turėtų būti skirti praktikai; mažai atsižvelgiama į mokymų poreikį, organizuojami tie patys mokymai; neatsižvelgiama į asmeninius poreikius[21]. Kaip matyti iš pateiktų duomenų, tik kiek mažiau nei pusė pareigūnų po kvalifikacijos kėlimo mokymų darbo metu pritaiko mažiau nei 50 proc. įgytų žinių ar įgūdžių, o nedalyvavę juose asmenys teigia, kad mokymai neatitinka jų poreikių. Taigi šiuos skaičius reikia paanalizuoti kur kas nuodugniau. Manytina, kad ne visi pareigūnai suvokia, kad kvalifikacijos kėlimo kursai turi būti privalomuoju elementu jų karjeros kelyje. Tačiau, taip pat svarbu, kad ir organizuojami tokie kursai, seminarai, būtų parengti aukšto lygio, atitinkantys šių dienų realijas. Kvalifikacijos kėlimo kursai turi būti strategiškai planuojami derinant jų pravedimo įvairias formas (praktiniai, teoriniai, apžvalginiai pan.), įvairią trukmę. Kadangi, pareigūnų kvalifikacija turi reikšmingos įtakos ikiteisminių tyrimų kokybei, trukmei ir gyventojų viešojo saugumo jausmo aukštesniems rodikliams. Analizuotina problema, kad viena iš per ilgo ikiteisminio tyrimo priežasčių galėtų būti nepakankama ikiteisminio tyrimo ir policijos pareigūnų kriminalistinė kvalifikacija. Todėl būtina atlikti išsamią analizę, kuri padės atsakyti į klausimą, kokią įtaką teisėsaugos pareigūnams daro kriminalistikos dėstymo apimtys keliant kvalifikaciją.

[18]„BSc (Hons) Professional Policing“, University of South Wales, žiūrėta 2021 m. spalio 25 d., https://www.southwales.ac.uk/courses/bsc-hons-professional-policing/

[19] „Valstybinio audito ataskaita. Policijos vykdoma nusikaltimų prevencija ir tyrimas“, Aukščiausioji audito institucija, žiūrėta 2021 m. spalio 25 d., 27, https://www.valstybeskontrole.lt/LT/Product/23982/policijos-vykdoma-nusikaltimu-prevencija-ir-tyrimas.

[20]„*Ibid*, 28.

[21] *Ibid*.

Akcentuotinas nepakankamas dėmesys Lietuvos mokslininkų identifikuotoms kriminalistikos problemoms, mokslininkų pasiūlymams ir rekomendacijoms. Paminėtinas menkas dėmesys kriminalistiniam mokslinimui reformuojant teisėsaugos institucijas. Eglės Bilevičiūtės, Gabrielė Juodkaitės – Ganskienės ir kitų mokslininkų publikuotoje mokslo studijoje pateikta analizė paskatino išvadą, kad pavienės atskirų institucijų pastangos neduoda norimų rezultatų, o kriminalistikos mokslininkų teikiami pasiūlymai dažniausiai būna neišgirstami[22]. Manytina, kad problema ta, kad valstybėje nėra aiškios kriminalistinės politikos koncepcijos.

Mokslinis naujumas ir ištyrimo lygis. Lietuvos kriminalistikos mokslo literatūroje galima aptikti nemažai informacijos, susijusios su kriminalistikos istorine raida, samprata, vystymosi procesu. Paminėtinos Lietuvoje žinomų kriminalistikos mokslo atstovų mokslinės publikacijos: H. Malevskio[23], V. E. Kurapkos, S. Matulienės, E. Palskio[24], S. Kuklianskio[25], Ž. Navickienės, E. Kažemikaitienės ir kt. Svarbu paminėti, kad šiame baigiamajame darbe pateikiami naujausi moksliniai pasiekimai, neaptarti anksčiau. Todėl jie gali papildyti esamą informaciją arba paskatinti ją kritiškai įvertinti. H. Malevski, V. E. Kurapka ir I. Tamelė Bratislavoje išleistame leidinyje „Lietuvos kriminalistų draugijos kongresų apžvalga – akademinė didaktika“[26] teigė, kad didaktikos problemas yra būtina spręsti, kadangi tai yra jungtis tarp mokslo ir praktikos. Darbe naudojamasi mokslo studija „Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija“ siekiant atskleisti aktualias kriminalistikos problemas. Atsižvelgus į šių kriminalistikos mokslininkų medžiagą, jau pastebėtina teigiamų pokyčių: nuo 2020 m. realizuojama nauja bakalauro teisės studijų programos specializacija „Teisė ir kriminalistika“ Mykolo Romerio universitete. Šios specializacijos studijų dalykai darbe nagrinėjami ir analizuojami. Policijos pareigūnų rengimui, teisėsaugos struktūros, institucijų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimui savo žinias ir tyrinėjimus

---

[22] Ats. redaktoriai: Vidmantas Egidijus Kurapka, Hendryk Malevski ir Snieguolė Matulienė, *Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija: mokslo studija*, (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016), 367-368.

[23] Vidmantas Egidijus Kurapka ir Henryk Malewski, „Po dvidešimties metų... straipsnio „Kriminalistikos mokslas vykdant teisės reformą Lietuvoje“ pėdsakais“, Public security and public order, 27 (2021), https://repository.mruni.eu/handle/007/16567?show=full.

[24] Egidijus Kurapka ir kt., *Kriminalistikos technikos pagrindai* (Vilnius: EUGRIMAS, 1998).

[25] Samuelis Kuklianskis ir Eglė Kažemikaitienė, „Kriminalistinės informatikos samprata ir jos teoriniai-moksliniai pagrindai“, *LTU mokslo darbai „Jurisprudencija“* 22, 12 (2001), https://repository.mruni.eu/handle/007/17443?show=full.

[26] Vidmantas Egidijus Kurapka ir Henryk Malewski ir Ilona Tamelė, „Lietuvos kriminalistų draugijos kongresų apžvalga – akademinė didaktika“ iš *Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika XVII*, (Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave 2021), 199-220, https://ltec.lrv.lt/lt/naujienos/moksliniu-straipsniu-rinkinys-kriminalistika-ir-teismo-ekspertologija-mokslas-studijos-praktika-17.

skyrė V. Smalksnys[27], A. Raipa, K. Vitkauskas[28], Ž. Navickienė[29]. Pabrėžtina, kad šis magistro darbas skirsis nuo publikacijų, susijusių su policijos ir teisininkų rengimu, tuo, kad jame pateikiamos naujausios policijos rengimo aktualijos, o šis klausimas nagrinėjamas kriminalistiniu aspektu.

Užsienio šalių mastu kriminalistikos švietimo tema taip pat aktuali. Tad šiame baigiamajame darbe bus minimi tokie autoriai kaip K. Inmanas ir N. Rudin[30] savo knygoje nagrinėjo vyraujančias kriminalistikos koncepcijas. Svarbu paminėti Lietuvos ir Ukrainos mokslininkų parengtą tarptautinį kriminalistikos vadovėlį anglų kalba[31], kuris leidžia išsamiau susipažinti su skirtingomis kriminalistikos mokyklomis. Ukrainos mokslininkas Viktoras M. Shevchukas[32] yra išleidęs daug publikacijų, susijusių su šiuolaikinės kriminalistikos metodikų problemomis, naujų kriminalistikos tendencijų integravimu, kriminalistikos technikos perspektyvomis[33]. Būtina paminėti Ukrainos prof. dr. V. J. Shepitko, kuris daug yra rašęs apie kriminalistikos didaktiką, savo mokslinėse publikacijose pažymi, kad kriminalistika kaip disciplina turėtų būti dėstoma visiems teisės studentams[34]. Prof. V. J. Shepitko kartu su M. Shepitko, nagrinėjo, atsižvelgiant į šių laikų tendencijas, naują kriminalistikos „skaitmeninė kriminalistika“ kryptį[35]. Darbe minimas Evgeny'us Smakhtinas[36], siekiantis sukurti universalią kategorijų ir sąvokų sistemą, kuri padėtų sukurti vieningą teismo ekspertizės erdvę Europos

---

[27] Alvydas Raipa ir Vainius Smalskys, „Policijos personalo rengimo vadybiniai ir istoriniai aspektai“, *Viešoji politika ir administravimas*, 18, (2006): 77-85, https://repository.mruni.eu/handle/007/12802?show=full.

[28] Kęstutis Vitkauskas, „Lietuvos policijos rengimo sistema Europos Sąjungos kontekste“, *Mokslinių straipsnių rinkinys, visuomenės saugumas ir viešoji tvarka, public security and public*, 7, (2012): 300-315, https://repository.mruni.eu/handle/007/14891 .

[29] Žaneta Navickienė, „Lietuvos policijos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimas: požiūris į šio proceso optimizmą“, *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 21 (2011): 68-81, https://www.lituanistika.lt/content/42678.

[30] Keith Inman ir Norah Rudin. *Principles and practice of criminalistics-The Profession of Forensic Science* (USA: CRC Press, 2001).

[31] *Textbook of Criminalistics, Volume 1: General Theory*, Hendryk Malevski ir V. Shepitko (Kharkiv: Apostille Publishing House LLC, 2016).

[32] Shevchuk, Viktor Mihailov. „Modern problems of criminalistic methodics: innovations, perspectives“ (2020): 108-113, https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/3754/3683.

[33] Shevchuk, Viktor Mihailov. „Prospects and innovations research of criminalistic technique“, InterConf: Scientific Collection (InterConf) 3,33 (2020): 126-136, https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/3484/3403.

[34]Шепитько Валерий Юрьевич „Формування криминалистики та криминалистичной дидактики в Украин". Сучасни проблеми криминалистики криминалистик, https://khrife-journal.org/index.php/journal/article/view/362/377

[35] Valery Shepitko ir Mikhail Shepitk, „The formation of digital criminalistics as a strategic direction for the development of science“ iš *Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika XVII*, (Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave 2021), 187-198, https://ltec.lrv.lt/lt/naujienos/moksliniu-straipsniu-rinkinys-kriminalistika-ir-teismo-ekspertologija-mokslas-studijos-praktika-17.

[36] Evgeny Smakhtin ir Roman Sharapov "Combating crime with the help of criminalistics" (2018): 155-174, https://www.researchgate.net/publication/329691759_Combating_crime_with_the_help_of_criminalistics.

šalyse. Iš JAV autorių, gan didelį dėmesį skiriančių policijos pareigūnų rengimo analizei, paminėtini R. Robergas ir S. Bonnas[37]. Jų manymu, policijos profesijai neužtenka poros studijų metų. Nurodyta literatūra pasitelkta atliekant pareigūnų rengimo Lietuvoje analizę, padedant atskleisti kriminalistikos mokslo galimybes ir perspektyvas, pateikiant naujausius pasiekimus, formuluojant argumentuotas išvadas.

Baigiamojo darbo reikšmė. Šiame darbe ne tik teoriškai apžvelgiami kriminalistinio švietimo klausimai, identifikuojamos ne tik tam tikros nepakankamai ištirtos problemos Lietuvoje, bet ir norima pabrėžti bei skirti dėmesį praktikų, mokslininkų nuomonei dėl kriminalistinio švietimo lygio ir egzistuojančių problemų. Šiuo tyrimu norima prisidėti prie mokslininkų skleidžiamų idėjų, kurios skatintų kriminalistikos švietimo reformą, todėl darbe sistemingai pateikiamos įvairių autorių, mokslininkų nuomonės, pažymėtini jų atlikti tyrimai, nurodomos naujausios publikacijos, šaltiniai. Siekiant visapusiškai ištirti nagrinėjamą magistro darbo temą, buvo atliktas interviu. Tyrimo metu imtas interviu iš Kauno apylinkės Kauno rūmų Teisėjos S. Meškauskienės, LPKTC administracijos skyriaus metodininko G. Nedveckio, prof. dr. V. E. Kurapkos, Kelmės rajono policijos komisariato viršininko D. Prakuraičio ir Lietuvos prokurorės. Taip pat, buvo išsiųstos anoniminės anketos Lietuvos teisinės bendruomenės nariams (dirbantiems advokatų kontorose, policijos įstaigose, teisme, notaro biure). Tačiau į anketas atsakė tik 35 respondentai.

Baigiamajame darbe planuojama pateikti tam tikrų įžvalgų dėl kai kurių kriminalistinio švietimo problemų sprendimo.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti pagrindines kriminalistikos švietimo problemas, išryškėjančias teisėsaugos ir justicijos pareigūnų veikloje, taip pat juos rengiant, ištirti kriminalistikos dalyko dėstymo apimtį universitetuose, atskleisti teisinės bendruomenės kriminalistinį mokslinimą nacionaliniu lygiu ir per tarptautinį bendradarbiavimą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Įvertinti kriminalistikos raidos tendencijas per teisinės bendruomenės mokslinimą, šio mokslo vystymąsi ir ištirti kriminalistikos dėstymo universitetuose poreikius, tendencijas.

2. Ištirti ikiteisminio tyrimo, policijos, pareigūnų, prokurorų, teisėjų, advokatų pareigūnų kriminalistinį rengimą ir atskleisti esamas problemas.

[37] Roy Roberg ir Scott Bonn „Higher education and policing: where are we now?“, *Policing: An International Journal* (2004): 469-486, https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/13639510410566226/full/html?skipTracking=true.

3. Ištirti teisėsaugos ir justicijos institucijų daromas reformas Lietuvoje, įvertinti teisinės kriminalistikos švietimo bendruomenės lygį, susijusias problemas bei pateikti galimus jų sprendimo būdus.

Tyrimo metodika. Baigiamojo darbo tyrimas atliktas vadovaujantis mokslinės literatūros analizės, istorinio, abstrakcijos, interviu, anketavimo, lyginimo ir apibendrinimo bei teisės aktų analizės metodais.

Taikant *mokslinės literatūros analizės metodą* apžvelgta mokslinė literatūra padėjo identifikuoti buvusias ir esamas kriminalistikos bendruomenės švietimo problemas ir tendencijas. *Istorinis metodas* padėjo atskleisti kriminalistikos mokyklos skirtingų pakopų vystymąsi. *Abstrakcijos metodas* taikytas siekiant išskirti pagrindinius kriminalistikos bruožus, atskleisti šio dalyko esmę suformuluoti išvadas. *Interviu metodu* iš atitinkamų teisėsaugos ir justicijos institucijų padalinių vadovų ir mokslininkų gauta informacija padėjo identifikuoti problemas, su kuriomis susiduriama praktikoje. *Anketavimo metodas* leido atlikti apklausą teisinės bendruomenės (teisėsaugos ir justicijos institucijų darbuotojams) interviu leido atskleisti teisėsaugos darbuotojų požiūrį į kvalifikacijos kėlimo naudingumo lygį. *Lyginimo ir apibendrinimo metodai* pasitelkti siekiant palyginti skirtingų šalių mokslinę literatūrą, įvairių autorių, mokslininkų nuomones, teiginius, kurie padėjo suformuluoti darbe reikšmingus apibendrinimus. *Teisės aktų analizės metodas* taikytas atliekant teisėsaugos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos kėlimo teisinio reglamentavimo analizę.

Tyrimo struktūra. Baigiamąjį magistro darbą sudaro įvadas, trys dėstymo dalys, išvados, literatūros sąrašas, anotacija ir santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, priedai ir atlikto darbo savarankiškumo patvirtinimas. *Pirmojoje darbo dalyje* pateikiama Lietuvos kriminalistinio švietimo raidos istorinė apžvalga: apžvelgiamas rekomendacijų, metodų ir būdų taikymo poreikis teisėsaugos ir justicijos institucijų veikloje; aptariami skirtingi kriminalistikos švietimo vystymosi raidos dešimtmečiai – nuo Nepriklausomybės atkūrimo iki pirmojo dešimtmečio pabaigos; atskleidžiama kriminalistikos studijų struktūros ir teisėsaugos institucijų ir justicijos institucijų kvalifikavimo kėlimo raida; supažindinama su kriminalistikos švietimu užsienio šalyse. *Antrojoje darbo dalyje* pateikiamas šiuolaikinis kriminalistikos švietimo periodas (nuo paskutiniojo XX a. dešimtmečio iki šių dienų); nagrinėjamas kriminalistikos švietimas teisinėje bendruomenėje, atskleidžiamos pagrindinės problemos, ieškoma naujų galimybių; taip pat analizuojamas šių dienų specialistų kriminalistinis rengimas ir vertinamas rengimo poveikis

tyrimo efektyvumui; siekiama išaiškinti teisėsaugos pareigūnų kriminalistikos žinių lygį ir tai, kaip būtų galima jas patobulinti; analizuojama tarptautinio bendradarbiavimo įtaka ir neišnaudotos galimybės teisėsaugos ir justicijos darbuotojų švietime; daug dėmesio skiriama kriminalistikos dėstymo universitetuose studijų analizei, ieškoma naujų tendencijų ir perspektyvų. *Trečiojoje darbo dalyje* galiausiai apžvelgiamos kriminalistikos švietimo reformos Lietuvoje ir pateikiamos tam tikros įžvalgos dėl švietimo tobulinimo.

Ginamieji teiginiai:

1. Į teisėsaugos ir justicijos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo programas būtina įtraukti kriminalistikos dėstymą akcentuojant aktualias kriminalistikos problemas, atitinkančias pareigūnų poreikius, naujas ar pasikeitusias metodikas.

2. Kriminalistikos bazinis dėstymo kursas turėtų būti įtrauktas į visas teisės krypties studijas, ne tik į specializuotas teisės studijas.

3. Reikalingas mokslo centras (institucija), kuris būtų atsakingas už kriminalistikos švietimo sistemą teisinėje bendruomenėje: atsižvelgiant į aktualias kriminalistikos problemas ir naujausius mokslo rezultatus būtų kuriamos strategijos, susijusios su naujų mokslinių koncepcijų formulavimu, dėstomų studijų programomis, kvalifikacijos kėlimu.

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

MRU - Mykolo Romerio universitetas

ES - Europos Sąjunga

LPKTC - Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras

LTEC - Lietuvos teismo ekspertizės centro

VSF - Viešojo saugumo fakultete

VSA - Viešojo saugumo akademijoje

ENFSI - European Network of Forensic Science Institutes

CEPOL - Europos policijos koledžas

EUROPOL - Europos policijos biuras

1. KRIMINALISTIKOS MOKSLO REIKŠMĖ IR VAIDMUO TEISĖSAUGOS BEI JUSTICIJOS PAREIGŪNŲ VEIKLOJE

1.1.Kriminalistikos švietimo raida Lietuvoje: teisėsaugos ir justicijos institucijų pareigūnų mokslinimo bei kvalifikacijos kėlimo apžvalga

1.1.1.Kriminalistikos dėstymo apimties ir struktūros pokyčių raida

Dėstymas – tai pedagogo veikla, įvairiais metodais ir priemonėmis per mokymo procesą atskleidžianti mokymo turinį, taip pat siekiama ugdytiniui padėti įgyti bendrųjų gebėjimų, mokslo pagrindų[38]. Šiame poskyryje apžvelgiama kriminalistikos švietimo vystymosi raida iki 2010 m., tolesnė raida analizuojama kitoje darbo dalyje.

XIX – XX a. sandūroje žymūs to meto teisininkai matė poreikį įvesti kriminalistikos kursą į universitetų studijas, teisininkų rengime[39]. Kriminalistikos švietimo dėstymo užuomazgų teisinėje bendruomenėje pastebima Lietuvos tarpukario laikotarpiu. 1922 m. lapkričio 1 d. įsteigta Kauno milicijos mokykla, vėliau pavadinta Kauno aukštesniąja mokykla. Mokyklos programoje iš 11 mokslo dalykų buvo dėstoma kriminalinė teisė, kriminalinis procesas, tesimo medicina ir sanitarija[40]. 1931–1932 m. Vytauto Didžiojo universiteto teisininkų studijų programoje atsirado privalomas kriminalistikos kursas (vienai kriminalistikos paskaitai per savaitę buvo skiriamos 2 valandos)[41]. Minėtoje policijos mokykloje 1938 m. jau buvo dėstoma nebe 11, bet 26 dalykai, tarp jų buvo kriminalistika ir kovos su degtindariais būdais, kova su kontrabanda, fiziologija ir teismo medicina[42]. Kriminalistikos pratybos vykdavo ne tik policijos mokykloje, bet ir Valstybės saugumo departamento Identifikacijos skyriuje (dirbdavo su pirštų antspaudais, ginklotyra, suklastotais dokumentais ir pan.), teigiama, kad tokios pratybos duodavo daug naudos[43]. Tačiau kriminalistikos kursas vis dėlto buvo dėstomas netinkamai, kadangi

[38] „Dėstymas“, Visuotinė lietuvių enciklopedija, žiūrėta 2021 m. lapkričio 10 d. https://www.vle.lt/straipsnis/destymas/

[39] Vidmantas Egidijus Kurapka ir Henryk Malewski, „Kompleksinė kriminalistikos mokymo ir kompetencijos tobulinimo teisėsaugos bei justicijos pareigūnams mokslinė koncepcija ir jos realizavimo modeliai“ iš *Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika XV*, (Kaunas: Lietuvos teismo ekspertizės centras, Lietuvos kriminalistų draugija 2019), 59.

[40] Eugenijus Palskys, *Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos 1918-1940 m.*, (Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1995), 83.

[41] *Ibid*, 94.

[42] *Ibid*, 86.

[43] *Ibid*, 87.

kriminalistika buvo vienodai dėstoma ir viešosios, ir kriminalinės policijos valdininkams. Pasak V. Šebedevo, „jeigu trys pamokos iš kriminalistikos per savaitę gali duoti žinių minimumą viešosios policijos tarnautojui, ir tai nepakankamai, tai kriminalinės policijos tarnautojui šių žinių yra juokingai maža...“[44] Akivaizdu, kad tarpukario laikotarpiu kriminalistikos mokslininkai suprato kriminalistikos mokslo svarbą ir tai, kokia yra svarbi dėstymo apimtis.

1940 m. prasidėjusi Lietuvos okupacija nebuvo palanki teisės mokslo plėtrai. Įsitraukusiems į darbą žmonėms iš naujo teko derintis prie ideologinių ir metodologinių okupanto reikalavimų[45]. Tai paveikė ir kriminalistikos švietimo vystymąsi, nes jis Lietuvoje buvo plėtojamas atsižvelgiant į to meto sovietinį modelį. Tačiau svarbu paminėti, kad 1961 m. buvo įkurtas Lietuvos SSR teisingumo ministerijos Teismo ekspertizės mokslinio tyrimo institutas, kuris plėtojo kriminalistikos ir teismo ekspertizės mokslą sovietinėje Lietuvoje, per 30 metų jame buvo parengta 15 kriminalistikos disertacijų[46].

Atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę atsirado naujų galimybių kriminalistikos švietimo plėtrai. Kriminalistikos katedros mokslininkai konstatavo, kad dabartinė kriminalistikos mokslo švietimo sistema yra pasenusi ir neprilygsta to meto europietiškai koncepcijai. Atsižvelgiant į tai buvo parengta pirmoji kriminalistikos mokymosi programa, kurioje buvo nutarta kriminalistiką dėstyti trimis lygiais. Pirmasis lygis buvo skirtas pradžiamoksliams pareigūnams – tai kriminalistikos pradmenų kursas. Jo metu buvo supažindinama su kriminalistikos pagrindais, kriminalistine technika, įrodymais, dokumentų klastojimu, buvo atliekamos tam tikros pratybos, po kurių laukdavo koliokviumas ir studento žinių įvertinimas[47]. Antrasis lygis priskirtinas bakalauro ar profesinei studijų pakopai, kurioje dėstoma visų specialybių ir specializacijų studentams tris semestrus: aptariamos kriminalistikos problemos, naujausi tyrimai, nagrinėjamos atskiros kriminalinės metodikos, vyksta seminarai, paskaitos ir atliekamos pratybos[48]. Trečiasis lygis – magistro studijos pagrindinis kriminalistikos kursas, dėstomas visų specializacijų ir specialybių studentams, taip pat kriminalinės justicijos specializacijos studentams dėstomi

[44] Eugenijus Palskys, *supra note,* 40:87.
[45] Mindaugas Maksimaitis, „Penki okupacijos dešimtmečiai šimtametėje Lietuvos teisės raidos panoramoje“, *Teisė* 111, (2019): 12, https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15825/39125214.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
[46] Ats. redaktoriai: Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, *Kriminalistika. Teorija ir technika* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012): 43
[47] Egidijus Kurapka ir Hendryk Malevski, „Šiuolaikinė kriminalistikos studijų struktūra ir didaktika“, *LTU mokslo darbai, Jurisprudencija* 22,14 (2001) 147-148.
[48] *Ibid.*.

specialūs kursai: „Teismo ekspertizė“, „Parengtinio tardymo teorinės ir praktinės problemos“, „Ekonominės ekspertizės“[49].

1998 m. Teisės sistemos reformos metmenų redakcijoje tarp veikos funkcijų buvo nurodyta, kad būtina tobulinti ir plėsti kriminalistinę veiklą[50]. Kadangi tai susiję ir su ekspertais, tai pabrėžtina, kad ekspertus rengdavo dažniausiai pačios ekspertinės institucijos. Ekspertai buvo ugdomi remiantis pačių specialistų asmenine patirtimi, t. y. be aiškios specialistų rengimo sistemos buvo perteikiamos pragmatinio pobūdžio žinios ir įgūdžiai. Pridurtina, kad mažai ekspertų turėdavo teisinį išsilavinimą, o specialųjį kriminalistikos išsilavinimą – vienetai. Taigi tokia teismo ekspertizės ir kriminalistikos specialistų rengimo programa neatitiko to meto išsivysčiusių Europos šalių lygio, kadangi trūko šio dalyko studijose ir specializuotų mokymų. V. E. Kurapka ir H. Malevski nurodo, kad trūko bakalauro, magistrantūros programų rengimo atsižvelgiant į kriminalistikos dalykų dėstymo kokybę ir apimtį, kurios atitiktų to meto išsivysčiusių Europos valstybių lygį[51].

Atsižvelgus į teisėsaugos institucijų pareigūnų poreikius ir kriminalistikos mokslo svarbą, pradėta rengti kriminalistikos studijų sistemą. 2001 m. Lietuvos teisės universitete pirmosios pakopos bakalauro arba profesinėse studijose įtrauktas privalomas 4 kreditų dalykas „Kriminalistikos pagrindai“ (stud. programa „Teisė ir policijos veikla“, „Teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimas“ ir kt.). Antrojo lygio, teisės bakalauro, studijose buvo dėstomi kriminalistikos dalykai: „Kriminalistika“ (privalomas 6 kreditų dalykas; stud. programa: „Teisė“, „Teisė ir policijos veikla“); pasirenkami dalykai: „Krim. vaizdo fiksavimas“ (2 kr.); „Ekspertiniai tyrimai“ (4 kr.); „Daktiloskopija“ (2 kr.); „Dokumentotyra“ (2 kred.; stud. programa: „Teisė“, „Teisė ir policijos veikla“, „Teisės ir valdymas“, „Teisė ir penitencinė veikla“, „Teisė ir nusikaltimų veikla“, „Socialinis darbas“). Magistro studijose privalomieji kriminalistikos dalykai šie: „Kriminalistika ir naujos nusikaltimų tyrimo technologijos“ (2 kr.; stud. programa: „Teisė“, Teisė ir policijos veikla“)[52]. Speciali magistrantūros programa „Teisė“: „Ekspertiniai tyrimai“, „Įvairūs (metodikos) moduliai“ (60 kreditų). Taip pat buvo suorganizuoti specialūs teisės kursai pagal *Erasmus* mainų programą su ES šalių universitetais:

[49] Vidmantas Egidijus Kurapka ir Hendryk Malevski, *supra note*, 47: 147-148.
[50] Egidijus Kurapka ir Hendryk Malevski, „Bendrieji kriminalistikos mokslo klausimai (Kriminalistikos mokslo koncepcijos ir jų realizavimo problema). Kriminalistikos mokslas vykdant teisės reformą Lietuvoje“ *Jurisprudencija*, 18, 10 (2000): 10.
[51] *Ibid.*
[52] Vidmantas Egidijus Kurapka ir Hendryk Malevski, *supra note*, 47: 147-148.

„Kriminalistikos technika“ (3 kr.), „Kriminalistikos mokslo problemos“ (3 kr.). Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad tuo metu buvo rengiama studijų programą atsižvelgiant į teisėsaugos pareigūnų poreikius. Tačiau 2003 m. Lietuvos teisės universitete pasikeitė kriminalistikos dėstymo apimtis. Pirmojo lygio bakalauro studijose nebeliko jokių kriminalistikos dalykų. Antrosios pakopos bakalauro studijose kriminalistikos mokslo dalykui skiriama nuo 2 iki 6 kreditų atsižvelgiant į studijų programą („Teisė“; „Teisė ir policijos veikla“; „Teisės ir valdymas“; „Teisė ir penitencinė veikla“; „Teisė ir nusikaltimų veikla“; „Teisė ir muitinės veikla“, „Teisė ir valstybės sienos apsauga“)[53]. Kadangi kriminalistikos dėstymo apimtis nebuvo didelė, be to, dar ir sumažinta, neigiamą procesą pagrindė ir to meto ikiteisminio tyrimo pareigūnų apklausa. Apklausos metu ikiteisminio tyrimo pareigūnai nurodė, kad net 62 proc. apklaustųjų teigė, jog kriminalistikos mokslui yra skiriama per menkai dėmesio studijose[54]. 2003 m. magistro studijose „Teisės ir policijos veikla“ nebeliko kriminalistikos dalyko „Kriminalistika ir naujos nusikaltimų tyrimo technologijos“.

Minėtais laikotarpiais kriminalistikos dėstymas patyrė pakilimų ir nuosmukių. Nuo 2000 m. kriminalistikos mokslo dalykų pradėta dėstyti daugiau, tačiau nuo 2003 m. vėl pastebėtas regresas – dėstymo sumažinta. Per pastaruosius du dešimtmečius buvo išleista nemažai mokslinių straipsnių, kuriuo aptariami atlikti tyrimai ir pateikiama svarių argumentų, kodėl būtina gerinti kriminalistikos studijų dėstymą. Deja, tačiau visuomenės atstovai neatkreipė dėmesio į kriminalistikos mokslininkų siūlomus pakeitimus ar teisėsaugos pareigūnų poreikį.

1.1.2. Lietuvos teisėsaugos ir justicijos institucijų pareigūnų kvalifikacijos kėlimo raida: kriminalistinis aspektas

Kvalifikacijos sąvoka žodyne apibrėžiama taip: „1) tikimo, pasirengimo kuriam nors darbui laipsnis: aukštos kvalifikacijos darbininkas; 2) profesija, specialybė: Teisininko kvalifikacija; 3) ko nors kokybės ir rūšies pažymėjimas, įvertinimas“[55]. Kalbininkas A. Smetona ir K. Pukelis mokslinėje publikacijoje pateikė tokį termino apibrėžimą: „Kvalifikacija – formalaus vertinimo ir įteisinimo proceso rezultatas, kuris įsigalioja, kai valstybės pripažinta

[53] Eglė Latauskienė ir Snieguolė Matulienė, „Kriminalistika kaip integralus mokslas: įrodinėjimas ir praktika“, *Jurisprudencija* 43,35 (2003): 107.
[54] *Ibid*.
[55] „Kvalifikacija“, Žodynas.lt, žiūrėta 2021 vasario 20 d., https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/K/kvalifikacija.

institucija nusprendžia, kad asmuo pasiekė studijų programos rezultatus, ir išduoda nustatytą dokumentą (atestatą, pažymėjimą, diplomą ar pan.), patvirtinantį turimą asmens kompetentingumą tam tikrai profesinei veiklai atlikti[56]“. LR švietimo įstatyme nurodoma: „Kvalifikacija – Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka pripažįstama asmens turimų kompetencijų arba profesinės patirties ir turimų kompetencijų, reikalingų tam tikrai veiklai, visuma“[57]. Taigi, apibendrinus pateiktas kvalifikacijos sąvokas, teigtina, kad tai yra tam tikras mokymasis, studijos, žinių atnaujinimas užimamoms pareigoms atlikti ar jos tobulinimas. Kvalifikacijos tobulinimas – tai neformalus švietimas, savišvieta, kuriais siekiama įgyti, plėtoti profesinei veiklai reikiamas kompetencijas[58]. Teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimas gali būti realizuojamas įvairiomis formomis: lektorių paskaitomis, praktiniais seminarais, KTC arba LTEC institucijų organizuojamais mokymais, specializuotais ilgalaikiais (mėnesio ir daugiau) mokymais, stažuotėmis Lietuvoje ir užsienio įstaigose, savarankišku specializuotos mokslinės ir metodinės literatūros studijavimu, nuotoliniais mokymais, mokslinėmis-praktinėmis konferencijomis ir kt.

Šiame poskyryje kriminalistiniu aspektu apžvelgiama kriminalistikos kvalifikacijos kėlimo raida nuo Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo iki 2010 m., tolesnis vystymasis nagrinėjamas kitoje darbo dalyje.

1991 m. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Policijos departamento Kriminalinės policijos vyriausiosios valdybos Kriminalistinių ekspertizių biuras atliko labai svarbų vaidmenį. Jis aprūpino ekspertinius padalinius to meto šiuolaikine kriminalistine technika, užmezgė bendradarbiavimo ryšius su kitų šalių ekspertinėmis įstaigomis ir sudarė sąlygas darbuotojams kelti kvalifikaciją užsienio kriminalistikos centruose[59]. Pabrėžtina, kad tuo metu labai trūko kvalifikuotų specialistų. Kaip jau minėta, mažai specialistų turėjo teisinį išsilavinimą, dar mažiau – specializuotą.

---

[56] Kęstutis Pukelis ir Antanas Smetona, „Švietimo sąvokos „Competence“ mikrosistemos darninimas“ (*Vytauto Didžiojo universitetas, Vilniaus* universitetas 2012): 51, https://bit.ly/3esdDWw.

[57] Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. *Valstybės žinios* Nr. 38-1804 (2011).

[58] „Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo mokytojų kvalifikacijos tobulinimas“, Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė, žiūrėta 2021 lapkričio 3 d., https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/continuing-professional-development-teachers-working-early-childhood-and-school-education-41_lt.

[59] Egidijus Kurapka, Hendryk Malevski, ir Snieguolė Matulienė, „Kriminalistika Lietuvoje 1990-2020: nuo naujų paradigmų paieškos iki realizuotų mokslinių koncepcijų ir ateities įžvalgų“, *MRU Viešojo saugumo akademijos mokslinis žurnalas Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka (Public Security and Public Order)*, 24, (2020): 261, https://repository.mruni.eu/handle/007/16567?show=full.

1998 m. Lietuvos teisės akademijoje pradėta vykdyti pakopinė policijos pareigūnų rengimo sistema. 1999 m. įsteigtas Lietuvos policijos mokymo centras, kuriam buvo pavesta organizuoti ir vykdyti tęstinį pareigūnų kvalifikacijos kėlimą per visą tarnybos laiką bei buvo suformuota penkta policijos personalo rengimo institucijų sistema (gyvavo iki 2006 m.). Puikiai šį laikotarpį atspindi E. Kurapkos ir H. Malevskio atlikti 1994 m. – 1996 m. ir 1998 m. –1999 m. tyrimai. Tyrimo rezultatai atskleidė teisėsaugos pareigūnų kriminalistikos žinių lygį ir jų taikymą. Daugumos apklaustų asmenų kriminalistikos metodų ir priemonių žinojimo ir taikymo lygis buvo vidutinis, o ketvirtadalio apklaustųjų – žemas, kiti anketų atsakymai parodė, kad daugumos subjektyvus vertinimas konstatuoja vyraujančią nuomonę, pagrįstą buitiniu suvokimu[60]. Buitinis kriminalistikos suvokimas – neapibrėžtas, netikslus, paviršutiniškas, tačiau toks žinių lygis yra smerktinas teisėsaugos pareigūnui, kadangi nuo kriminalistiškai pagrįstų sprendimų priklauso žmonių saugumas[61]. Pastebėtinas trūkumas kriminalistų technikų ir kriminalistų ekspertų, kurių niekas kryptingai nerengia, o tokia išsilavinimo ir kvalifikacijos stoka neigiamai veikia nusikaltimų tyrimą[62]. Tad, įvertinus to meto tyrimus atsižvelgiant į pareigūnų kriminalistikos žinių lygį, spragas tiriant nusikalstamą veiką, teigtina, kad pareigūnų rengimas nebuvo tinkamas. Manytina, kad vienas iš faktorių tas, jog per šį dešimtmetį pasikeitė net dešimt vyriausybių, todėl nebuvo permanentiškumo rengiant sistemos strategijas.

Kitame dešimtmetyje (2000–2010) padaugėjo mokslininkų tyrimų ir straipsnių, kuriuose buvo pateikiama būdų, kaip būtų galima spręsti problemą dėl teisėsaugos pareigūnų rengimo kriminalistikos aspektu. Siūlyta sudaryti nuoseklią kriminalistikos ir teismo ekspertizės specialistų rengimo ir jų kvalifikacijos kėlimo sistemą, kuri atitiktų Europos Sąjungos šalių standartus[63]. Tuo metu Lietuva neatitiko Europos Sąjungos šalių teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos rengimo. Tačiau 2004 m. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą valstybei atsirado naujų įsipareigojimų – Europos Sąjungos bendrijos institucijų rekomendacijos dėl teisėsaugos sisteminio pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos kėlimo bei tobulinimo. Todėl Lietuvoje daugiau dėmesio pradėta skirti teisėsaugos pareigūnų rengimui ir kvalifikacijos kėlimui. Pasirašytas dvynių projektas PHARE „Bendros Lietuvos Respublikos policijos pareigūnų mokymų ir kvalifikacijos tobulinimo sistemos plėtra“, kuriuo siekta įvertinti Lietuvos policijos pareigūnų

[60] Vidmantas Egidijus Kurapka ir Hendryk Malevski, *supra note,* 47:148.
[61] *Ibid,* 147.
[62] Hendryk Malevski, *Įvykio vietos apžiūra* (Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 1999), 76-77.
[63]Vidmantas Egidijus Kurapka ir Hendryk Malevski, „Šiuolaikinė nusikaltimų tyrimo koncepcija ir jos kriminalistinis bei procesinis užtikrinimas. Pirmieji rezultatai“ *Jurisprudencija,* 43, 35 (2003): 87.

mokymo ir kvalifikacijos kėlimo sistemos veiksmingumą, numatyti plėtros galimybes, organizuoti mokymus, užtikrinti sėkmingą ES reikalavimų policijos pareigūnų mokymui ir kvalifikacijos kėlimui įgyvendinimą vystant bendrą policijos pareigūnų mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemą (LT/2004/JH/02)[64]. Projekto tikslas – perteikiant sukauptą ES šalių institucijų praktiką atverti kvalifikacijos kėlimo galimybių ne tik Lietuvoje, bet ir užsienio valstybėse. Taip pat daugiau dėmesio pradėta skirti kriminalistikos ir ekspertiniams tyrimams. Kriminalistinių tyrimų centras siekė pagerinti tyrimų centre atliekamus tyrimus, modernizuoti laboratorijas ir techniką, tobulinti darbuotojų kvalifikaciją, kuri bent kažkiek panėšėtų į užsienio standartus. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras (toliau – KTC) 2007 m. buvo akredituotas pagal tarptautinį standartą ISO/IEC 17025:2005.

2007 m. buvo pateikti kriminalistikos žinių ir jų taikymo lygio Lietuvoje tyrimo rezultatai. Teisėsaugos pareigūnai vertino savo žinias ir įgūdžius kriminalistikos srityje (eismo darbuotojai, prokuratūros pareigūnai, ikiteisminio tyrimo pareigūnai, Vidaus reikalų ministerijos arba Teisingumo ministerijos ekspertinių padalinių darbuotojai, policijos pareigūnai, valstybės valdymo institucijų darbuotojai, advokatūros darbuotojai). Tyrimo rezultatai parodė, kad reikia stiprinti baudžiamųjų dalykų, kriminalistikos ir teismo ekspertizės dėstymą aukštojoje mokykloje ir keliant kvalifikaciją, nes tai yra viena iš neefektyvaus Lietuvos policijos, prokuratūros, teismų, ekspertinių įstaigų ir kitų teisėsaugos pareigūnų darbo aiškinant nusikaltimus priežasčių[65]. Kitas mokslinis tyrimas, kuriame buvo analizuojamas laikotarpis nuo 1999 m. iki 2009 m., parodė, kad policijos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistema vis dar neturėjo efektyvaus mokymosi strategijos, kurioje būtų aiškiai įtvirtinti pirminio ir tęstinio mokymo standartai, išsiaiškinta, kad nėra tinkamų policijos pareigūnų kvalifikacinių reikalavimų kvalifikacijos kėlimo procesui[66]. Taigi darytina išvada, kad ir per šį dešimtmetį kriminalistikos kvalifikacijos kėlimo programos teisėsaugos darbuotojams buvo per menkos ir nebuvo efektyvaus mokymosi strategijos. Akcentuotina ir tai, kad valstybės politikai neatsižvelgia į mokslininkų pateiktus tyrimus dėl kriminalistikos mokslo svarbos.

Apibendrinus galima teigti, kad kriminalistikos mokslo svarbą pripažino daug kriminalistikos mokslininkų, atstovų, kurie suprato jo reikšmę ir svarbą rengiant teisėsaugos

[64] Rima Aleksieriūtė, „Policijos pareigūnų kvalifikacijos kėlimas“ (magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2006), 42.
[65] Egidijus Vidmantas Kurapka ir kt., „Kriminalistikos žinių poreikio ir jų taikymo praktikos Lietuvoje vertinimas“, Jurisprudencija, mokslo darbai 12, 102 (2007): 30.
[66] Žaneta Navickienė, *supra note*, 29: 71.

pareigūnus. Ne tik mokymasis studijų metu, bet ir kvalifikacijos kėlimo nauda teisėsaugos pareigūnams yra neabejotina. Kadangi teisėsaugos pareigūnui yra būtinos šiuolaikinės kriminalistinės žinios, todėl jas reikia atnaujinti per kvalifikacijos kėlimo procesą. To siekiama, kad būtų efektyviau aiškinami nusikaltimai ir greičiau atskleidžiamas nusikalstamos veikos tyrimas. O kriminalistikos dėstymo plėtojimas keliant kvalifikaciją padidintų bendrą efektyvumą.

1.1.3. Kriminalistikos švietimas užsienio valstybėse

Kriminalistikos literatūriniuose šaltiniuose randama, kad kriminalistika susiformavo XIX a. pab. – XX a. pr. Kiekvienoje šalyje ji vystėsi skirtingu tempu atsižvelgiant į jos suvokimo lygį, nuo valstybės teisinės kultūros, teisėsaugos sistemos, institucijų, kriminalistikos mokslininkų požiūrio ir pan. Skirtingą šalių kriminalistikos suvokimo požiūrį išskiria kriminalistikos mokyklas: germanų, anglo-saksų, rytų Europos, romanų kriminalistikos mokykla.

Manoma, kad kriminalistikos studijų dėstymas universitetuose prasidėjo Europoje. 1897 m. Lince, aktyviai dalyvaujant austrų kriminalistikos pradininkui H. G. A. Grossui, buvo sušauktas tarptautinis Kriminalistų sąjungos kongresas, kuriame pasiūlyta įtraukti kriminalistikos mokymą į teisės universitetų studijų programas. Kriminalistikos mokslo būtinumą rengiant teisininkus pripažino žymiausi to meto teisės mokslo specialistai (F. Lisztas, A. Hellwigas, H. Grossas, J. Heimbergeris ir kt.). Jų pastangomis XX a. pr. kriminalistika buvo įtraukta į universitetų studijas ir pradėti kurti universitetiniai kriminalistikos institutai[67]. Tačiau manytina, kad dėl kriminalistikos plėtros strategijos, vizijos trūkumo ir siauro požiūrio į kriminalistikos dėstymą ji kaip studijų dalykas pradėta eliminuoti iš studijų programų[68].

Taigi Vakarų Europos universitetuose kriminalistiką buvo bandyta įtraukti į studijų programas, tačiau šiandien universitetų programose ji yra dėstoma kaip fakultatyvinis dalykas arba nėra įtrauktas net ir tokia forma. Tačiau Vokietijos, Šveicarijos, Austrijos teisininkai teigia,

[67] Vidmantas Egidijus Kurapka, Hendryk Malevski ir Snieguolė Matulienė, „Kriminalistikos mokslas – implementavimas į europinę kovos su nusikalstamumu praktiką: harmonizavimo sritys, kryptys ir metodika“ iš *Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija: mokslo studija,* ats. redaktoriai: Vidmantas Egidijus Kurapka, Hendryk Malevski ir Snieguolė Matulienė (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016), 345.
[68] *Ibid.*

kad į teisės studijų programas privaloma įvesti įtraukti dalykus, susijusius su kriminalistikos mokslu[69].

Šiuolaikinėje Vokietijoje (germanų kriminalistikos mokykla) kriminalistika dėstoma visuose aukštosiose policijos mokyklose. Policijos pareigūnų rengimas numatytas trimis lygiais: viduriniu, aukštesniuoju ir aukščiausiuoju. Pagal lygius yra formuojamos studijų programos, kuriose kriminalistikos dalyko apimtis skirtinga[70]. Kriminalistikos studijų kursas apima mokymą apie: įrodymus, nusikaltimų tyrimo procesą, įvykio vietą, kratą ir poėmį, kriminalistinę taktiką, teismo mediciną[71]. Vokietijos Ruro Bochumo universitete (Ruhr – Universität Bochum) magistro programoje „Kriminologija, kriminalistika ir policijos mokslai“ kurso metu yra studijuojama gana nemažai kriminalistikos temų[72]. Ši studijų programa yra unikali, kadangi prisideda prie kvalifikacijos ir kokybės užtikrinimo, ypatingą dėmesį skiria metodinių ir techninių įgūdžių mokymams[73]. Į Vokietijoje esančio Hochschule Bonn-Rhein-Sieg universiteto teismo ekspertizės studijų programą yra įtrauktas kibernetinės kriminalistikos dalykas[74]. Rengiami šios srities IT ekspertai, kurie sprendžia problemas, pavyzdžiui, susijusias su sukčiavimu kreditinėmis kortelėmis ar su prarastų duomenų atkūrimu. Atsižvelgus į tai, pastebėtina, kad Vokietijoje kuriamos tokios kriminalistikos studijos, kurios būtų specializuotos tam tikram darbui. Akcentuotina, kad Vokietijoje kriminalistika nebėra vien tik policijos mokslas. Įstatymai reglamentuoja, kad kriminalistikos mokslas turi būti įtrauktas ir į universitetų studijų programas[75].

Daug dėmesio kriminalistikos studijoms, specialistų rengimui universitetuose skiria Rusija (Rytų Europos mokykla)[76]. Vien šalies įstatymai numato tris aukštojo išsilavinimo lygius: bakalauro, specialisto ir magistro. Kriminalistika kaip studijų dalykas yra privalomas visose teisės mokslo studijose. Nors bakalauro programa reiškia gan aukštą mokslo lygį Rusijoje, tačiau

[69] Vidmantas Egidijus Kurapka, Hendryk Malevski ir Snieguolė Matulienė, *supra note,* 67: 345.
[70] Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, *supra note,* 12: 259.
[71] *Ibid,* 251.
[72] „Master kriminologie kriminalistik und polizeiwissenschaft“, Ruhr-universitat bochum, žiūrėta 2021 m. lapkričio 6 d., https://www.makrim.de/images/modulhandbuch/makrim_modul_handbuch__stand_januar_2020.pdf.
[73] „Criminology, Criminalistics and Police Science“, Ruhr-universitat bochum, žiūrėta 2021 m. lapkričio 6 d., https://studienangebot.rub.de/en/criminology-criminalistics-and-police-science/master-1-subject.
[74] „Uni check“ Forensik studieren, žiūrėta 2021-03-01, https://b51679320174it.ly/3qvYWEb.
[75] Gesetz über die Deutsche Hochschule der Polizei (Polizeihochschulgesetz - DHPolG), žiūrėta 2021 m. lapkričio 6 d., https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_text_anzeigen?v_id=10000000000000000480
[76] Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, *supra note,* 12: 249.

šis laipsnis yra nepakankamas teisėsaugos pareigūnui ir jo nepagrįstumą rodo praktika[77]. Pastebima, kad kriminalistika dėstoma visose teisės mokslų studijose ir laikytina baziniu privalomu kursu.

Jungtinės Amerikos Valstijose (toliau – JAV), Anglijoje ir kitose angliškai kalbančiose šalyse (anglo-saksų kriminalistikos mokykla) terminas *criminalistics* (kriminalistika) vartojamas mažiau, šiose valstybėse dažniau vartojamas terminas *forensic science*, kuris suprantamas kaip kriminalistika arba teismo ekspertizė[78]. Palyginus JAV su kitomis šalimis, manytina, kad valstijos skiria didžiausią dėmesį kriminalistikos ir teismo ekspertizės studijoms universitetuose, jos įtrauktos į daugumos JAV universitetų programas, kuriose yra dėstomos kriminalistikos arba teismo ekspertizės studijos[79].

JAV nuo 1948 m. turi profesinę kriminalistikos organizaciją „Amerikos teismo ekspertizės akademija“ (*The American Academy of Forensic Sciences, AAFS*), kuri teikia pirmumą mokslo pažangai ir jos pritaikymui teisinėje sistemoje. Akademijos tikslai yra skatinti profesionalumą, sąžiningumą, kompetenciją, išsilavinimą, skatinti mokslinius tyrimus, tobulinti praktiką ir skatinti bendradarbiavimą kriminalistikos srityje. Organizacijoje yra virš 6600 narių, kurie atstovauja visoms 50 JAV ir kitoms 71 valstybėms. Bendruomenę sudaro advokatai, toksikologai, antropologai, dokumentų tikrintojai, skaitmeninių įrodymų ekspertai, inžinieriai, fizikai, chemikai, kriminalistai, pedagogai, tyrėjai ir kt. Amerikos teismo ekspertizės akademija yra pasaulinė, daugiadalykinė narystės bendruomenė, teikianti bendrus tyrimus, švietimą ir siekianti pažangos teismo medicinos srityje ir informavimo apie jos taikymą[80]. Svarbu ir tai, kad tokia organizacija turi fondą (*The Forensic Sciences Foundation*), kurio lėšomis rengia ir veda švietimo programas visose teismo ekspertizės srityse, rengia apdovanojimus jauniems kriminalistams ir skiria stipendijas už reikšmingus atliktus ekspertizės tyrimus. Vašingtone yra Tyrimų ir teismo ekspertizės biuras (*About NIJ's Office of Investigative and Forensic Sciences*), kuris prisideda prie kriminalistikos ir teismo ekspertizės plėtros. Mokslininkai ieško naujausių būdų, kaip būtų galima pagreitinti nusikalstamos veikos tyrimus, bendradarbiauja su mokslo įstaigomis dėl esamų mokslo problemų, susijusių su kriminalistikos ir ekspertizės mokslu, teikia

[77] Anastasia Kovaleva, Elena Frolova, „Innovations for Teaching Forensic Science in Modern Russian Transitive Society“ *HS Web of Conferences 70, 11004* (2019): 2, https://bit.ly/2O8UU7W.
[78] Keith Inman ir Norah Rudin. Principles and practice of criminalistics-The Profession of Forensic Science (USA: CRC Press, 2001): 10.
[79] Redy‘s Forensic page „Colleges offering forensic science programs“ žiūrėta 2021 m. kovo 2 d., http://www.forensicpage.com/new05.htm.
[80] The American Academy of Forensic Sciences, žiūrėta 2021 m. liepos 2 d., https://www.aafs.org/.

sprendimų atskaitas, leidžia periodinius publicistinius leidinius[81]. JAV yra nemažai institucijų, susijusių su kriminalistikos ir teismo ekspertize. Europoje tokių įstaigų yra labai nedaug, tad iš JAV galima daug ko pasimokyti.

Svarbu paminėti, kad viena iš JAV mokyklų *National Student Leadership Conference*[82] organizuoja savaitės trukmės praktiką vidurinės mokyklos moksleiviams, kurie praktiškai mokosi kriminalistikos, atlieka įvairius tyrimus kartu su kriminalistais, bendrauja su teismo ekspertizės ekspertais, teisėsaugos pareigūnais, suteikiančiais žinių apie kriminalisto profesiją.

Atsižvelgus į kitų šalių praktiką, Lietuva galėtų pasekti jų keliu kurdama ar tobulindama kriminalistikos švietimo sistemą, pavyzdžiui, minėtu JAV vidurinių klasių kriminalistikos švietimu moksleiviams. Šiuolaikinės Lietuvos moksleiviai apie kriminalistiką sužino tik iš filmų, žurnalų ar detektyvinių knygų, iš kurių susidaro tik buitinį kriminalistikos suvokimą.

1.2. Kriminalistikos rekomendacijų, metodų ir būdų svarba teisėsaugos bei justicijos institucijų veikloje

XVII a. teisininkų darbuose atsiranda pirmosios rekomendacijos, susijusios su specialiųjų žinių panaudojimu tiriant nusikalstamą veiką, o jau XVIII a. bandyta apibendrinti teisminę praktiką[83]. XIX a. pab. – XX a. pr. JAV, Anglijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje pasirodė įvairių darbų apie šaunamojo ginklo kriminalistinį tyrimą, taip pat baudžiamojo proceso srities darbų, įvairių nusikaltimų tyrimo rekomendacijų, instrukcijų, skirtų tyrėjams ir policijos valdininkams[84]. Svarbu paminėti Ludwigo von Jagemanno veikalą „Teisminio tyrimo vadovas“ (1838–1841), kuriame analizuojami teoriniai nusikaltimų tyrimo klausimai, pateikiama praktinių patarimų tyrėjams, taigi patarimuose jau buvo galima įžvelgti ir kriminalistinio tyrimo bruožų. Pirmasis 1879 m. Paryžiaus raštininkas Alphonse’as Bertillionas pateikė mokslinės kovos su nusikalstamumu metodų (antropometrinis nusikaltėlių registracijos metodas)[85].

---

[81] „About NIJ's Office of Investigative and Forensic Sciences“, National Institute of Justice, žiūrėta 2021 m. spalio 2 d., https://nij.ojp.gov/about-nij/about-nijs-office-investigative-and-forensic-sciences.

[82] Nacional student leadership conference „Collect evidence and solve a crime at the NSLC on Forensic Science“ žiūrėta 2021 m. spalio 2 d., https://www.nslcleaders.org/youth-leadership-programs/forensic-science/.

[83] Žaneta Navickienė, „Ikiteisminio tyrimo organizavimo modelis kriminalistikos taktikoje“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2011), 28, https://bit.ly/3bPuKQq.

[84] Ats. redaktoriai: Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, *supra note,* 46: 15.

[85] *Ibid,* 13.

„Lietuvių kalbos žodyne“ žodžio *rekomendacijos* reikšmė – patarimas, pasiūlymas, teigiamas apibūdinimas[86]. Visai kitaip rekomendacijos sąvoka aiškinama teisės akte dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatų patvirtinimo: „Siekiant formuoti ikiteisminio tyrimo, valstybinio kaltinimo, civilinio proceso, administracinės teisenos proceso ir kitų prokuratūros funkcijų įgyvendinimo vienodą praktiką, rekomendacijose nurodoma prokurorams ir ikiteisminio tyrimo pareigūnams laikytis tam tikros tvarkos“[87]. Galima teigti, kad bendrinėje kalboje rekomendacija suprantama kaip patariamasis ir neprivalomas pobūdis, o žvelgiant į teisinę kalbą, t. y. prokuratūros aktą, rekomendacijos suprantamos kaip privalomos ir turima jomis vadovautis. Kriminalistikos literatūros šaltiniuose kriminalistinė rekomendacija įvardijama taip: „<...> moksliškai pagrįstas ir praktikoje patikrintas patarimas, susijęs su taktinio būdo parinkimu ir taikymu“[88]. Kriminalistinės rekomendacijos skirstomos į bendrąsias (taikomos nepriklausomai nuo susiklosčiusios situacijos ir įvairios nusikalstamos veikos tyrėjų) ir specialiąsias (remiantis konkrečia situacija ir skirtos tam tikrai tyrėjų kategorijai)[89].

2003 m. įsigaliojęs Baudžiamojo proceso kodeksas stipriai pakoregavo ikiteisminio tyrimo veiksmų sistemą ir nuo to meto pradėta gausiai rengti naujas kriminalistines rekomendacijas[90]. Čia svarbų vaidmenį atlieka kriminalistikos mokslininkai, kadangi jie ieško naujų mokslo pasiekimų, skirtų nusikaltimų tyrimui, teisėsaugos pareigūnų darbo gerinimui. Pabrėžtina, kad kriminalistikos tikslas – tirti žmogaus ir jo aplinkos saugumo jausmo užtikrinimą siauraja prasme, t. y. per teisėsaugos, justicijos veiklą; tai atliekama per tyrimo ir prevencijos konceptualių problemų analizę, taip pat per jų metodų, priemonių ir rekomendacijų tobulinimą bei diegimą praktinėje institucijų veikloje[91]. Metodas (gr. *methodos*) – sąmoningai pasirinktas veikimo būdas, pasitelkiamas norint pasiekti tikslą, pažinti tikslinius veiksmus ir priemones, daiktus ar reiškinių teorinio ir mokslinio tyrimo būdus, tikrovės tyrimo dėsnių visumą[92]. Be to, norint pasirinkti tinkamą metodą, svarbu mokėti tinkamai jį pasirinkti, kadangi, taikant skirtingus metodus, galima ir skirtinga išvada. Kriminalistikoje taikomi metodai – tai tam tikri tikrovės

[86] „Rekomendacija reikšmė“, Lietuvių žodynas, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 9 d. https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Rekomendacija.
[87] „Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijų nuostatų patvirtinimo“, SIPIS, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 9 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.422650/asr.
[88] Ryšardas Burda ir kt., *Kriminalistikos taktika ir metodika. Mokomasis leidinys nuotolinėms studijoms* (Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004), 9.
[89] *Ibid.*
[90] Ats. redaktoriai: Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, *supra note,* 46: 42.
[91] *Ibid,* 242.
[92] „Metodas“, Lietuvių žodynas, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 9 d., https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Metodas.

tyrimo būdai, mokslo tiriamojo ar praktinio uždavinio sprendimo būdai (pagal žinių lygį, mokslo šaką, uždavinius, struktūrą, objektų rūšį)[93].

Šiuolaikiniame pasaulyje taikomos rekomendacijos, metodai, būdai yra normalus reiškinys ne tik teorijoje, bet taip pat jie taikomi ir praktikoje – be jų neapsieina teisėsaugos pareigūnai. Teisėsaugos institucijų praktika rodo, kad kriminalistikos mokslo metodai ir priemonės vis dažniau yra taikomos tiriant įvairius nusikaltimus ne tik baudžiamajame, bet taip pat ir civiliniame ar administraciniame procese. Kriminalistikos mokslas rengia taktines rekomendacijas ruošiant baudžiamųjų bylų tyrimo organizavimą, tardymo veiksmų atlikimą, įrodymų rinkimo taktinius būdus[94]. Kriminalistikos rekomendacijos suteikia reikšmingų praktinių galimybių teisminio proceso dalyviams, kurie teisminėje veikloje taiko metodus, įrankius ir priemones[95]. Kriminalistikos rekomendacijų svarbą įrodo ir tai, kad neužtenka vadovautis vien įstatyminiais aktais, bet reikia remtis ir moksliškai pagrįstomis kriminalistinėmis rekomendacijomis. Svarbu paminėti, kad Lietuvos teismo ekspertizės centro (toliau – LTEC) mokslininkai yra parengę gan nemažai metodinių rekomendacijų ekspertinių tyrimų užsakovams[96].

Vieno iš Ukrainos kriminalistikos profesorių, V. Shevchuko, teigimu, kriminalistinės metodikos plačiąja prasme turėtų apimti visų baudžiamojo proceso dalyvių veiklą, kad būtų įgyvendintos jų baudžiamosios procesinės funkcijos siekiant objektyvaus, išsamaus ir nešališko nusikalstamos veikos tyrimo ikiteisminio tyrimo procese. Baudžiamojo proceso dalyviams reikia atitinkamų kriminalistikos rekomendacijų, kad jie galėtų atlikti savo baudžiamojo proceso funkcijas: tokių kriminalistikos rekomendacijų reikia teisėjui, prokurorui, kaltintojui ir gynėjui (advokatui), kuris turėtų būti visavertis metodikos subjektas[97]. Toks autoriaus požiūris apima visą baudžiamąjį procesą ir tai atspindėtų šiuolaikinį kriminalistikos dalyko ir objektų

[93] Ats. redaktoriai: Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, *supra note* 46: 44.
[94] Rolandas Krikščiūnas, „Kriminalistika civilinėje teisenoje: panaudojimo prielaidos ir būdai (trumpa apžvalga)“, *LTU mokslo darbai „Jurisprudencija“* 22,14 (2001): 121.
[95]Eglė Bilevičiūtė, Snieguolė Matulienė ir Janina Juškevičiūtė, „Specialiosios žinios administraciniame ir civiliniame procese“ iš *Specialių žinių taikymo nusikaltimų tyrime mokslinė koncepcija ir jos realizavimo mechanizmas*, ats. redaktoriai: Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012), 77.
[96]„Metodinės rekomendacijos ekspertinių tyrimų užsakovams“, Lietuvos teismo ekspertizės centras žiūrėta 2021 m. rugsėjo 9 d., https://ltec.lrv.lt/lt/metodines-rekomendacijos-ekspertiniu-tyrimu-uzsakovams.
[97] Shevchuk V. M., „Modern problems of criminalistic methodics: tendencies, innovation, perspectives“ (2020): 109-110, https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/3754.

supratimą[98]. Todėl šiandienos realijose, autoriaus teigimu, vienas iš prioritetinių kriminalistikos uždavinių yra ištirti tam tikros kriminalistinės metodikos formavimo ir tobulinimo problemas, kurios dabar turi daug paslėptų, nepanaudotų rezervų ir perspektyvių praktinių galimybių, kurios gali optimizuoti teisėsaugą[99].

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad teisėsaugos pareigūnų veikloje vis dar pasitaiko netinkamai taikomų kriminalistikos rekomendacijų. Tai galimai sietina su žinių trūkumu, nemokėjimu taikyti. Jau 1997 m. H. Malevskio disertacijoje „Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujos kriminalistinės koncepcijos modelis“ atlikęs analizę nurodė, kad dažnai policijos pareigūnai, atvykę apžiūrėti įvykio vietą, nesivadovauja kriminalistinėmis rekomendacijomis, dažnai apžiūros protokoluose rašoma, kad būta fotografavimo, bet nėra pridėtos foto lentelės ir nesudarytos schemos nagrinėtose bylose[100]. Kitų kriminalistų publikacijose teigiama, kad pasitaiko ir tokių atvejų, kad policijos pareigūnas nemoka ar iš viso nesivadovauja metodinėmis rekomendacijomis, todėl nepavyksta tinkamai atlikti įvykio vietos apžiūros. Kadangi įvykio vietos apžiūra yra itin svarbus ikiteisminio tyrimo veiksmas, todėl jam yra parengta gan daug kriminalistikos rekomendacijų, nurodančių, kaip teisingai jį reikėtų atlikti. Ž. Navickienės ir E. Žuravliovo (2017) manymu, nors policijos pareigūnai ir yra apmokomi atlikti įvykio vietos apžiūrą, tačiau pastebėtina, kad šio veiksmo metu yra daroma tam tikrų klaidų, kurios gali nulemti nepakankamą ikiteisminio tyrimo kokybę ir net žemą nusikalstamos veikos ištyrimo rodiklį[101]. Problema susijusi ne tik su nežinojimu, kaip tinkamai taikyti metodus ar būdus, tačiau ir su tuo, kad pareigūnai susiduria su iššūkiais taikydami naujas nusikalstamo tyrimo priemones ir metodus. Vienas iš iššūkių yra nepasitikėjimas ar net pasipiktinimas naujais metodais[102].

Šiuolaikiniame pasaulyje nusikaltimų daugėja, keičiasi jų padarymo būdai ne tik Lietuvoje, Europoje, bet ir visame pasaulyje. Naujos nusikalstamos veikos būdų kūrimas,

---

[98] Shevchuk V. M., *supra note,* 97:110.
[99] *Ibid.*
[100] Hendryk Malevski, „Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujos kriminalistinės koncepcijos modelis“ (daktaro disertacija, socialiniai mokslai, Lietuvos policijos akademija, 1997), 76.
[101] Žaneta Navickienė ir Edvinas Žuravliovas, „Įvykio vietos apžiūra Lietuvoje: problematika ir efektyvaus veiklos modelio diegimo paieškos“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka, Public security and public order* 18 (2017): 147-148, https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15088/Navickien%20.pdf?sequence=1.
[102] Darko Maver, „Criminal Investigation/Criminalistics in Europe: State of the Art and a Look to the Future“, *Revija za kriminalistiko in kriminologijo, Ljubljana,* 64 (2013): 234, https://www.policija.si/images/stories/Publications/JCIC/PDF/2013/03/JCIC2013-03_DarkoMaver_CriminalInvestigationInEurope.pdf.

ekonominiai nusikaltimai, korupcija, terorizmas, kibernetinis nusikalstamumas, neteisėta migracija, prekyba žmonėmis, kontrabanda narkotinėmis medžiagomis, seksualinis vaikų išnaudojimas, pornografija, teroristinių išpuolių padidėjimas pastaruoju metu kelia gana didelį nerimą teisėsaugos institucijoms. Todėl, analizuojant nusikalstamumo problemas ar rengiant metodines praktines rekomendacijas, neužtenka tik teisėsaugos įstaigų vykdomų taikomojo pobūdžio funkcijų, kadangi teisėsaugos institucijų veikla nėra orientuota į mokslinius tyrimus. Būtina mokslininkų pagalba – jie galėtų kryptingai įvardyti nusikalstamų veikų ištyrimo spragas ir taip įvertintų kriminalistikos mokslo plėtros problemas, kurias reikia spręsti dėl ateityje ugdysimų teisėsaugos pareigūnų. Pasak vienos iš interviu pašnekovių (Prokurorė) teigimu, rekomendacijas pvz.: tiriant nusikalstamas veikas, šiai dienai nėra visiškai tinkamos kadangi, jos yra pasenusios. Pavyzdžiui, sukčiavimo nusikaltimai, kurie vyksta per kelis žemynus, ne tada tyrėjas turėtų pradėtų galvą sukti kai yra byla, o turėtų periodiškai, globaliai benudarbiaujant su mokslo ekspertais dėl nuolatinių rekomendacijų atnaujinimo. Taigi, pasak Prokurorės, rekomendacijos turėtų būtų kuo dažniau atnaujinamos.

Taigi, apibendrinus visą informaciją, pateiktą šioje dalyje apie kriminalistikos rekomendacijų, metodų ir būdų svarbą teisėsaugos bei justicijos institucijų veikloje, galima tvirtai teigti, kad kriminalistikos kuriamos rekomendacijos, metodai, būdai stipriai veikia nusikalstamos veikos tyrimą. Be to, naujų metodų, būdų atradimas, rekomendacijų kūrimas reikšmingas ne tik teisėsaugos ar justicijos pareigūnams, bet jo svarba yra neabejotina ir kriminalistikos mokslo vystymosi spartai Lietuvoje.

2. DABARTINĖ KRIMINALISTIKOS ŠVIETIMO SISTEMA IR JOS TOBULINIMO PERSPEKTYVOS

2.1. Kriminalistikos dėstymo universitetinėse studijose poreikiai, tendencijos ir perspektyvos

Prasidėjus trečiajam dešimtmečiui po Nepriklausomybės atgavimo, susiformavo nuodugnesnis teisininkų ir kriminalistikos mokslininkų požiūris į kriminalistikos mokslo svarbą rengiant teisėsaugos ir justicijos pareigūnus. Per šį dešimtmetį ir iki šių dienų buvo ir yra atliekami tyrimai, rašomos publikacijos, rengiami projektai, susijęs su kriminalistikos

mokslinimo svarba rengiant ne tik teisėsaugos pareigūnus, bet ir visą teisinę bendruomenę. Iškilūs kriminalistikos mokslininkai savo pasisakymuose, atsižvelgdami į bendruosius bazinius kriminalistikos kurso standartus teisininkų studijose ir į pareigūnų profesiją, dažnai siūlo kriminalistikos studijų dalykų programoje skirti papildomų dalykų.

Lietuvos ir užsienio mokslinėje literatūroje ir institucijų praktikoje nebestebina teiginiai, kad kriminalistikos žinios, metodai, būdai pritaikomi ne tik baudžiamajame, bet ir civiliniame ar administraciniam procese. Rusijos mokslininkų nuomone, kriminalistika tapo bazinių teisės mokslų, visaverčio teisininkų rengimo pagrindu ir tai jau nebėra siauras taikomasis mokslas[103].

Lietuvos mokslininkai taip pat teigia, kad kriminalistika turėtų būti studijuojama kaip dalykas ne tik baudžiamosios teisės fakultete, bet ir kitose teisės studijų srityse. Ukrainos prof. dr. Š. V. Jurevičius, pažymi, kad kriminalistika kaip disciplina turėtų būti dėstoma visiems teisės studentams. Taip pat teigia, kad kriminalistika turėtų būti privaloma disciplina – nepriklausomai nuo būsimų teisininkų (prokuroro, tyrėjo, advokato, notaro, patarėjo teisės klausimais, teisėjo)[104]. Interviu pokalbio metu Kauno apygardos prokurorės teigimu, kriminalistika yra priskiriama prie teisės socialinių mokslų, bet taip neturėtų būti, nes kriminalistikos mokslas yra gyvas ir nuolat kinta. Deja, bet valstybinės institucijos, taip pat Švietimo, mokslo ir sporto ministerija neskiria deramo dėmesio atskiroms dalims, kadangi galimai neturi pakankamų žinių apie kriminalistikos sritį ir jos svarbą, nutuokia tik bendrai apie pačią teisę kaip mokslą. Apibendrinant prokurorės pasisakymą galima teigti, kad kriminalistika yra įtraukta į teisės mokslą kaip dalykas, bet taip neturėtų būti, todėl kriminalistikos mokslas ir nukenčia, nes lieka tarsi nematomas švietimo kontekste, o tiesiog įsilieja į pačią „teisę“. Viena iš problemų galėtų būti tokia: kriminalistikos mokslo reikšmė nepastebima dėl to, kad nėra vienos kriminalistikos mokslinimo strategijos. Tą nurodo ir Lietuvos mokslininkai, kad šalyje nėra vieningos kriminalistikos mokslinimo sistemos, kuri apimtų visą studijų procesą, taip pat kvalifikacijos kėlimo, tobulinimo elementus įvairių sričių pareigūnams[105]. Be to, Vakarų Europos šalyse kriminalistika dažniausiai vertinama kaip policijos rengimo studijų dalykas, kuriam nėra vietos universitetuose[106]. V. E. Kurapka pabrėžia, kad Lietuvoje nėra pakankamo pačios kriminalistikos reikšmės supratimo. Pavyzdžiui, JAV

[103] Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, *supra note,* 12: 248.
[104]Шепитько Валерий Юрьевич „Формування криминалистики та криминалистичной дидактики в Украин". Сучасни проблеми криминалистики криминалистик, 343/98 (2020): l4, https://khrife-journal.org/index.php/journal/article/view/362/377.
[105] Vidmantas Egidijus Kurapka ir Henryk Malewski, *supra note*, 39: 61.
[106] *Ibid.*

pirmauja geriausiomis kriminalistikos ir teismo ekspertizės idėjomis, po kiek laiko Europa vejasi tas idėjas, analizuoja, ir tik po tam tikro laiko Lietuva pradeda sekti kitomis Europos šalimis. Svarbu paminėti, kad JAV turi įvairiausių kriminalistikos ir teismo ekspertizių studijų programų net 354 universitetuose[107].

Svarbu išanalizuoti, koks yra kriminalistikos dėstymo lygis Lietuvos universitetuose, teisininkų rengimas, kokios vyrauja tendencijos ir su kokiomis problemomis susiduriama šiame procese. Žvelgiant į Mykolo Romerio universiteto (toliau – MRU) 2011–2012 m. teisės fakulteto krypties bakalaurų nuolatinių studijų programą „Teisė“[108], matyti, kad kriminalistikos dalykas dėstomas trečiajame kurse, tačiau tik kaip laisvai pasirenkamas dalykas. Dalykui „Kriminalistika“ yra skirti vos 3 ECTS kreditai (81 val.), t. y. 32 kontaktinės darbo valandos, iš kurių 16 val. skirta paskaitoms ir 16 val. pratyboms ir seminarams; studentų savarankiškam darbui skirta 49 val. Akcentuotina, kad taip pat ir nuo 2013 m. atsiradusioje naujoje bakalauro studijų programoje „Teisė ir valdymas“ „Kriminalistika“ taip pat dėstoma tik kaip pasirenkamasis dalykas.

Tačiau jau nuo 2016 m. MRU Teisės fakulteto studijų programos „Teisė“ krypties bakalaurų nuolatinių studijų programoje[109], antrajame kurse, trečiame semestre kriminalistikos dalykas iš pasirenkamojo tapo privalomuoju. Ir dabar jam jau skirti 6 ECTS kreditai, o prie pasirenkamųjų dalykų nurodytai „Teismo medicinai“ skirti 3 kreditai. Taigi, galima įžvelgti tam tikrą kriminalistikos vystymosi progresą rengiant teisininkus. Studentai, studijuojantys „Teisę“, įgauna tam tikrą kriminalistikos žinių pagrindą ir platesnį išsimokslinimo požiūrį. Tačiau žvelgiant į dabartinę bakalauro studijų programą „Teisė“[110] matyti, kad kriminalistikos dalyko apimtis sumažinta nuo 6 ECTS iki 4 ECTS kreditų. Prie pasirenkamųjų dalykų nurodyta „Teismo medicina“ ir jai skirti 4 kreditai, taigi daugiau negu 2016 m. Tad ir vėl „Kriminalistika“ žengė žingsnį teisininkų rengimo srityje.

[107] Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė , *supra note,* 12: 261.
[108] „Studijų programos aprašas (priėmimas 2011-2012)“, Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 m. spalio 1 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=371&l=lt.
[109] „Studijų programos aprašas (priėmimas 2016-2017)“, Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 m. spalio 1 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=8352&l=lt#Kriminalistika.
[110] „Studijų programos aprašas (priėmimas 2021-2022)“, Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 m. spalio 1 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=12067&l=lt#Kriminalistika.

MRU Viešojo saugumo fakultete (toliau - VSF) vykdomoje bakalauro studijų programoje „Teisės ir policijos veikla“ Tarybos 2011 m. nutarimu[111] „Kriminalistika“ yra studijuojama du semestrus (9 ECTS kreditai) ir yra dėstoma kaip privalomasis dalykas. Nuolatinių studijų studentams dalyko kurso turinys valandomis paskirstytas taip: 42 val. – paskaitoms, 87 val. – pratyboms ir 114 val. – savarankiškam darbui. Svarbu paminėti, kad šioje studijų programoje yra dėstomas privalomasis dalykas „Pirmoji medicinos pagalba ir teismo medicinos pagrindai“ (3 ECTS kreditai). Studentai studijų metu galėjo pasirinkti iš pasirenkamųjų dalykų: „Balistiniai tyrimai“, „Teismo medicina ir psichiatrija“[112]. Tačiau dabartinės (2021 m.) programos „Teisės ir policijos veikla“ studijose čia jau atsirado privalomieji dalykai: „Kriminalistikos teorija ir technika“ (4 kreditai), „Kriminalistikos taktika ir metodika“ (4 kreditai). Pastebėtina, kad išlieka tokia pati tendencija kaip ir ankstesniais metais.

2011–2012 m. VSF programoje „Teisės ir valstybės sienos apsauga“ studijuojama „Teismo medicina ir pirmoji medicinos pagalba“ ir „Kriminalistika“, studijuojamų dalykų apimtis – po 3 ECTS kreditus. Pasirenkamiesiems dalykams „Teismo medicina ir psichiatrija“ ir „Balistiniai tyrimai“ skiriama po 3 ECTS kreditus[113]. Dabartinėje (2021 m.) studijų programoje „Teismo medicina ir pirmoji medicinos pagalba“ tapo privalomuoju dalyku, kaip ir „Kriminalistika“, jiems skiriama po 3 ECTS kreditus. Taigi pokyčiai labai nežymūs, tendencijos gan panašios.

Nuo 2012 m. MRU VSF vykdoma bakalauro studijų programa „Teisė ir ikiteisminis procesas“. Joje studijų dalykas „Kriminalistikos“ (6 ECTS kreditai) yra privalomasis ir savarankiškam darbui yra skirtos 96 valandos. Kiti: „Atskirų nusikalstamų veikų atskleidimas ir tyrimas“ (6 ECTS kreditai), „Specialiosios žinios ikiteisminiame tyrime“ (6 ECTS kreditai) „Teismo medicina ir psichiatrija“ (6 ECTS kreditai). Kadangi „Teisės ir ikiteisminio proceso“ studijos yra skirtos būsimiems ikiteisminio tyrimo įstaigų pareigūnams, kurių veikla susijusi su nusikalstamos veikos atskleidimu ir tyrimu, jie turėtų įgyti aukštą kvalifikaciją ir reikšmingų kriminalistikos žinių. Pastebėtina, kad vienas iš studijuojamų dalykų – „Specialiosios žinios ikiteisminiame tyrime“ – ypač svarbus kalbant apie specialiųjų žinių panaudojimą pareigūnų veikloje. Pabrėžtina, kad nepakankamas išsimokslinimas kriminalistikos srityje sudaro kliūčių

[111] Mykolo Romerio universitetas „*Atnaujintas studijų programos aprašas“,* 2012 m. kovo 16 d., http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_Atn_Teises_ir_polic_v_I_p_progr.pdf .

[112] *Ibid.*

[113] „Studijų programos aprašas (priėmimas 2011-2012)“, Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 m. spalio 1 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=441&l=lt#Kriminalistika .

efektyviam nusikaltimo ir jo veiksmų tyrimui. Taigi, pažvelgus į dabartinę (2021 m.) bakalauro studijų programą „Teisė ir ikiteisminis procesas“, matyti, kad kriminalistikos krypties dalykų yra daugiau: „Kriminalistikos teorija ir technika“ (6 ECTS kreditai); „Kriminalistikos taktika“ (6 ECTS kreditai); „Teismo medicina ir psichiatrija“ (3 ECTS kreditai); „Kriminalistikos metodika“ (6 ECTS kreditai). Akcentuotina, kad visi dalykai yra privalomieji[114]. Atsižvelgiant į tai, kad būtina gerai rengti ikiteisminio tyrimo įstaigų aukštos kvalifikacijos nusikalstamos veikos atskleidimo ir tyrimo specialistus, tokių kriminalistikos studijų dalykų padaugėjimas galimai pagerins ateities pareigūnų profesionalumą.

MRU magistrantūros studijų programoje „Teisė“ (specializacija – „Baudžiamoji teisė ir kriminologija“) nuo 2015 m. pradėta dėstyti dalyką „Ekspertologija“ (6 ECTS kreditai), kurio tikslas – perteikti žinias studentams apie teorinius, procesinius ir organizacinius ekspertinės veiklos pagrindus, supažindinti juos su ekspertų tyrimais[115]. Svarbu, kad dalyko „Ekspertologija“ dėstytojai magistro studijose bendradarbiauja su Lietuvos ekspertizės centru, Kriminalistinių tyrimų centru, Teismo medicinos tarnyba[116], taigi vyksta užsiėmimai už universiteto ribų, studentams yra rengiamos ekskursijos į minėtas institucijas. Galima įžvelgti bendradarbiavimo užuomazgų tarp universiteto ir institucijų. Tačiau 2020 m. studijų programa pasipildė dalyku „Kriminalistikos metodika“ (6 ECTS kreditai), o dalyko „Ekspertologija“ apimtis buvo sumažinta iki 3 ECTS kreditų[117].

Konstatuotina, kad Lietuvoje dėmesys kriminalistikos studijoms po didelio nuosmukio stiprėja lėtai, grąžinant kriminalistiką į studijas kaip privalomąjį dalyką[118]. Analizuojamos teisės studijų programose matyti, kad dažnai keičiasi kriminalistikos kreditų skaičius, nėra su kriminalistika susijusių dalykų permanentiškumo. Interviu metu Prof. Dr. V. E. Kurapka paminėjo, kad kriminalistikos žinių prireiks visiems teisininkams. Surengta apklausa, apklausti 785 respondentai studentai iš trijų skirtingų šalių. Daugiau kaip 70 proc. studentų teigė, kad kriminalistikos reikia visame jų teisiniame pasirengime. Pavyzdžiui, ta sritis, kurioje dabar dirbama, yra dinamiška, vienu momentu asmuo gali būti valdininkas, o kitą prisimins, kad yra teisininkas ir eis dirbti ten, kur kriminalistikos labai reikia. Taip pat respondentai nurodė, kad

[114]„Teisė ir ikiteisminis procesas“, Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 m. spalio 1 d., https://www.mruni.eu/study_program/teise-ir-ikiteisminis-procesas/.
[115]Vidmantas Egidijus Kurapka, Hendryk Malevski, ir Snieguolė Matulienė, *supra note*, 59: 282.
[116] Egidijus Kurapka ir Henryk Malewski, *supra note*, 39: 66.
[117] „Studijų programos aprašas (priėmimas 2020-2021)“, Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 m. spalio 1 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=11132&l=lt
[118] Vidmantas Egidijus Kurapka ir Henryk Malewski, *op.cit.*, 39: 66.

kriminalistikos žinių reikia ne tik baudžiamajame, civiliniame ar administracine procese, bet ir konstitucinei jurisprudencijai.

Svarbu išanalizuoti kitų Lietuvos universitetų požiūrį į kriminalistikos studijų dalyką rengiant teisinę bendruomenę. Pateikiami Lietuvos universitetai, kurie vykdo bakalauro studijų krypties „Teisė“ programas, taip pat programoje dėstomi kriminalistikos studijų dalykai. Vilniaus universiteto studijų programoje „Teisė“ dalykas „Kriminalistika“ yra pasirenkamasis septintame semestre ir jam skirti tik 3 ECTS kreditai. Konstatuotina, kad studentas, nepasirinkęs šio dalyko, galimai iš viso negaus jokių profesinių kriminalistikos žinių. Šioje pakopoje pasirinkus specializaciją baudžiamoji justicija, su kriminalistikos mokslu yra susijęs studijų dalykas „Įrodymai ir įrodinėjimas baudžiamajame procese“ (5 kred.) . Pastebėtina, kad 9 - ame semestre su kriminalistika susijęs mokslo dalykas –„Nusikaltimų tyrimo metodika“ (5 kreditai), vėl tik pasirenkamieji dalykai[119]. Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų Teisėjos S. Meškauskienės nuomone, kriminalistikos privalomasis bazinis kursas yra būtinas kiekvienam prokurorui ir baudžiamąsias bylas nagrinėjančiam teisėjui. Vytauto Didžiojo universitete, kuriame dėstomos teisės studijos, kriminalistikos dėstymo nėra (nei prie privalomųjų, nei prie pasirenkamųjų dalykų)[120]. Pabrėžtina, kad tarpukario laikotarpiu šiame universitete kriminalistika buvo studijuojama. Galimai galima įžvelgti atsakymą į klausimą, kodėl teisės studijų programose nėra kriminalistikos dalyko. Tam įtakos turi teisinis reguliavimas. Kadangi tiesiog numatyti privalomieji dalykai ir jų kreditai, kitiems lieka tiek apimties, kiek lieka, ypač kalbant apie kriminalistiką. Tai aktualu teisės krypties programoms, kurių sudarymą stipriai reguliuoja Konstitucinio Teismo nutarimai. Galimas ir kitas faktorius, kad problema yra praktinė. Kriminalistikos studijų dalykų esama, tačiau studentai jų nesirenka, nes mažai apie juos žino – taigi konstatuotinas informuotumo trūkumas.

Analizuojant paminėtų universitetų nuolatinių studijų programas „Teisė“ pastebėtina tai, kad kriminalistika ir jos dalys studijuojamos kaip privalomasis dalykas tik Mykolo Romerio universitete, Vilniaus universitete – tik kaip pasirenkamasis dalykas, o Vytauto Didžiojo universitete kriminalistikos nedėstoma. Manytina, kad kol kas tik vienas Lietuvos MRU rodo

[119] „Teisė studijų programa“, Vilnius universitetas, žiūrėta 2021 spalio 3 d., https://www.tf.vu.lt/wp-content/uploads/2020/11/Dieniniu-st.-programa-2020-m.-srautas_2021-01-21.pdf
[120] „Teisė“, Vytauto Didžiojo universitetas, žiūrėta 2021 spalio 3 d., https://www.vdu.lt/lt/study/program/subject/150/.

novatorišką požiūrį į kriminalistikos integruotumą į teisės studijų bakalauro programos studijų sudėtį.

Paminėtina, kad 2018 m. kriminalistikos mokslininkai H. Malevski, V. E. Kurapka ir Ž. Navickienė atliko tyrimą, kurio metu buvo įvertintas MRU studentų požiūris į kriminalistikos didaktikos svarbos klausimus. Rezultatai parodė, kad 79 proc. visų respondentų teigė, jog kriminalistika yra reikšminga jų darbui: 68 proc. atsakiusių asmenų dirbo tiesioginį darbą ir 69 proc. jo nedirbo[121]. Kitas klausimas, užduotas studentams: „Ar kriminalistikos studijos reikalingos visiems teisininkams?“. 68 proc. visų respondentų nurodė, kad kriminalistikos studijavimas yra būtinas visiems teisininkams nepriklausomai nuo atskirų teisės specializacijų. Net 75 proc. respondentų, dirbančių tiesioginį darbą, atsakė, kad šių studijų reikšmė yra aktuali visiems teisininkams[122]. Atsižvelgus į mokslininkų atliktą tyrimą galima teigti, kad studentai supranta kriminalistikos svarbą, jos reikalingumą ir taiko žinias savo profesiniame darbe.

Svarbu pabrėžti, kad šiuo metu Lietuvoje rengiant teisininkus vyrauja nauja universiteto bakalauro studijų tendencija. 2021 m. MRU Viešojo saugumo akademijoje pradėta vykdyti naują bakalauro studijų programą „Teisė ir kriminalistika“. Sveikintina, kad pirmą kartą gausiai dėstomi kriminalistikos studijų dalykai: „Kriminalistikos istorija“ (6 ECTS kreditai), „Kriminalistikos technika ir technologijos“ (9 ECTS kreditai), „Bendrosios kriminalistikos teorijos pagrindai“ (6 ECTS kreditai), „Kriminalistinės informacinės sistemos“ (3 ECTS kreditai), „Kriminalistikos taktika“ (6 ECTS kreditai), „Įvykio vietos apžiūra ir tyrimas“ (3 ECTS kreditai), „Specialios žinios ir teismo ekspertologija“ (3 ECTS kreditai), „Teismo medicina“ (4 ECTS kreditai), „Taikomoji kriminalistikos metodika“ (6 ECTS kreditai)[123]. Pirmą kartą Lietuvos universitetų studijų programoje skiriama tiek daug dėmesio kriminalistikos mokslui. Studentai galės net tik pagilinti žinias, bet ir išsamiau susipažinti su kriminalistikos raida studijuodami „Kriminalistikos istoriją“. Dalykas „Kriminalistikos technika ir technologijos“ studijuojamas net du semestrus. Taip pat studentai bus supažindinami su kriminalistikos informacinėmis sistemomis. Daug dėmesio yra skiriama specialiesiems studijų dalykams ir įgytos teorinės žinios yra įtvirtinamos praktinių užsiėmimų metu[124]. Taigi darytina

[121] Vidmantas Egidijus Kurapka, Hendryk Malevski ir Žaneta Navickienė „Mykolo Romerio universiteto studentų požiūris į kriminalistikos didaktikos aktualijas“ *Mokslo darbai* 1643,2207 (2016): 121-122.
[122] *Ibid.*
[123]„Studijų programos aprašas (priėmimo metai: 2021-2022)“,Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 spalio 3 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=12088&l=lt
[124]„Teisė ir kriminalistika“, *supra note*, 6.

išvada, kad tokios naujos bakalauro studijos rodo, jog kriminalistikos mokslo dėstymas universitetinėse studijose žengia didelį žingsnį į priekį, taip parodant, kad visos teisinės bendruomenės išprusimo lygis kriminalistikos aspektu auga.

Teisėsaugos institucijų pareigūnams, kurių veikla yra susijusi su nusikalstamos veikos atskleidimu, labai svarbu atlikti kokybiškus kriminalistinius tyrimus ir ekspertizes. Atsižvelgiant į šiuolaikinės visuomenės ir teismo ekspertizių paslaugų užsakovų, t. y. teisėsaugos institucijų poreikius laboratorijose bei padidėjusį darbo krūvį susiduriant su vis naujais iššūkiais, yra svarbūs puikiai savo darbą išmanantys ekspertai. LPKTC skyriaus metodininkas G. Nedveckis teigia, kad trūksta profesionalų, lektorių, instruktorių, dėstytojų rengiant pareigūnus, ekspertus, kurie perduotų kriminalistikos tyrimų žinias naujiems specialistams. Kriminalistinių tyrimų centro darbuotojų dauguma yra kompetentingi specialistai ir patys moko pareigūnus perduodami kriminalistikos tyrimo srities praktines žinias. Jos minimalios, kai kurie uždaviniai – iš praktikos. Galima išvada, kad specialistams trūksta kriminalistikos ir ekspertinių tyrimų teorinių žinių rengiant naujus specialistus. Tačiau Lietuvos universitetuose nėra kriminalistikos ir teismo ekspertologijos studijų programų. Kriminalistikos mokslininkai taip pat nurodo, kad būtina parengti kriminalistikos ir teismo ekspertologijos mokymo ir kvalifikacijos kėlimo programų rengimo strategiją[125].

Pabrėžtina, kad kitaip negu Lietuva kitos užsienio šalys (JAV, Didžioji Britanija, Indija ir kt.) skiria kur kas daugiau dėmesio ne tik kriminalistikos studijoms, bet ir teismo ekspertizės studijoms universitetuose. Anglijoje 55 universitetai siūlo 261 įvairų teismo ekspertizės studijų kursą, jeigu norima įgyti bakalauro laipsnį[126]. Australija taip pat vis plečia kriminalistikos ir teismo ekspertizės studijas, naujausiais duomenimis šioje šalyje siūlomos net 45 kriminalistikos ir teismo ekspertizės bakalauro studijų programos[127]. Užsienio šalyse kriminalistikos ir teismo ekspertizių studijų pasiūla yra gan didelė. Jungtinėje Karalystėje Portsmuto universitetas (angl. *University of Portsmouth Online*) turi dvejų metų trukmės „Kibernetinio saugumo ir skaitmenines nuotolines kriminalistikos“ studijas[128], Vestminsterio universitete (angl. *University*

[125]Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, *supra note,* 12: 270.
[126]„Forensic Science degrees in All England“, What uni?, žiūrėta 2021 gruodžio 4 d., https://www.whatuni.com/degree-courses/search?subject=forensic-science&location=england.
[127]„Undergraduate Forensics courses in Australia“, International education specialists, žiūrėta 2021 gruodžio 4 d., https://www.idp.com/australia/search/forensics/all/aus/?q=:popularity:studySector:Undergraduate:studySector:Postgraduate:destination:Australia&page=0.
[128] „MSc Cyber Security and Digital Forensics“, Online studies, University of Portsmouth Online, žiūrėta 2021 balandžio 5 d.,

of Westminster) – vienerių metų magistrantūros studijos „Kibernetinis saugumas ir teismo ekspertizė“[129]. Maskvos M. V. Lomonosovo universitete, (rus. *Московский государственный университет им. М. В. Ломоносова*) su kriminalistika susijusių dėstomų dalykų programoje yra ir kibernetikos dalykas[130]. Pavyzdžiui, Velse, Glamorgano universitete (angl. *University of Glamorgan*) policijos bakalauro studijų programoje yra dėstomi tokie dalykai: „Praktinė policijos ekspertizė“ (angl. *Practical Forensics for Policing*) – 10 kreditų, „Kibernetinių nusikaltimų ir teismo ekspertizės tyrimai“ (angl. *Cyber Crime and Forensic Investigation*) – 20 kreditų[131]. Vakarų Europos universitetuose kriminalistika sunkiau skinasi kelią į universitetų studijų programas, visai kitaip negu minėtose šalyse. Vokietijos, Austrijos, Šveicarijos universitetuose yra kriminalistikos institutų, kurie plėtoja kriminalistikos mokslą, tačiau universitetų programose iki šiol kriminalistika atskirai nedėstoma arba dėstoma kaip fakultatyvinis dalykas, šių šalių teisininkai tai vertina kaip regresą[132].

Siekiant atskleisti šiuolaikinį kriminalistikos švietimo lygį, pagrindines problemas ir galimas perspektyvas Lietuvos teisinėje bendruomenėje, buvo atlikta anoniminė anketinė apklausa su teisininkų ir teisėsaugos pareigūnų nariais (kurių darbas susijęs su policijos, prokuratūros, ikiteisminio tyrimo įstaigomis, ekspertų padaliniais, advokatūra, teismų ar mokslo įstaigomis). Deja, buvo gautos tik 35 atsakytos anoniminės anketos (35 respondentai). Toliau pateikiami tyrimo rezultatai.

54,3 proc. respondentų yra baigę aukštąjį teisinį universitetinį išsilavinimą (magistro laipsnis), 17,1 proc. – aukštąjį teisinį universitetinį (bakalauro laipsnis), 14,3 proc. – aukštąjį universitetinį neteisinį išsilavinimą, 8,6 proc. – aukštąjį neteisinį neuniversitetinį ir 5,7 proc. – aukštąjį neteisinį neuniversitetinį (žr. 7 priedas). Net 48,6 proc. respondentų darbo stažas sudarė virš 1–5 metų, 25,7 proc. – nuo 10 iki 20 metų, 17,1 proc. – virš 20 m. ir 8,6 proc. – respondentų dirba 5–10 metų (žr. 7 priedas). Taigi didžioji dalis respondentų turi aukštąjį teisinį išsilavinimą.

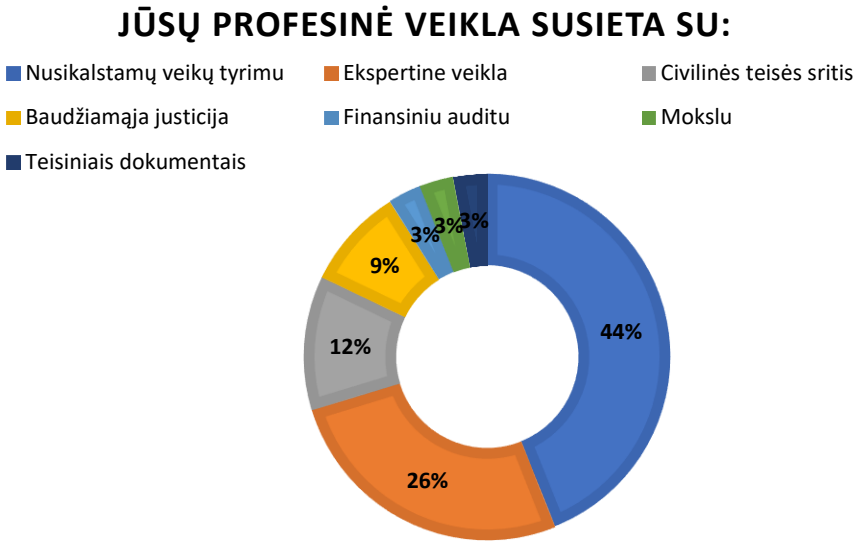
https://www.onlinestudies.com/MSc-Cyber-Security-and-Digital-Forensics/United-Kingdom/University-of-Portsmouth-Online/

[129] „MSc in Cyber Security and Forensics“, Online studies, University of Westminster, žiūrėta 2021 balandžio 5 d., https://www.masterstudies.com/MSc-in-Cyber-Security-and-Forensics/United-Kingdom/Westminster-University/?pk_vid=7a24fd01494226f3161815754066f0b5

[130] Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, *supra note*, 12: 257.

[131] „BSc (Hons) Professional Policing“, University of South Wales, žiūrėta 2021 m. spalio 25 d., https://www.southwales.ac.uk/courses/bsc-hons-professional-policing/

[132] Kurapka, *op.cit.*, 12: 254.

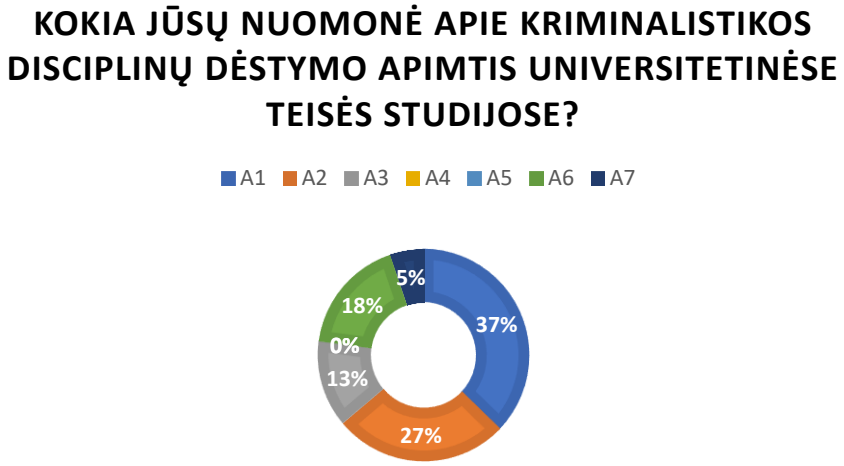
1 pav. Teisinės bendruomenės (respondentų) anketinės apklausos rezultatai

Nustatyta, kad didžioji respondentų dalis, t. y. 46 proc. profesinę veiklą sieja su nusikalstamų veikų tyrimu ir 27 proc. – su ekspertine veikla. 12 proc. dirba su civilinės teisės sritimi ir 9 proc. respondentų veiklą sieja su baudžiamąja justicija.

2 pav. Teisinės bendruomenės (respondentų) anketinės apklausos rezultatai

Atsakymai į klausimą dėl kriminalistikos žinių taikymo savo veikloje pasiskirstė gana tolygiai. 28 proc. atsakė, kad netaiko, 26 proc. – retkarčiais, 26 proc. – dažnai ir 20 proc. nurodė nuolat taikantys kriminalistikos žinias. Iš grafiko matyti, kad visiškai netaiko kriminalistikos žinių tik 28 proc. apklaustųjų, o likusi dalis, 72 proc., daugiau ar mažiau taiko kriminalistikos žinias savo veikloje.

3 pav. Teisinės bendruomenės (respondentų) anketinės apklausos rezultatai

A1 – Visų specializacijų teisės studijų studentai turi būti išklausę privalomąjį bazinį kriminalistikos kursą; **A2** – Visų specializacijų teisės studijų studentai turi būti išklausę privalomąjį bazinį kriminalistikos ir ekspertologijos kursus; **A3** – Visų specializacijų teisės studijų studentai turi būti išklausę privalomąjį bazinį kriminalistikos kursą ir kitus specialius kriminalistinius dalykus pagal pasirinkimą; **A4** – Tik baudžiamosios specializacijos teisės studijų studentai turi būti išklausę privalomąjį bazinį kriminalistikos kursą; **A5** – Tik baudžiamosios specializacijos teisės studijų studentai turi būti išklausę bazinį kriminalistikos kursą ir kitos kriminalistikos dalykus; **A6** – Visų specializacijų teisės studijų studentai turi turėti galimybę pasirinkti bazinį kriminalistikos kursą ir kitus kriminalistikos dalykus; **A7** – Neturiu nuomonės.

Panagrinėtina teisininkų bendruomenės nuomonė apie kriminalistikos dalykų dėstymo apimtį universitetinėse teisės studijose. 37 proc. respondentai nurodė, kad visų specializacijų teisės studijų studentai turi būti išklausę privalomąjį bazinį kriminalistikos kursą, o 27 proc. apklaustųjų nurodė, kad visų specializacijų teisės studijų studentai turi būti išklausę privalomąjį bazinį kriminalistikos ir ekspertologijos kursus. 18 proc. respondentų pažymėjo, kad visų

specializacijų teisės studijų studentai turi turėti galimybę pasirinkti bazinį kriminalistikos kursą ir kitus kriminalistikos dalykus, ir 13 proc. apklaustųjų nurodė, kad visų specializacijų teisės studijų studentai turi būti išklausę privalomąjį bazinį kriminalistikos kursą ir kitus specialius kriminalistikos dalykus pagal pasirinkimą. Tik 5 proc. respondentų nurodė, kad tik baudžiamąją specializaciją pasirinkę teisės studijų studentai turi būti išklausę privalomąjį bazinį kriminalistikos kursą ir kitus kriminalistinius studijų dalykus (žr. 3 pav.).

Taigi, išanalizavus anketoje pateiktų klausimų atsakymus matyti, jog teisininkų bendruomenė yra pakeitusi požiūrį į kriminalistiką: šis mokslas nebėra sietinas vien tik su baudžiamosios teisės specializacija. Taip pat rezultatai džiugina tuo, kad kriminalistikos žinios yra taikomos ne vien tik policijos pareigūnų veikoje, bet taip pat ir dirbant advokatūroje, teisme, prokuratūroje, tvarkant teisinius dokumentus. Kadangi didžioji dalis respondentų paminėjo, jog kriminalistikos kursą būtina įtraukti į visų teisės studentų studijų programas kaip privalomąjį bazinį kursą, taip pat dauguma nurodė šalia kriminalistikos įtraukti ir ekspertologijos kursą kaip privalomąjį, galima daryti prielaidą, kad kriminalistika Lietuvoje jau seniai nebėra vien tik policijos pareigūnų rengimo sritis. Pabrėžtina, kad interviu metu respondentams buvo užduotas klausimas: „Ar teisininkui yra svarbus kriminalistikos švietimas?“. Į jį visi respondentai atsakė ganėtinai panašiai – kad privalomasis bazinis kriminalistikos kursas yra būtinas visose teisinės specializacijos universitetų studijų programose, kadangi privalomos bazinės žinios yra būtinos kiekvienam pareigūnui, ikiteisminio tyrimo tyrėjui, advokatui, prokurorui ir baudžiamąsias, civilines, administracines bylas nagrinėjančiam teisėjui.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarime nurodant teisininko profesiją akcentuojama, kad demokratinėje teisinėje valstybėje šiai profesijai keliami aukšti reikalavimai: „Teisininko profesija neatsiejama nuo aukštojo teisinio išsilavinimo: aukštasis teisinis išsilavinimas yra profesionalios ir efektyvios teisinės praktikos (ir privačios, ir tokios, kai dirbama viešosios valdžios institucijose) *conditio sine qua non.* Teisininko profesija neatsiejama ir nuo universitetų veiklos: vienas iš prieš daug šimtmečių susiformavusios Vakarų teisės tradicijos, kuriai priklauso ir Lietuva, būdingiausių bruožų yra tas, kad aukščiausios kvalifikacijos teisininkai yra rengiami būtent universitetuose“[133]. Nutarime kalbama, kad būtent universitetuose rengiami aukščiausios kvalifikacijos teisininkai ir šiai profesijai keliami aukšti

[133]„Dėl teisėjų kvalifikacinių reikalavimų“, LRKT, žiūrėta, 2021 m. gruodžio 1 d. https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta486/content

reikalavimai, tad manytina, kad kriminalistikos studijų kursas turėtų būti privalomasis visuose teisinį išsilavinimą teikiančiuose universitetuose. Kadangi teisininkas turi turėti aukštos kvalifikacijos išsilavinimą, jis turi būti įgijęs įvairiapusiškų profesionalių žinių, taip pat ir kriminalistikos bazinių žinių. Panašiai nurodo ir H. Malevski su V. E. Kurapka, kad kriminalistikos kaip studijų dalyko neįvertinimas universitetinėse teisininkų studijose nepadės, o priešingai, tik trukdys įgyti pakankamų profesionalių žinių, būtinų teisininkui plačiame teisinių specialybių spektre[134].

Taigi darytina išvada, kad požiūris dėl kriminalistikos dalyko dėstymo teisės universitetų studijų programose gerėja MRU, tačiau dar vis jaučiamas iniciatyvos trūkumas iš kitų Lietuvos universitetų. Be to, taip pat paminėtina, kad trūksta teisinio reguliavimo dėl numatytų universitetų studijų dalykų privalomų kreditų, jų skaičiaus paskirstymo, kurį stipriai reguliuoja Konstitucinio Teismo nutarimai. Tačiau norint pasiekti maksimalaus rezultato integruojant kriminalistikos studijų dalyką į teisės bakalauro studijų programas, būtina kuo daugiau šviesti ir teikti informaciją visai teisinei bendruomenei, kad kriminalistikos mokslas, praktika, didaktika prisideda prie teisėsaugos efektyvumo ir veiksmingumo.

2.2. Šiuolaikinis kriminalistikos specialistų rengimas ir jo problemos

Specialistas – žmogus, gerai mokantis kurį nors darbą, įgijęs, turintis specialybę[135]. „Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje“ nurodoma, kad specialistas (lot. *specialis* – ypatingas, atskiras) – asmuo, kuris turi specialių žinių ir įgūdžių, pakviestas dalyvauti baudžiamojoje byloje, kad padėtų suprasti ir paimti įrodymus, ar pateiktų išvadą specialiais klausimais (pvz., į įvykio vietos, daiktinių įrodymų apžiūrą, kratą, poėmį, eksperimentą)[136]. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 89 str. 1 p. specialisto sąvoka aiškinama panašiai: *Specialistas yra reikiamų specialių žinių ir įgūdžių turintis asmuo, kuriam pavedama atlikti objektų tyrimą ir pateikti išvadą arba paaiškinimus jo kompetencijos klausimais arba dalyvauti*

[134] Egidijus Vidmantas Kurapka ir Hendryk Malevski, „Kriminalistiklehre an Universitäten- Notwendigkeit, Realität oder Problem?“ *Kriminalistik. Unabhängige Zeitschrift für die kriminalistische Wissenschaft und Praxis*, 1, S (2005): 47-50.
[135] „Specialistas“, Žodynas.lt, žiūrėta 2021 m. spalio 4 d., https://www.zodynas.lt/tarptautinis-zodziu-zodynas/S/specialistas.
[136] „Specialistas“, Visuotinė lietuvių enciklopedija, žiūrėta 2021 m. spalio 4 d., https://www.vle.lt/straipsnis/specialistas-1/.

atliekant kitus baudžiamojo proceso veiksmus[137]. Tame pačiame straipsnyje (BPK 89 str. 1 ir 2 dalys) nurodoma, kad specialistu gali būti ikiteisminio tyrimo įstaigos pareigūnas arba šioje įstaigoje nedirbantis asmuo, specialisto funkcijas procese gali atlikti ir į ekspertų sąrašą įrašyti ekspertai[138]. Taigi ne tik teisiniame diskurse specialistas suprantamas kaip subjektas, kuris dirba atskleidžiant nusikaltimą, bet ir kasdienybėje įvardijamas kaip svarbus baudžiamosios bylos dalyvis. Iškyla kitas klausimas: kas yra specialiosios žinios?

Specialiųjų žinių terminas ir jo naudojimas tiriant nusikaltimus aptinkamas jau 1808 m. Prancūzijos baudžiamojo tardymo kodekse, 1864 m. carinės Rusijos baudžiamojo proceso statute ir 1873 m. Vokietijos baudžiamojo proceso kodekse[139]. Nuo XIX a. vidurio specialiųjų žinių terminas naudojamas baudžiamojo proceso ir kriminalistinėje mokslinėje literatūroje[140]. Pagal Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymo 3 straipsnio 2 dalį, specialiosios žinios – dėl išsilavinimo ir per specialų pasirengimą arba profesinę veiklą įgytos išsamios mokslo, technikos, meno ar bet kokios kitos žmonių veiklos srities žinios, reikalingos ekspertizei atlikti[141]. Pagal apibrėžimą galima teigti, kad tai mokslo žinios, įgytos tam tikrų studijų ar profesinės veiklos, kvalifikacijos metu, nukreiptos į atitinkamą darbą, specialybę. Atsižvelgus į įstatymo leidėjo pateiktą terminą, specialiųjų žinių, pagal BPK, reikia objektams tirti ar ekspertizei atlikti. Kasacinės instancijos teismo praktikoje pripažįstama, kad, nustatant nagrinėjamai bylai reikšmingas aplinkybes, specialiųjų žinių panaudojimas yra tinkama įrodinėjimo priemonė, tačiau šios žinios byloje turi būti naudojamos BPK nustatyta tvarka[142]. Taigi specialisto paskirtis – dalyvauti tyrimo veiksmuose, t. y. padėti tyrėjui, prokurorui, teisėjui, pasitelkus specialias žinias ir įgūdžius rasti, paimti, ištirti tinkamus įrodymus, teikti paaiškinimus arba išvadą specialiais klausimais, bet neperžengiant jo specialiųjų žinių ribų.

Mokslo studijos „Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija“ autorių teigimu, kriminalistikos žinios, kriminalistikos taktika ir

[137]Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, redakcija 2019 gruodžio 31 d., http://www.infolex.lt/ta/10708:str89
[138] *Ibid.*
[139] Ats. redaktoriai: Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, *Specialių žinių taikymo nusikaltimų tyrime mokslinė koncepcija ir jos realizavimo mechanizmas* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012), 11.
[140] *Ibid.*
[141]„Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. spalio 31 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.193737/asr
[142] „Dėl Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 17 d. nuosprendžio (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-575/2014)“, eteismai, žiūrėta 2021 spalio 8 d., https://eteismai.lt/byla/75128803849554/2K-575/2014.

metodika, technika taip pat yra specialiosios žinios[143]. Specialiosios žinios – tai nuodugnios tam tikros mokslo srities žinios, pasiektos studijų ir (arba) specializuoto apmokymo procese ir naudojamos procesinių teisinių uždavinių realizavimui[144]. Taigi specialistas yra žmogus, kuris dėl išsilavinimo ar per specialųjį pasirengimą, profesinę veiklą įgijo siekdamas išsamių mokslo, technikos žinių, kurias pritaiko dirbdamas darbą. Taip pat konstatuotina, kad Lietuvos baudžiamojo proceso kodekse nėra išsamaus specialiųjų žinių apibrėžimo išaiškinimo.

Kaip jau minėtina, specialistu gali būti ikiteisminio tyrimo pareigūnas (tyrėjas). Atsižvelgiant į praktiką, dažniausiai įvykio vietos apžiūrą atlieka vienas tyrėjas, todėl labai svarbus yra jo profesionalumas. Ukrainos mokslininkų teigimu, net pačios patikimiausios kovos su nusikalstamumu priemonės nebus reikšmingos, jeigu jos atsidurs profesionaliai nepasirengusio žmogaus rankose[145]. Atsižvelgus į tai, kad nusikalstamos veikos tyrimo efektyvumui yra svarbiausias prioritetas profesionalumas, svarbu išsiaiškinti, kokių kriminalistikos specialių žinių įgyja pareigūnai prieš pradėdami profesinę veiklą.

Šiuo metu Lietuvoje vyksta tik dviejų pakopų policijos pareigūnų rengimas: profesinis ir universitetinis. Profesinio rengimo mokymo įstaiga yra Lietuvos policijos mokykla, kuri organizuoja formalų ir neformalų švietimą rengiant pirminę policijos grandį. Lietuvos policijos mokyklos „Policininko modulinėje profesinio mokymo programoje“ kriminalistikos dėstymo temos yra priskirtinos prie modulio „Administracinių nusižengimų atskleidimas ir tyrimas bei nusikalstamų veikų požymių atpažinimas“ (iš viso 10 mokymosi kreditų)[146]. Kompetencijai įgyti iš modulio dalykų yra išskirtinas „Atlikti pirminius veiksmus įvykio vietoje“, čia esama temų, skirtų kriminalistikos dėstymui: „Kriminalistikos sąvoka, sistema, uždaviniai, metodai“, „Universalaus kriminalistinio lagamino panaudojimo galimybės“, „Pagrindiniai kriminalistikos technikos elementai“, „Policijos pareigūnų veiksmai įvykio vietoje“. Atkreiptinas dėmesys, kad policijos pareigūnai gauna teorinių ir praktinių žinių policijos mokykloje kaip atlikti įvykio vietos apžiūrą. Tačiau nors jie yra apmokomi atlikti įvykio vietos apžiūrą, tačiau, Ž. Navickienės manymu, šio procesinio veiksmo metu yra daroma klaidų, kurios galėti turėti įtakos ikiteisminio

[143]Hendryk Malevski, „Būtiniausių kokybės standartų taikymas atliekant tyrimus nusikaltimo vietoje ir dirbant su įrodymais nuo nusikaltimo vietos iki teismo salės“, iš *Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija: mokslo studija*, ats. redaktoriai: Vidmantas Egidijus Kurapka, Hendryk Malevski ir Snieguolė Matulienė (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016), 124.
[144] *Ibid*, 127.
[145]Vidmantas Egidijus Kurapka ir Henryk Malewski ir Ilona Tamelė, *supra note*, 26: 206.
[146]„Policininko modulinė profesinio mokymo programa“, epolicija, žiūrėta 2021 m. spalio 18 d., https://www.epolicija.lt/stokipolicija/wp-content/uploads/2018/11/Policininkas_IV_P43103206_2020.pdf.

tyrimo kokybei ir prastam nusikalstamų veikų ištyrimo rodikliui[147]. Panašią nuomonę išreiškė Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų teisėja S. Meškauskienė, kad praktikoje dažnai sudėtingos bylos būna netinkamos, nes nusikalstamos veikos įvykio vieta yra prastai tiriama, neišnaudojamos visos galimybės, pareigūnai nemoka surinkti įrodymų. Be to, dažnai į įvykio vietą atvyksta nepatyrę pareigūnai. Taigi pareigūnas, turintis vidurinį išsilavinimą ar baigęs policijos mokyklą, t. y. gavęs „bazinį mokymą“ per trumpą laiką, pradeda apžiūrėti įvykio vietą, fiksuoti įrodymus ir pan. nepriklausomai nuo įvykio sunkumo, tada kyla klausimas, ar profesionalus bus toks pareigūnas. Šiuo atveju, žvelgiant į policijos mokyklos rengimo programą kriminalistikos aspektu, vargu ar tokių žinių pakanka, o juk be kriminalistikos žinių, dar yra ir baudžiamojo proceso, baudžiamosios teisės žinių bei kitų mokslo sričių žinių, kurių reikia pareigūno darbui. Ž. Navickienės ir E. Žuravliovo (2017) mokslinio straipsnio rezultatai dėl įvykio vietos apžiūros Lietuvoje problematikos atskleidė, kad, atliekant įvykio vietos apžiūrą, identifikuotina trūkumų visuose apžiūros etapuose: apsaugant įvykio vietą, rengiantis, atliekant apžiūrą, fiksuojant pėdsakus ar objektus įvykio vietoje[148]. Žvelgiant nuodugniau į tyrimo rezultatus galima teigti, kad tokia pati problema susijusi ir su profesinių kriminalistikos žinių trūkumu.

Pavyzdžiui, žvelgiant į kaimyninę šalį, Lenkijoje Ščytno policijos aukštojoje mokykloje pirmosios pakopos policijos studijų programoje tarp mokomų dalykų yra kriminalistika. Šiam mokslui skiriama yra 100 valandų, nagrinėjamos tokios temos: kriminalistikos samprata, šiuolaikinė kriminalistikos koncepcija (pėdsakų klasifikavimas, atskleidimo metodai, teismo ekspertizė), 55 valandos yra skiriamos kriminalinių tyrimų pėdsakų charakteristikai (biologiniai pėdsakai, teismo ekspertizė, mechanoskopiniai pėdsakai, šaunamojo ginklo pėdsakai ir pan.), ir net 23 valandos skiriamos teismo ekspertizei[149]. Kitoje žemesnio rango Policijos mokykloje (*Szkoła Policji w Pile*), taip pat yra mokomasi kriminalistikos dalykų[150].

Žr. Szkoła Policji w Pile Zakładu Prawa i Kryminalistyki

JAV autoriai R. Robergas ir S. Bonnas, kurie skiria didelį dėmesį policijos pareigūnų rengimo analizei, savo moksliniame straipsnyje, pažymėjo, kad policijos pareigūnams būtinas

[147] Žaneta Navickienė, *supra note,* 101:147.
[148] *Ibid*, 161-162.
[149] „Biuletyn informacij publicznej wyŻszej szkoŁy policij w szczytnie „Studia I stopni Nauka o Policji studia I stopnia nabór 2020/2021“, žiūrėta 2021 rugėjo 20 d., http://bip.szczytno.wsp.policja.gov.pl/WSP/programy-studiow/30318,Studia-I-i-II-stopnia.html.
[150] „Zakład Prawa i Kryminalistyki“, SZKOŁA POLICJI W PILE, žiūrėta 2021 m. gruodžio 18 d., http://bip.pila.sp.policja.gov.pl/SPP/komorki-organizacyjne/32225,Zaklad-Prawa-i-Kryminalistyki.html.

aukštojo mokslo išsilavinimas, kadangi teikiama nauda aukštosios mokyklos yra didesnė žinių atžvilgiu, dažniausiai studijos yra atsižvelgiant į šių dienų aktualijas (technologiniai pokyčiai, terorizmo grėsmė, teisių klausimais ir pan.) ir didėjantis policijos darbo sudėtingumas[151].

Atsižvelgus į pateiktą Lietuvos policijos mokymosi programą ir atkreipus dėmesį į pateiktus tyrimus bei minėtų autorių nuomonę, taip pat žinant, kad pirminės grandies pareigūnai atlieka svarbų vaidmenį įvykio vietoje (atlieka apžiūrą, renka pirminius duomenis, privalo apsaugoti įvykio vietos pėdsakus, daiktus, kurie bus svarbūs tolimesniam ikiteisminiam tyrimui), siūlytina peržiūrėti policijos modulinio profesinio mokymosi programą ir jos kriminalistikos temų apimtis. Derėtų daugiau apimties skirti programos temoms „Policijos pareigūnų veiksmai įvykio vietoje“, „Taikyti pagrindinius kriminalistikos technikos elementus“. Kadangi manytina, jog vienas iš prioritetų yra pareigūnus išmokyti tirti, apsaugoti įvykio vietą, rinkti įrodymus, nes nuo jų pateiktų išvadų priklausys visas bylos procesas.

Dažnai prokuratūros ataskaitoje nurodoma, kad pagrindinės pareigūnų atliekamo ikiteisminio tyrimo problemos yra žema tyrėjų kvalifikacija, teisinių žinių stoka, dažna tyrėjų kaita[152]. Tyrėjų nuomone, tiek teorinės, tiek praktinės kriminalistikos taktikos žinių labiausiai reikia patiems tyrėjams, kurie tiesiogiai atlieka ikiteisminius tyrimus, tačiau ne mažiau kriminalistikos taktikos žinių reikia ir specialistams (ekspertams)[153]. Panašią mintį interviu išsakė Telšių apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kelmės rajono policijos viršininkas D. Prakuraitis – kad pareigūnų veikloje trūksta kriminalistikos taktikos žinių, atlikimo veiksmų suvokimo. Panašią nuomonę išsakė ir Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų teisėja S. Meškauskienė, teigdama, kad jaučiamas žinių stygius tyrėjų ir specialistų veikloje tiriant nusikalstamą įvykio vietą, kadangi įžvelgiama daug ypač tyrėjų, specialistų byloje daromų klaidų. Svarbu paminėti, kad, remiantis LR teisingumo ministerijos atliktais Baudžiamosios politikos tendencijos Lietuvoje 2016–2019 m. duomenimis, šalyje ištiriami beveik du trečdaliai nusikalstamos veikos, tačiau vis dar per ilgai tęsiasi sudėtingiausių nusikaltimų tyrimai, kas septintas ikiteisminis tyrimas trunka ilgiau nei devynis mėnesius[154]. Atsižvelgus į tai, problema ir išvada susijusios su silpnu ikiteisminio tyrimų pareigūnų rengimu įvykio vietos apžiūrai,

[151] Roy Roberg, *supra note,* 37: 482. https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/13639510410566226/full/html?skipTracking=true.
[152] Žaneta Navickienė, *supra note,* 83: 127.
[153] *Ibid*, 135.
[154] „Naujausias baudžiamosios politikos paveikslas – geriau išaiškinami nusikaltimai, tačiau per griežtos bausmės ir kalinių skaičiaus lyderystė Europoje“, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://bit.ly/31WyxsN.

įrodymų rinkimu, nesinaudojimu ar netinkamu naudojimusi technika, rekomendacijų netaikymu ir pan. Taigi ikiteisminio tyrimo pareigūnų rengimas ir kvalifikacijos tobulinimas vis dar yra komplikuotas. Rašyta nemažai mokslinių straipsnių, prokurorai metinėse ataskaitose[155] minėjo ikiteisminio tyrimo pareigūnų žinių stoką. Pasak Ž. Navickienės, „tyrėjais negali dirbti žmonės, kurie baudžiamojo proceso, baudžiamosios teisės ar kriminalistikos pradeda mokytis tik tuomet, kai tiria nusikalstamas veikas“[156]. Atsižvelgus į tai, kad tyrėjams trūksta kriminalistikos žinių, svarbu išanalizuoti policijos pareigūnų rengimą universitete.

Norint tapti ikiteisminio tyrimo tyrėju yra būtinos studijos ir aukštojo mokslo diplomas. Policijos pareigūnų rengimas atliekamas Mykolo Romerio universitete Viešojo saugumo akademijoje, vykdomos bakalauro studijos „Teisė ir policijos veikla“. Šios studijos yra skirtos būsimiems vidurinės ir aukštesniosios grandies policijos pareigūnams, tapsiantiems specialistais. Bakalauro studijų programoje dėstomi tokie kriminalistikos dalykai: „Kriminalistikos teorija ir technika“ (4 ETC kreditai), kurioje yra viena iš temų „Specialių žinių panaudojimas nusikaltimų tyrime“ (16 val.); „Kriminalistikos taktika“ (6 ETC kreditai), į kurią įtraukta tema: „Ikiteisminio tyrimo organizavimas. Versijos. Tyrimo planavimas. Bendradarbiavimo ypatumai“ (skiriama 10 val.); „Pirminiai veiksmai: apžiūros“ (skiriama 26 val.); „Pirmoji medicinos pagalba ir teismo medicinos pagrindai“ (6 ETC kreditai)[157]. Teisės krypties bakalaurai, baigę studijų programą „Teisė ir policijos veikla“, geba dirbti A ir B lygio pareigybėse įvairiuose policijos padaliniuose, ikiteisminio tyrimo įstaigose ir kitose teisėsaugos institucijose bei sudaryti prielaidas tęstiniam būsimųjų specialistų asmeninio tobulėjimo procesui. Atsižvelgiant į policijos pareigūnų rengimo programą universitetiniu lygiu, yra numatytas kriminalistikos taktikos dėstymas, to pasigendama policijos profesinėje mokykloje. Pabrėžtina ir tai, kad dėstoma ne tik su policijos rengimu susijusi programa, bet ir kiti teisės dalykai, dėl kurių specialistas tampa lankstesnis ir turi didesnį žinių bagažą. Mykolo Romerio universitete bakalauro studijų programoje „Teisė ir ikiteisminis procesas“ nuolatinių studijų programoje numatyti kriminalistikos dalykai: „Kriminalistikos teorija ir technika“ (6 ETC kreditai), „Kriminalistikos taktika“ (6 ETC kreditai), „Teismo

[155] Lietuvos Respublikos prokuratūra „Prokuratūros veiklos 2005 m. ataskaita“: 23, https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2015/12/ataskaita_2005.pdf.
[156] Žaneta Navickienė, *supra note,* 83: 121.
[157] „Studijų programos aprašas 2020-2021”, Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=11727&l=lt.

medicina ir psichiatrija“ (3 ETC kreditai), „Kriminalistikos metodika“ (6 ETC kreditai)[158]. Pastebėtina, kad universitetiniu (Mykolo Romerio universiteto) lygiu kriminalistikai yra skiriama kur kas daugiau nei Policijos mokykloje.

Be kita ko, svarbu išanalizuoti ir žinybos rengimo profesinę mokyklą – Valstybės sienos apsaugos tarnybos pasieniečių mokyklą. Dabartinėje „Pasieniečio modulinėje profesinio mokymo programoje“ kriminalistikos dėstymas aptinkamas prie atskiro modulio „Administracinių nusižengimų nustatymas ir tyrimas bei nusikalstamų veikų požymių atpažinimas pasienio teritorijose“ (5 kreditai), viena iš mokymosi temų yra „Taikyti įrodymų išsaugojimo metodus“, kurioje – vos keletas kriminalistikos aspektų: „Kriminalistikos pagrindai“, „Įvykio vietos apžiūra“, kurioje dėstoma įvykio vietos dokumentavimas taikant metodus ir techniką pagal teisines procedūras, įrodymų išsaugojimas; įvykio vietos-schemos sudarymas[159]. Atkreiptinas dėmesys į studijuotiną temą „Kriminalistikos pagrindai“, kurioje išskiriami du klausimai: kriminalistikos mokslas ir jo svarba, kriminalistikos sistema ir valstybės sienos apsaugos tarnybai pavaldžios bei kitos Lietuvos Respublikos institucijos, vykdančios kriminalistinius tyrimus. Iškyla klausimas: ar kriminalistikos mokslo pagrindai yra tiesiog kriminalistikos samprata? Manytina, kad reikėtų vertinti plačiau, o ne vien tik tai, kas yra kriminalistika ir kokia jos sistema. Pasigestina temų, pavyzdžiui, kokie taikomi kriminalistikos metodai, kokie yra kriminalistikos taktikos teoriniai pagrindai, metodikos teoriniai pagrindai. Įdomu tai, kad 2015 m. pasieniečio modulinėje mokymosi programoje „Kriminalistika“ turėjo savo atskirą modulį ir jam buvo skiriama 11 kreditų[160]. Taigi fiksuotinas kriminalistikos temų siaurinimas.

Kiek kitokia situacija susidariusi universitetiniame lygyje, dabartinėse bakalauro studijose „Teisės ir valstybės sienos apsauga“ (Mykolo Romerio universitetas). Studentų mokymosi programoje yra dėstomi su kriminalistikos mokslu susiję dalykai: „Teismo medicina ir pirmoji medicinos pagalba“ (3 kreditai), „Kriminalistika“ (3 kreditai), tarp pasirenkamųjų

[158]„Studijų programos aprašas 2020-2021”, Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=12088&l=lt.
[159]„Pasieniečio modulinė profesinio mokymo programa“, Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras, žiūrėta 2021 m. spalio 20 d., https://www.kpmpc.lt/kpmpc/profesinis-mokymas-3/programos-ir-istekliai/modulines-profesinio-mokymo-programos/?id=0&search=P43103205.
[160]„Pasieniečio modulinė profesinio mokymo programa (2015)“, Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras, žiūrėta 2021 m. spalio 20 d., https://www.kpmpc.lt/kpmpc/wp-content/uploads/2013/05/Pasieniecio_moduline_profesinio_mokymo_programa_su_moduliu_kodais_2015-07-07.pdf.

dalykų yra „Nusikalstamų veikų ekonomikai ir finansams tyrimas“ (4 kreditai), „Nusikaltimų tyrimo psichologija“ (4 kreditai)[161]. Pasieniečių mokyklos programoje iš viso nėra teismo medicinos kaip mokomojo dalyko. Konstatuotina, kad dėstomų dalykų skirtumas yra akivaizdus, studentai, tapsiantys savo srities specialistais, bus įgiję kur kas daugiau kriminalistikos žinių.

Bakalauro studijų programa „Teisės ir muitinės veikla“ – nuolatinės studijos, čia kriminalistikai skiriami 4 kreditai. Dalyko tikslas – studijų programos ugdomos kompetencijos ugdyti dalykinę kompetenciją kriminalistikos srityje, būtiną teisėsaugos institucijų pareigūnams, kurių veikla yra susijusi su nusikalstamos veikos atskleidimu. Siekiama skatinti ir ugdyti studentų gebėjimus dirbti darbo grupėse, savarankiškai domėtis naujausiais įvairių mokslų pasiekimais, kurie gali būti pritaikyti tiriant nusikalstamas veikas, taip pat ugdyti analitinį-kritinį mąstymą parenkant tinkamus nusikalstamų veikų tyrimo modelius, tinkamai pritaikant kriminalistikoje taikomus metodus ir metodines rekomendacijas[162].

Paminėtina, koks yra specialistų rengimas neuniversitetinės įstaigose. Lietuvos verslo kolegijoje profesinio bakalauro studijų „Teisė ir teisėsaugos institucijos“ programoje yra galimybė pasirinkti specializaciją – ikiteismines institucijas. Ir vienas iš specializacijos studijuojamų dalykų yra „Kriminalistika“[163]. Po studijų studentas taip pat galės pasirinkti ikiteisminio tyrimo tyrėjo profesiją. Bet ir vėl iškyla klausimas, ar užteks tokiam specialistui įgytų kriminalistikos žinių studijų metu, kadangi studijose numatytas tik vienas dalykas „Kriminalistika“. Tos pačios kolegijos, tik kitoje studijų programoje „Teisė“ iš viso nėra nei vieno dalyko, susijusio su kriminalistikos mokslu. Tad studentas, baigęs šias studijas, neturės jokio suvokimo apie kriminalistikos svarbą ir (ar) jos reikšmę teisėsaugos, justicijos ir teisininkų bendruomenės veikloje.

Tačiau minėtose studijų programos (tiek universitetiniu, tiek profesiniu lygiu) pasigendama temų, susijusių su nusikaltimais elektroninėje erdvėje. Šiuolaikiniame pasaulyje rengiant specialistus ypač svarbu jiems suteikti pagrindų, susijusių su kibernetinių nusikaltimų specifika. Taip pat svarbu rengti kvalifikacijos tobulinimo programas, susijusias su kompiuterinės įrangos panaudojimu ekonominiams nusikaltimams tirti. Šiandienos

[161] „Teisė ir valstybės sienos apsauga“, Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://www.mruni.eu/study_program/teise-ir-valstybes-sienos-apsauga/.
[162] „Studijų dalyko „Kriminalistika“ aprašas”, Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 m. spalio 13 d.,https://stdb.mruni.eu/studiju_dalyko_aprasas.php?id=73725&l=lt .
[163]„Teisė ir teisėsaugos institucijos“, Lietuvos verslo kolegija, žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://www.ltvk.lt/lt/studiju-programos/teise-ir-teisesaugos-institucijos/141.

kompiuterinių nusikaltimų tyrimui nepakanka taikyti vien tradicinius kriminalistikos pėdsakų būdus[164]. Pasak, dalyvaujančios vienos iš interviu Prokurorės nuomone, baudžiamosiose įstaigose šiuo metu trūksta žmonių, kurie Lietuvoje galėtų perteikti praktines ir teorines žinias apie nusikaltimus elektroninėje erdvėje (ypač sukčiavimą). Šiuo atveju paminėtini teisėsaugos pareigūnai, kurie profesiją įgijo prieš penkiolika metų. Didžioji jų dalis nesigilina į naujausią mokslo praktiką, naujausius tyrimus, susijusius su kriminalistika, dažniausiai laikosi senų pažiūrų, ypač kai kalbama apie nusikalstamą veiką elektroninėje erdvėje. Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakyme dėl 2021 m. policijos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo plano patvirtinimo nurodyta tik viena su kibernetiniais nusikaltimais susijusi kvalifikacijos tobulinimo tema: „Kibernetinių nusikaltimų tyrimo aktualijos“. Ši programa skiriama Lietuvos kriminalinės policijos ir socialinių partnerių (STT, FNTT, VSAT) pareigūnams, vykdantiems kriminalinę žvalgybą skaitmeninėje aplinkoje (16 akademinių valandų)[165]. Kaip pažymi, Ukrainos mokslininkai V. Shepitko ir M. Shepitko, kad įrodymų rinkimas elektronine forma yra sudėtingas procesas, todėl šiuo atžvilgiu būtinas atitinkamas, gerai apmokytas specialistas, nes net nedidelis nekvalifikuotas tam tikras veiksmas, gali negrįžtamai prarasti vertingą informaciją susijusiai su įrodymais elektroninėje erdvėje[166]. Tad tikslinga atsižvelgti į dabartines aktualijas, kad derėtų rengti daugiau kvalifikacijos kėlimo kursų pareigūnams, kurių darbo veikla susijusi su nusikaltimo, įvykdyto elektroninėje erdvėje, tyrimu.

Rengiant pareigūnus, taip pat pasigendama ekspertologijos studijų, kadangi aukštosios Lietuvos mokyklos neruošia teismų ekspertų. Be to, nėra specializuotų studijų programų, skirtų teismo ekspertizei. Pabrėžtina, kad teismo ekspertus rengia pačios ekspertinės įstaigos ir taip yra įgyjama kvalifikacija. Pastebima universitetų iniciatyva dėl rengimo studijų programų ar kvalifikacijos kėlimo kursų ar teismo ekspertinės veiklos įtraukimo į studijų programas[167]. Tačiau kol kas tai ir lieka tik idėja. Mykolo Romerio universitete nuo 2020 m. vykdoma nauja studijų bakalauro programa „Teisė ir kriminalistika“, kurioje daug dėmesio skiriama teismo ir apklausų psichologijai, teismo medicinai, psichiatrijai ir įvairioms kriminalistikos technikoms[168].

---

[164] Šarūnas Grigaliūnas ir Andrius Zykas „Elektroninių nusikaltimų pėdsakų fiksavimas ir tyrimas failų sistemoje“ https://bit.ly/3eDOPLj .

[165] „Lietuvos policijos generalinis komisaro įsakymas dėl 2021 m. policijos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo patvirtinimo“, Policija, žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://lpm.policija.lrv.lt/uploads/lpm.policija/documents/files/KT%20planas_2021_PD.pdf.

[166] Valery Shepitko ir Mikhail Shepitko, *supra note*, 35: 195.

[167] Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė, *supra note*, 12: 267.

[168] „Teisė ir kriminalistika“, *supra note*, 6.

Manytina, kad tokius studijų dalykus (plačiau analizuojamus studijų dalykus žr. 2.1 poskyryje) studijavęs specialistas turės efektyvesnių profesionalių žinių apie tai, kaip dirbti su nusikalstamos veikos atskleidimu ir tyrimu, kaip užsiimti ekspertine veikla, kaip dirbti įvairiose teisėsaugos institucijose. Mokslininkų teigimu, būtina pertvarkyti ekspertines įstaigas Lietuvoje, tada atsirastų teigiamas poveikis, t. y. centralizuotas ekspertų profesinės kvalifikacijos tobulinimas užtikrinant aukštą profesinę kvalifikaciją[169].

Svarbu paminėti Lietuvos teismo ekspertizės centrą (toliau – LTEC), kurio tikslas – ekspertinių tyrimų atlikimas. Kadangi atliktų tyrimų kokybę ir atlikimo terminus lemia ne tik teismo ekspertų kvalifikacijos lygis, bet ir pateiktų užduočių aiškumas bei racionalumas, LTEC ekspertai rengia mokymus, seminarus ar praktinius užsiėmimus teisėsaugos institucijų pareigūnams. LTEC 2021 m. pavasarį buvo surengta nuotolinių paskaitų sesija, kurią išklausė daugiau nei 1800 teisėjų, prokurorų ir ikiteisminio tyrimo pareigūnų[170]. Pabrėžtina, kad nuotoliniai mokymai teikia naudos, nes juose gali dalyvauti daug žmonių, kitas privalumas yra toks, kad galima mokytis iš patogios lokacijos. O rudenį (2021 m.) į praktinius mokymus mažoms grupėms buvo pakviesti Šiaulių apskrities pareigūnai, kurių metu Šiaulių skyriaus teismo ekspertai dalijosi teorinėmis žiniomis, technologijos naujovėmis[171].

Svarbu išskirti, kad šiuo metu LTEC rengiami ekspertinių įstaigų mokymai apylinkių ir apygardų teismų teisėjams „Teismo ekspertizė“. Valstybės tarnybos departamente įregistruotos LTEC mokymų programos teisėsaugos pareigūnams apie ekspertinių tyrimų galimybes. Paminėtinas Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymas dėl kvalifikacijos tobulinimo programos „Policijos pareigūnų veiksmai su nusikalstamų veikų objektais ir pėdsakais“, kuriuo patvirtinta teminė policijos pareigūnų mokymo programa apie atskiras Lietuvoje atliekamas ekspertinių tyrimų rūšis[172]. Atkreiptinas dėmesys į teisėjų mokymus: pokalbio metu Kauno rūmų teisėja S. Meškauskienė nurodė, kad privalomasis bazinis kriminalistikos kursas yra būtinas

[169]Vidmantas Egidijus Kurapka Snieguolė Matulienė, „Ekspertinių tyrimų institucijų veiklos optimizavimas“ iš *Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija: mokslo studija*, ats. redaktoriai: Vidmantas Egidijus Kurapka, Hendryk Malevski ir Snieguolė Matulienė (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016), 289.

[170]„Ekspertinių tyrimų praktiniai mokymai Šiaulių apskrities pareigūnams“, Lietuvos teismo ekspertizės centras, žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://ltec.lrv.lt/lt/naujienos/ekspertiniu-tyrimu-praktiniai-mokymai-siauliu-apskrities-pareigunams.

[171] *Ibid*.

[172] Lietuvos policijos generalinis komisaras. Įsakymas dėl kvalifikacijos tobulinimo programos „Policijos pareigūnų veiksmai su nusikaltimų veikų objektais ir pėdsakais“ patvirtinimo, 2016 m. spalis., Nr. 5-V. https://bit.ly/38oDs6a.

kiekvienam prokurorui ir baudžiamąsias bylas nagrinėjančiam teisėjui. Jeigu negaunama žinių studijų metu, būtina kelti kvalifikaciją per seminarus, savarankiškai domėtis, atlikti praktines užduotis, kadangi vien teorijos nepakanka. LPKTC administracijos skyriaus metodininkas G. Nedveckis pabrėžė, kad teisėjui būtina turėti kriminalistikos žinių, jis privalo numanyti kriminalistikos tyrimų srities galimybes, kadangi remiasi specialistų išvadomis. Teisėjai privalo turėti žinių ypač apie šiuolaikinę kriminalistiką, pvz., kad žinotų, kaip interpretuoti DNR išvadas. Taigi apibendrinant akcentuotinas požiūris dėl kriminalistikos žinių svarbos suvokimo ir teisėjų bendruomenėje.

Apžvelgiant Lietuvoje rengiamus kvalifikacijos kėlimo kursus, galima rasti Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymą dėl 2021 m. policijos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo plano patvirtinimo kvalifikacijos tobulinimo programoje[173].

Lentelėje Nr. 1. Nurodytos išskirtos kvalifikacijos kėlimo temos kriminalistikos apsektu.

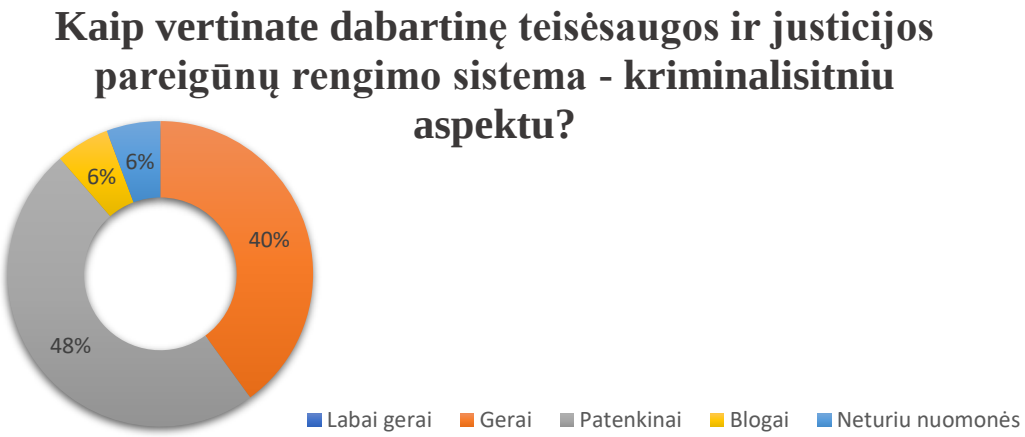
Kvalifikacijos tobulinimo programa	Tikslinė grupė	Akad. val.	Rengia
Pareigūnų mokymai atlikti įvykio vietos būtinus apžiūros veiksmus ieškant rankų, biologinių, avalynės pėdsakų.	Policijos pareigūnai, kurie reaguoja į pranešimus apie teisės pažeidimus ir kuriems.	5	LKPB
Pareigūnų mokymai atlikti įvykio vietos būtinus apžiūros veiksmus ieškant rankų, biologinių, avalynės pėdsakų.	Personalo posistemyje yra priskirta vykdyti operatyvinės grupės funkciją, pavedimų.	8	LKPB
Policijos pareigūnų veiksmai su nusikalstamų veikų objektais ir pėdsakais (biologiniai, daktiloskopiniai, narkotinių medžiagų, informacinių technologijų, trasologiniai, šaunamųjų, nešaunamųjų ginklų ir kt.).	Pareigūnai, atliekantys ikiteisminius tyrimus (tyrėjai), įvykio vietos apžiūrą ir kitus ikiteisminių tyrimų veiksmus.	8	LKPB
Policijos kriminalistinių tyrimų padalinių darbuotojų informacinių technologijų tyrimų mokymai, 1, 2, 3 sesijos.	Kriminalistinių tyrimų padalinių darbuotojai.	40	LPKTC

[173] Lietuvos policijos generalinis komisaras įsakymas dėl 2021 m. Policijos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo plano patvirtinimo, *supra note*, 165.

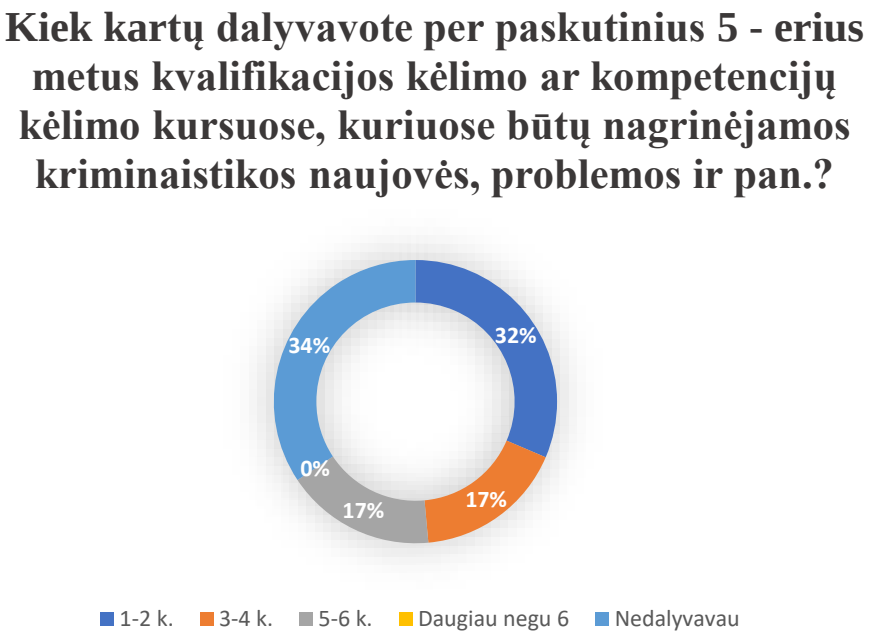
Kriminalinės žvalgybos taktika tiriant neapskaitytus ekonomikos reiškinius ir atskirų subjektų tyrimo modeliai – profesinių situacijų tyrimas.	Vykdantys kriminalinės žvalgybos funkciją ir atliekantys ikiteisminius tyrimus nusikaltimų tyrimo ekonomikos srityje (LKPB ir aps. VPK specializuoti kriminalinės policijos padaliniai).	36	KŽMC

Nepaisant to, kad pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo programoje yra plačiau nagrinėjamos kriminalistikos žinios, kaip šiuo atveju įvykio vietos apžiūra, tačiau, manytina, jos vis tiek neužpildo spragos, kuri gali atsirasti, jeigu policijos mokykloje mokslo metu nebūtų tinkamai įgytų kriminalistikos žinių ir bendro suvokimo. Taigi, vertėtų atlikti gilesnę analizę ir palyginti su anketos apklausos ir interviu rezultatais dėl kriminalistikos žinių kėlimo.

Išnagrinėjus Lietuvos teisininkų bendruomenės vertinimą apie teisėsaugos ir justicijos pareigūnų rengimo sistemą kriminalistiniu aspektu, konstatuotina, kad daugiausia 48 proc. apklaustų vertina, jog teisėsaugos ir justicijos pareigūnų rengimas yra patenkinamas. Tačiau tyrimo rezultatai rodo, kad 40 proc. respondentų nurodė, jog rengimo sistema yra gera. Pabrėžtina, kad atsakymo varianto „labai gerai“ nepasirinko nei vienas respondentas (žr. 4 pav.).

4 pav. Teisinės bendruomenės (respondentų) anketinės apklausos rezultatai

5 pav. Teisinės bendruomenės (respondentų) anketinės apklausos rezultatai

Ketvirtame paveikslėlyje pateikti teisinės bendruomenės narių atsakymo rezultatai atskleidė, kad pareigūnų rengimo sistema kriminalistiniu atžvilgiu nėra itin gera. Žvelgiant į penktą paveikslėlį, net 32 proc. respondentų teigė, kad per penkerius metus nedalyvavo jokiuose kvalifikacijos kėlimo kursuose susijusius su kriminalistika. Iš duomenų manytina, kad, ne visi suvokia, kad kvalifikacijos kėlimo kursai turi būti privalomuoju elementu jų karjeros kelyje. Advokatas, teisės mokslų daktaras Edgaras Dereškevičius, LRT.lt portale teigė, kad kvalifikacijos kėlimo kursai labai svarbūs ikiteisminio tyrimo pareigūnui: „Kaip rodo ir paskutinės aktualijos, reikia pradėti šviesti ikiteisminio tyrimo pareigūnus. Būtina sudaryti sąlygas, kad žmonės ne vien dirbtų, atliktų savo pareigas, bet ir nuolat keltų kvalifikaciją bei gautų naujų mokslo žinių[174].

Kitas pavyzdys, vadovaujantis valstybės kontrolės apklausų duomenimis, audito metu buvo vertinamas ikiteisminio tyrimo ir nusikaltimų prevencijos funkcijas vykdančių pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo priemonių metu įgytų žinių ir įgūdžių pritaikymas darbe[175]. 15 proc. pareigūnų nurodė, kad daugiau nei 80 proc. mokymuose įgytų žinių ir įgūdžių yra nauji ir pritaikomi darbe, 39 proc. apklaustųjų pritaiko nuo 50 iki 80 proc. žinių, 46 proc. – mažiau nei

[174] „Ekspertas: dėl žinių stokos pareigūnai nusikaltimo vietose nesugeba rasti įkalčių“, LRT.LT, žiūrėta 2021 m. spalio 4 d., https://www.lrt.lt/naujienos/tavo-lrt/15/14489/ekspertas-del-ziniu-stokos-pareigunai-nusikaltimo-vietose-nesugeba-rasti-ikalciu.

[175] „Valstybinio audito ataskaita. Policijos vykdoma nusikaltimų prevencija ir tyrimas“, *supra note*, 19.

50 proc. žinių[176]. Be to, pareigūnų apklausos duomenys atskleidė, kad 39 proc. pareigūnų praktiniuose mokymuose nedalyvavo argumentuodami tuo, kad: dažniausiai tai būna teoriniai mokymai, nors pagal poreikį turėtų būti skirti praktikai; mažai atsižvelgiama į mokymų poreikį, organizuojami tokie patys mokymai; neatsižvelgiama į asmeninius poreikius[177]. Kaip matyti iš pateiktų duomenų, tik kiek mažiau nei pusė pareigūnų po kvalifikacijos kėlimo mokymų darbo metu pritaiko mažiau nei 50 proc. įgytų žinių ar įgūdžių, o nedalyvavę juose asmenys teigia, kad mokymai neatitinka jų poreikių. Iš kitos pusės būtina kritiškai įvertinti tokias nuomones, nes kai kas į jas žiūri ne kaip į rimtą darbą reikalaujantį susitelkimo ir intelektinių pastangų, o kaip į savotišką pramogą, kada galima pabendrauti su kolegomis. Reikia pripažinti, kad ir neformalus bendravimas taip pat yra reikalingas, bet kompetencijų kėlimo kursų paskirtis praplėsti pareigūnų profesinį akiratį. Be to, pareigūnų kvalifikacijos kėlimo problemų nurodo ir prof. dr. V. E. Kurapka: trūksta iniciatyvos iš atskirų institucijų, pavyzdžiui, be Mykolo Romerio universiteto, daugiau pastangų iš kitų universitetinių institucijų nėra. Priežastys gali būti tokios, kad universitetai neturi tam lėšų ir nėra kam dėstyti dalykų, be to problema neišsispręs per vienerius metus.

Tačiau, taip pat svarbu, kad ir organizuojami tokie kursai, seminarai, būtų parengti aukšto lygio, atitinkantys šių dienų realijas. Interviu metu panašia nuomone pasidalijo Kauno rūmų teisėja ir prokurorė, kurios nurodė, kad trūksta teisėsaugos pareigūnų gilinimosi požiūrio į šiandienos mokslo publikacijas, mokslo kriminalistikos naujausius tyrimus ar pasiekimus. Taip pat paminėta, kad viena iš teisėsaugos pareigūnų motyvacijos stygiaus mokslinant priežasčių gali būti susijusi ir su dėstytojų kvalifikacija. Pasak S. Šalkauskio, kuris iškėlė vieną iš šešių sėkmingo mokymosi motyvacijos vidinių sąlygų, tai „tinkamas mokinių požiūris į mokytoją (mokytojo autoritetas, mokinių pagarba ir pasitikėjimas juo, pedagoginių santykių problema)“[178]. Taigi teigtina, kad reikšmingai būsimą ar esamą pareigūną veikia švietimo ugdymo įstaigose dirbantys pedagogai. Pasak Kelmės rajono policijos komisariato viršininko D. Prakuraičio, jų pačių darbuotojai institucijoje rengia užsiėmimus specialistams, policininkams, tačiau jie dalijasi tik praktinėmis žiniomis (patirtimi), nepaisant to, kyla abejonių, ar tos žinios yra pakankamos, kadangi jaučiamas moksliškai pagrįstų teorinių žinių trūkumas. Kauno apylinkės teismo Kauno

[176] Valstybinio audito ataskaita. Policijos vykdoma nusikaltimų prevencija ir tyrimas“, *supra note,* 19: 28.
[177] *Ibid*.
[178] Monika Šlaustienė, „IX- XII klasių mokinių mokymosi motyvacijos ir savęs vertinimo reikšmingumas profesiniam apsisprendimui“ (magistro darbas, Šiaulių universitetas, 2014), 32, https://epublications.vu.lt/object/elaba:2169664/2169664.pdf.

rūmų teisėja S. Meškauskienė, atsakydama į interviu klausimą dėl teisėsaugos pareigūnų mokslinimo įvertinimo kriminalistiniu aspektu, nurodė: „Vertinu silpnai, iš 10 balų skirčiau tik 6 balus. Priežasčių tam yra daug, viena iš jų – pačių dėstytojų kompetencijos stoka. Kita priežastis – pareigūnų žema motyvacija įgyti naujų šios srities žinių“.

Taigi daryti išvada iš pateiktos anketinės apklausos, interviu rezultatų, pateiktos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo lentelės, teigtina, kad pasigendama iniciatyvos iš atskirų institucijų, universitetų, teisėsaugos bei justicijos pareigūnų rengime. Taip pat pasigendama pačių pareigūnų ir teisininkų motyvacijos, supratimo dėl kvalifikacijos kėlimo privalomumo jų profesinėje veikloje. Pridurtina, kad svarbu yra kursų organizatorių profesionalumas. Rengti seminarus atsižvelgiant į naujausias to meto aktualijas ar pareigūnų spragas, kaip minėta lektoriaus vaidmuo yra labai svarbus. Manytina problema, kad nėra strateginės kvalifikacijos kėlimo programos bent 5 metams į priekį. Kvalifikacijos kėlimo kursai turėtų būti strategiškai planuojami derinant jų pravedimo įvairias formas (praktiniai, teoriniai, apžvalginiai etc.), įvairią trukmę (kelių valandų, dienos, kelių dienų, savaitės ir net daugiau).

2.3.Tarptautinio bendradarbiavimo reikšmė tobulinant teisėsaugos ir justicijos darbuotojų kriminalistinį švietimą

Austrijos mokslininkų straipsnyje nurodoma, kad pasaulis turi rungtis tarpusavyje dėl ateities teismo ekspertizės ekspertų kartos, taip pat teigiama, jog reikia išmokti dirbti kartu skirtingose šalyse su skirtinga kultūrine kriminalistine patirtimi, todėl tarptautiškumas yra būtinas XXI a. švietimui[179]. Kaip buvo minėta pirmoje dalyje, atkūrus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę ir ypač įstojus į Europos Sąjungą, valstybė pradėjo megzti glaudžius santykius su kitų šalių teisėsaugos ir justicijos institucijomis, organizacijomis.

Didėjant nusikalstamumo grėsmei tarptautiniu mastu šalių bendradarbiavimas yra neišvengiamas. Šalys, supratusios bendradarbiavimo svarbą ir tinkamai sujungus bendras jėgas, pastebėjo, kad galima ženkliai sumažinti tarptautinių nusikaltimų. Lietuvos ir kitų šalių teisėsaugų institucijos, organizacijos kartu padeda sklandžiau įgyvendinti ne tik tikslus saugumo

[179] Paola A. Magni, Jolene M. Anthony, Raja M. Zuha, „Forensic science and student mobility programs in the Indo-Pacific region: Unveiling the potential of an international and intercultural project in forensic science education“ 2591,801X (2019): 41, https://researchrepository.murdoch.edu.au/id/eprint/57612/1/Forensic%20Science.pdf.

įgyvendinimo klausimais, bet taip pat ir plečiant kriminalistikos žinias, keliant ar tobulinant pareigūnų kvalifikaciją.

Lietuva taip pat yra viena iš šalių, kuri bendradarbiauja su Europos policijos biuru (angl. *Europol,* toliau – Europolas), kurio tikslas – didinti Europos saugumą teikiant pagalbą ES valstybių narių teisėsaugos institucijoms[180]. Europolo veiklą sudaro: paramos teikimas teisėsaugos institucijoms, informacijos apie nusikalstamas veikas teikimas. Akcentuotina, kad Europolas turi teisėsaugos ekspertinių žinių centrą. Lietuvos specialistai sėkmingai dalyvauja įvairiuose rengiamuose Europolo mokymuose: kriminalistikos ekspertų mokymuose, informacinių technologijų kriminalistinės analizės kursuose. Nuo 2010 m. Europolas sukūrė ekspertų platformą, kuri skirti įvairių teisėsaugos sričių specialistams dalytis turimomis žiniomis, naujovėmis, praktika. Internetinė kriminalistinių ekspertinių žinių sistema – I-FOREX, kurioje dalijamasi informacija su policijos specialistais, praktika ir mokymais, naujausiais technikos įgūdžiais[181]. Lietuvos kriminalinės policijos biuro 2019 metų veiklos plane nurodoma, kad būtina plėtoti ir stiprinti Europolo tarptautinį bendradarbiavimą, integraciją į bendras tarptautines teisėsaugos įstaigų operacijas, sistemingai keistis informacija, dalytis patirtimi, dalyvauti bendrose darbo grupėse ir mokymuose (Europolo, Interpolo, SIS)[182]. Taip pat aktualu siekti perimti geriausią užsienio valstybių praktiką policijos veiklos srityje, nes tai leistų policijos veiklą padaryti efektyvesnę, skatinti policijos pareigūnus nuolat tobulėti ir plėsti patirties perėmimą iš pažangių užsienio valstybių (CEPOLO ir Europolo)[183]. Akivaizdu, kad nauda, pasitelkus Europolo suteiktas galimybes, yra didelė: teisėsaugos pareigūnai plečia kriminalistikos žinias ne tik dalyvaudami specialiuose mokymuose, bet taip ir bendradarbiaudami su kitų šalių institucijomis, dalydamiesi naująja praktika ar atrastais metodais.

Bendradarbiaujama gali būti ir vien mokslo tikslais. Tam yra įkurtas Europos policijos koledžas (angl. *European Union Agency for Law Enforcement Training,* toliau – CEPOL). CEPOL tikslas – rengti, koordinuoti teisėsaugos pareigūnų mokymus. CEPOL vienija ES valstybių narių teisėsaugos pareigūnų mokymo institutų tinklą ir padeda jiems rengti su saugumu

[180] „Europos policijos biuras (Europolas)“, Europos Sąjunga, žiūrėta 2021 balandžio 1 d., https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/europol_lt.
[181] Europol, „Europolo veiklos apžvalga, bendroji Europolo veiklos ataskaita“ (2011): 49, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/lt_europolreview.pdf.
[182] „Lietuvos kriminalinės policijos biuras 2019 m. veiklos planas“, žiūrėta 2021 gruodžio 1 d, https://lkpb.policija.lrv.lt/uploads/lkpb.policija/documents/files/LKPB%202019%20metinis%20veiklos%20planas.pdf.
[183] *Ibid.*

susijusius mokymus, taip pat ir teisėsaugos bendradarbiavimo bei keitimosi informacija klausimais (bendradarbiavimas su ES įstaigomis, tarptautinėmis organizacijomis, trečiosiomis šalimis)[184]. Lietuvoje yra įsteigtas CEPOL nacionalinis padalinys, Policijos departamento prie VRM atstovai, kurie atsakingi už Lietuvos policijos atstovavimą ES teisėsaugos mokymo agentūros (CEPOL) veikloje. Policijos pareigūnai, kriminalistikos ekspertai, IT specialistai tobulina kvalifikaciją šioje institucijoje. Jie taip pat mokosi per CEPOL sukurtą nuotolinio mokymo platformą, kuri yra atvira visiems ES teisėsaugos pareigūnams. Platformoje galima rasti kursų, seminarų, konferencijų, internetinius mokymus ir pan. Žinant plačias CEPOL teikiamas galimybes ir atsižvelgus į tai, kad ši organizacija yra viena pagrindinių tarptautiniu mastu, labai svarbus yra teisėsaugos pareigūnų dalyvavimas tokiuose mokymuose keliant kvalifikaciją ir pildant žinių bagažą. Lietuvos teismo ekspertizės centro 2020 m. veiklos ataskaitoje pateikiama, kad kvalifikaciją kėlė 33 teismo ekspertai nuotoliniu būdu per ES teisėsaugos pareigūnų mokymo agentūrą (CEPOL) ir Norvegijos kriminalinės policijos organizuotus mokymus[185]. 2020 m. LTEC turėjo būti vykdomas projektas LT/2019/VSF/5.3.1.14 „Ekspertinių kompetencijų gilinimas specializuotais mokymais“, tačiau mokymai dėl užklupusios pasaulinės pandemijos ir 2020 m. paskelbto karantino neįvyko, tačiau buvo atrastas sprendimas surengti nuotolinius mokymus. Taigi, LTEC IT ekspertai 2020 m. dalyvavo CEPOL organizuojamuose nuotoliniuose nemokamuose mokymuose ir turėjo galimybę dalyvauti trijuose kibernetinio saugumo srities mokymuose[186]. Svarbu ir tai, kad Lietuvos policijos mokykla dalyvauja CEPOL veikloje ir Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo akademija pasirašė bendradarbiavimo sutartį su šia agentūra. Aktualu, kad Mykolo Romerio universitetas planuoja rengti įvairius kvalifikacijos kėlimo mokymus ES teisėsaugos pareigūnams[187].

Lietuvos institucijų bendradarbiavimas su CEPOL yra labai vertingas, kadangi suteikia galimybių pareigūnams ir specialistams praplėsti žinias neapsiribojant vien nacionaliniu lygmeniu. Tačiau tokie mokymai vyksta anglų kalba. Galima iškelti problemą, kad organizuojami kursai yra vedami anglų kalba, nors žemesnėje policijos pareigūnų grandyje ne

[184] „Who we are“, CEPOL, žiūrėta 2021 gruodžio 1 d., https://www.cepol.europa.eu/who-we-are.
[185] „Lietuvos teismo ekspertizės centro 2020 metų veiklos ataskaita“, LTEC, žiūrėta 2021 spalio 1 d., https://ltec.lrv.lt/lt/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/veiklos-ataskaitos.
[186] Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija 2020 metų veiklos ataskaita, KAM, žiūrėta 2021 spalio 2 d., https://kam.lt/lt/administracine_informacija/ataskaitos_498.html .
[187] „Bendradarbiavimo sutartys“, Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 lapkričio 2 d., https://intranet.mruni.eu/lt/naujienos/detail.php/mru-pasirase-bendradarbiavimo-sutarti-su-es-teisesaugos-mokymo-agentura-cepol/254255/2233/2020/Dalintis#.YG1kDq8zbb0.

visi moka anglų kalbą, todėl net nesidomi tokiais mokymais. Atsižvelgiant į E. Videikės 2019 m. atliktą apklausą, atsakydami, ar kelia didelių sunkumų pareigūnų kvalifikacijos tobulinimas anglų kalba, didžioji dalis nurodė, kad turi atitinkamą anglų kalbos žinių lygį, tačiau laisvai suprasti negali. Šiek tiek mažesnė respondentų dalis teigė nemokanti anglų kalbos, ir gan maža dalis pareigūnų pasisakė mokantys puikiai anglų kalbą[188]. Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų teisėjos S. Meškauskienės teigimu, Lietuva neįgyvendina visų tarptautinio bendradarbiavimo galimybių, nes pareigūnai nepakankamai gerai moka teisinę užsienio kalbą. Darytina išvada, kad pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo galimybes galimai sumažina kitų užsienio kalbų nemokėjimas, būtent teisinės kalbos.

Akcentuotina, kad Lietuva yra Europos teismo ekspertizės institucijų tinklo (angl. *European Network of Forensic Science Institutes*, toliau – ENFSI) narė. ENFSI tikslas – bendradarbiaujant su kitomis šalimis tarpusavyje dalytis žiniomis, keistis patirtimi, sukurti tinkamus santykius kriminalistikos ir ekspertizės srityje[189]. Vienas iš šio instituto tikslų yra rengti įvairias mokslines konferencijas, seminarus pareigūnams, analizuoti jų kvalifikacijos kėlimą. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro administracijos skyriaus metodininkas G. Nedveckis nurodė, kad dažniausiai mūsų specialistai kriminalistikos tyrimų žinias gilina ENFSI teikiamuose kvalifikacijos kėlimo seminaruose. Šios organizacijos pranašumas tas, kad gaunama naujausių žinių, sužinoma apie tendencijos kriminalistikos ir ekspertizės srityse (DNR, narkotinių medžiagų tyrimas). G. Nedveckio manymu, ENFSI yra labai svarbus žinių šaltinis, kadangi iš ten teikiamos naujausios kriminalistikos ir ekspertizės žinios, kurių reikia pareigūnams ir specialistams.

ENFSI Kokybės ir kompetencijos grupėje (QCLG) vyksta narių susitikimai, kuriuose aptariami kriminalistinių tyrimų ir ekspertizių kokybei ir akreditacijai aktualūs klausimai. Jie vyksta kasmet vis kitoje tinklui priklausančioje šalyje. Svarbu paminėti, kad 2018 m. spalio 17–19 d. ENFSI Kokybės ir kompetencijos grupės (QCLG) narių susitikimas vyko Vilniuje (Lietuvoje), o už jo organizavimą buvo atsakingas Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras. Tarptautiniame renginyje dalyvavo daugiau kaip 50 atstovų iš 26 kriminalistinius

[188] Evelina Videikė, „Atvirųjų mokymosi išteklių naudojimo galimybės teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo procese“ (magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2019), 60 https://vb.mruni.eu/object/elaba:36889212/36889212.pdf .
[189] „About ENFSI“, ENFSI, žiūrėta 2021 m. spalio 30 d., https://enfsi.eu/about-enfsi/ .

tyrimus atliekančių institucijų iš įvairių Europos Sąjungos ir kitų šalių[190]. Renginio dėmesys buvo skirtas laboratorijų pasiruošimui akreditacijai pagal neseniai patvirtintą naują standarto ISO 17025 leidimą, taip pat buvo pranešimų, skirtų įvykio vietos akreditacijos (ISO 17020) ir jo praktinės patirties diegimo aptarimui[191]. Darytina išvada, kad dėmesys nuo kriminalistinius tyrimus atliekančių laboratorijų, kurių dauguma Europoje jau akredituota, krypsta į naują, sudėtingą akreditavimo požiūriu sritį – įvykio vietos tyrimo akreditaciją[192].

Paminėtina ir tai, kad Lietuvos teismo ekspertinės centro direktorė dr. Gabrielė Juodkaitė-Granskienė 2017 m. tapo Europos teismo ekspertizės institucijų sąjungos (ENFSI) tarybos pirmininko pavaduotoja.

Svarbu pažymėti, kad prof. V. E. Kurapka yra Tarptautinės identifikavimo asociacijos narys (angl. *The International Association for Identification (IAI))* narys. Tai seniausia ir didžiausia teismo medicinos asociacija pasaulyje[193].

LPKTC administracijos skyriaus metodininko G. Nedveckio teigimu, lietuviams vien ENFSI rengiamų seminarų nepakanka, kadangi naudojamas, pavyzdžiui, melo detektorius arba atliekamas psichofiziologinis tyrimas naudojant poligrafą, tad turime specialistą, kuris yra Amerikos poligrafo asociacijos narys (angl. *American Polygraph Association* – APA[194]). Kadangi jis yra šios asociacijos narys, tai kiekvienas metais vyksta į APA rengiamus seminarus, kurie yra vertinami kaip kvalifikacijos tobulinimo priemonė.

Verta paminėti ir rengiamas kriminalistikos ir teismo ekspertologijos tarptautines mokslo konferencijas (kongresus). Tarptautinės mokslinės praktikos konferencijos „Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika“ tikslas – dalytis įvairių šalių autorių, mokslininkų patirtimi, įžvalgomis, naujausiomis žiniomis prisidedant prie kriminalistikos ir teismo ekspertologijos didaktikos, mokslo ir praktikos vystymosi. Konferencija sėkmingai organizuojama Lietuvoje nelyginiais metais, o lyginiais metais vyksta Europos šalyse (Rusija, 2012; Ukraina, 2014; Lenkija, 2016; Ukraina, 2018; Slovakija, dėl pandemijos 2021).

[190] „Kriminalistinių tyrimų ir ekspertizių kokybei svarbus tarptautinis renginys vyko Vilniuje“, Lietuvos policija, žiūrėta 2021 m. lapkričio 30 d. https://policija.lrv.lt/lt/naujienos/kriminalistiniu-tyrimu-ir-ekspertiziu-kokybei-svarbus-tarptautinis-renginys-vyko-vilniuje.
[191] „Kriminalistinių tyrimų ir ekspertizių kokybei svarbus tarptautinis renginys vyko Vilniuje“, *supra note*, 185.
[192] *Ibid.*
[193] „Welcome to the International Association for Identification“, International Association for Identification, žiūrėta, 2021 m. gruodžio 18 d., https://www.theiai.org/.
[194] „About the APA“, American Polygraph Association (APA), žiūrėta 2021 m. lapkričio 30 d. https://www.polygraph.org/.

Rengiamose konferencijose dalyvauja apie 80 užsienio ir tarp jų – Lietuvos mokslininkai, praktikai, besispecializuojantys kriminalistikos, nusikaltimų tyrimo, teismo ekspertizės srityse[195]. G. Nedveckis nurodo, kad šiose tarptautinėse konferencijose (kongresuose) specialistai noriai dalyvauja, kadangi juose skaitomi įvairių šalių mokslininkų pranešimai, kongreso metu yra plačiai gvildenamos kriminalistikos, ekspertologijos temos. Tokie pranešimai ypač reikšmingi kalbant apie tolimesnę kriminalistikos ir teismo ekspertologijos vizijos plėtrą.

Pabrėžtina, kad pasibaigus konferencijai, kurioje mokslininkai skaitė pranešimus, vėliau jie publikuojami mokslinių straipsnių rinkinyje. Rašant šį magistro baigiamąjį darbą buvo išstudijuota gana nemažai pranešimų iš šių leidinių („Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika“). Pastebėtina, kad kiekviename pranešime pateikiama informacijos apie kriminalistikos didaktikos problemas ir perspektyvas, analizuojami mokslo sistemos klausimai, gvildenamos naujos technologijos, kurios turi įtakos efektyvesniam nusikalstamos veikos tyrimui, nagrinėjami šiuolaikiniai teismo ekspertizės klausimai, ieškoma naujausių būdų kovoti su nusikalstamumu. Dar kartą akcentuotina, kad šis mokslinių straipsnių rinkinys sudaromas iš konferencijoje aptartų aktualiausių šių dienų problemų. Todėl jis yra reikalingas, jį būtina studijuoti teisėsaugos ir justicijos pareigūnams, taip pat jis siūlytinas ir valstybės politikams, kurie susiję su mokslo ir švietimo plėtra Lietuvoje, jis aktualus ir visai teisininkų bendruomenei. Skirtingų šalių mokslininkų bendradarbiavimas dalijantis įžvalgomis gali būti naudingas pritaikant jų idėjas nacionalinėje teisėje.

2017 m. rugsėjo 14-16 d. buvo pasirašytas Memorandumas įkurti Europos Nacionalinių kriminalistikos asociacijų Federaciją, XIII tarptautinėje konferencijoje, kuri vyko Lietuvoje (Palangoje).[196]

Mokslo įstaigos taip pat bendradarbiauja mokslo plėtros klausimais su kitų šalių švietimo įstaigomis. Nuo 2013 m. Lietuvos policijos mokykla bendradarbiauja su Serbijos Respublikos policijos studijų ir kriminalistikos akademija, rengia abipuses mokslines, praktines konferencijas, seminarus, organizuoja mainų programas ne tik moksleiviams, bet ir personalui,

[195] „Palangoje vyks XIII tarptautinė mokslinė praktinė konferencija „Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika“, Prim.lt, žiūrėta 2021 spalio 1 d., http://www.prim.lt/laisvalaikis/naujienos/palangoje_vyks_xiii_tarptautine_moksline_praktine_konferencija_kriminalistika_ir_teismo_ekspertologija_mokslas_studijos_praktika/.

[196] Vidmantas Egidijus Kurapka ir Henryk Malewski, *supra note,* 23: 275.

dalijasi moksliniais tyrimais[197]. Mykolo Romerio universitetas neabejingas mainų studijų programoms. Pavyzdžiui, 2021 m. spalio 12 d. Viešojo saugumo akademijoje pagal Erasmus studentų mainų programą „Įvykio vietos tyrimas“ (angl. *Crime Scene Investigation*) studijuojantys užsienio studentai apsilankė Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro Kinologijos valdyboje. Tikslas buvo supažindinti juos su kinologijos, odorologijos moksliniais pagrindais ir žmogaus kvapo pėdsakų panaudojimu nusikalstamų veikų tyrime[198].

Įdomi praktika iš užsienio šalių įgyvendinama tarp Australijos ir Indijos šalių universitetų. Universitetai rengia bendras tarptautines teismo ekspertizės programas, projektus bendradarbiaujant skirtingų šalių studentams. Jais siekiama, kad studentai įgytų strateginių įgūdžių, susipažintų su kitų šalių kriminalistine kultūra, plėstų pažiūras neapsiribodamas vien tik nacionaliniais aspektais. Tarpvalstybiniu mastu įgyvendintas įdomus projektas „Breakingdown barriers for justice: an intercultural approach to Crime Scene Investigation“. Australijos bakalauro teismo ekspertizės studentams buvo suteikta unikali galimybė taikant studijų metu įgytas žinias atlikti nusikalstamos veikos tyrimą Malaizijoje, dirbant kartu su kitais malaiziečiais, pirmosios pakopos teismo ekspertizės studentais. Studentai taikė kriminalistikos metodus skirtinguose geografiniuose regionuose pagal skirtingus teisės aktus, be to, Australijos ir Malaizijos studentams buvo suteikta galimybė dirbti kartu su vietos tyrėjais ir teismo ekspertais[199]. Taigi šis projektas teismo ekspertizės studentams suteikė praktikos ir žinių, kaip bendradarbiauti su užsieniečiais kolegomis iš skirtingų kultūrų.

Paminėtinas Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos 2014–2020 m. bendradarbiavimo per sieną programos projektas „Naujosios kriminalistinės technologijos įvykio vietos tyrimams ir viešajam saugumui užtikrinti“ (ENI-LLB-2-265), kurio tikslas – gerinti policijos darbą tiriant įvairius sunkius ir labai sunkius nusikaltimus, susijusius su neteisėta migracija, prekyba žmonėmis, neteisėtą ginklų, sprogmenų perdavimą per sieną panaudojant naujausias kriminalistines technologijas[200]. Įgyvendintas projektas, manytina, padidins saugumo galimybių

[197] „Bendradarbiavimas“, Lietuvos policijos mokykla, žiūrėta 2021 gruodžio 1 d., https://lpm.policija.lrv.lt/lt/apie-lpm/bendradarbiavimas.

[198] „Erasmus studentai apsilankė Lietuvos Policijos kriminalistinių tyrimų centro Kinologijos valdyboje“, Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 gruodžio 1 d., https://www.mruni.eu/news/erasmus-studentai-apsilanke-lietuvos-policijos-kriminalistiniu-tyrimu-centro-kinologijos-valdyboje/.

[199] Paola A. Magni, *supra note,* 179: 38.

[200] „Naujosios kriminalistinės technologijos įvykio vietos tyrimams ir viešajam saugumui užtikrinti“, Eni-cbc, žiūrėta 2021 gruodžio 3 d., https://www.eni-cbc.eu/llb/en/projects/new-forensic-technologies-for-crime-scene-investigation-and-ensuring-public-security/4583.

tarp valstybių kaimynių. Taip pat LPKTC pagal projektą įsigijo du 3D lazerinius skenavimo įrenginius „LEICA RTC360“. Teigiama, kad ši inovatyvi įranga ženkliai išplės įvykio vietų fiksavimo galimybes ir leis greičiau ir tiksliau užfiksuoti informaciją įvykio vietos tyrimo metu. Svarbiausia, kad tai atvers daugiau galimybių kitiems kriminalistiniams tyrimams ir pagerins įvykio vietos tyrimo specialistų darbo efektyvumą[201]. Kitas gan reikšmingas įgyvendintas projektas, organizuotas kartu su Europos teisės akademija (ERA), minimas LR prokuratūros veiklos 2019 m. ataskaitoje, tai mokymai „Kompiuterių kriminalistikos pagrindai ES teisininkams – praktiniai mokymai apie naujų technologijų keliamus iššūkius“[202].

Europos Sąjungos Taryba patvirtino 2011 m. Europos kriminalistikos 2020 vizijos plėtojimo projektą, kuriame ketinama sukurti bendrą Europos kriminalistikos erdvę ir išplėtoti kriminalistikos infrastruktūrą Europoje. Projekto tikslas – skatinant teisėsaugos institucijų valstybės narių bendradarbiavimą kriminalistikos srityje Europoje, keistis kriminalistinės veiklos rezultatais, padėti valstybėms narėms plėtoti metodus, kurie skatintų glaudesnį jų baudžiamojo teisingumo sistemų ir teismo ekspertizes atliekančių subjektų bendradarbiavimą[203]. „Dėl Europos kriminalistikos erdvės sukūrimo atsirandantys strateginiai pokyčiai kriminalistikoje, jos plėtra į tarptautinį lygmenį, vaidmuo saugumo užtikrinime ir valstybių tarpusavio santykiuose liudija apie reikšmingus ir esminius pokyčius kriminalistikos moksle bei praktikoje, kuriuos identifikuoti ir moksliškai įvertinti galima tiktai nuosekliai gilinantis į tai, kaip į mokslinio tyrimo objektą“[204]. Ši mokslo studijų autorių idėja 2014 m. laimėjo ir buvo pradėtas vykdyti Lietuvos mokslo tarybos finansuojamas projektas „Europos kriminalistikos vizijos 2020 įgyvendinimo Lietuvoje koncepcija ir pagrindinės veiklos kryptys“. Vadovaudamiesi vizijos 2020 projektu, Lietuvos mokslininkai atliko įvairius tyrimus, siekdami kuo labiau pagerinti ir plėtoti kriminalistikos, ekspertologijos mokslo švietimo sistemą Lietuvoje, ir tai aprašė mokslo

[201] „Lietuvos policija pradeda naudoti 3D lazerinę skenavimo įrangą, skirtą įvykio vietų fiksavimui“, Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras, žiūrėta 2021 gruodžio 3 d., https://ktc.policija.lrv.lt/lt/projektai/2014-2020-metu-europos-kaimynystes-priemones-latvijos-lietuvos-ir-baltarusijos-bendradarbiavimo-per-siena-programos-projektas-eni-llb-2-265-naujosios-kriminalistines-technologijos-ivykio-vietos-tyrimams-ir-viesajam-saugumui-uztikrinti/lietuvos-policija-pradeda-naudoti-3d-lazerine-skenavimo-iranga-skirta-ivykio-vietu-fiksavimui.

[202] „Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2019 m. ataskaita 2020-03-03 Nr. 17.9.-3260“, prokuratūros, žiūrėta 2021 gruodžio 3 d., https://prokuraturos.lt/data/public/uploads/2020/03/prokuraturos-veiklos-2019-m.-ataskaita-2020-03-03-nr.-17.9.-3260.pdf.

[203] Vidmantas Egidijus Kurapka, „Įvadas“, iš *Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija: mokslo studija*, ats. redaktoriai: Vidmantas Egidijus Kurapka, Hendryk Malevski ir Snieguolė Matulienė (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016), 9.

[204] *Ibid*, 10

studijoje[205]. Tačiau vien to nepakako. Nors šiuo metu yra 2021 metai, tačiau koncepcija vis dar neįgyvendinta. Savo požiūrį dėl to išsakė V. E. Kurapka, kalbėdamas apie bendrą Europos kriminalistikos erdvės vizijos 2020 kūrimą, kurios tikslas buvo plėsti kriminalistikos švietimą teisinėje bendruomenėje, tačiau projektas dar neįgyvendintas – liko tik idėja, kadangi neatsirado institucijos, kurį norėtų įgyvendinti šį projektą. Lietuvos teisinė bazė yra „šlubuojanti“, niekas nekoordinuoja šio proceso ir palieka visa tai kriminalistinių institucijų diskrecijai. Profesoriaus manymu, bendros Europos kriminalistikos erdvės kūrimo Lietuvoje kelias nėra lengvas, reikia įdėti daug pastangų ir įtraukti į mokslinę veiklą teisėsaugos, justicijos institucijas, valstybės politikus ir visą teisinę bendruomenę, kad būtų siekiama vieningo tikslo.

Savo nuomone pasidalijo ir viena iš Lietuvos prokurorių. Jos teigimu, pastaruoju metu yra pakankamai gerai įgyvendinamas tarptautinis bendradarbiavimas dėl kriminalistikos švietimo erdvės ir galimybių. Viskas priklauso nuo kiekvieno teisėsaugos ar justicijos atstovo motyvacijos, nuo to, ko asmuo siekia gauti iš kriminalistinio švietimo žinių. Savo nuomonę išsakė ir V. E. Kurapka, nurodęs, kad inicijuojami nauji kriminalistikos švietimo su kitomis šalimis projektai, atliekami tyrimai ir jais dalijamasi su kitoms šalimis. Teikiami moksliškai pagrįsti pasiūlymai, todėl bandoma kurti tarptautinius mokslininkų konsorciumus. Paminėtina ir tai, kad jeigu nuomonę išsako tik viena šalis, tada niekas nekreipia dėmesio į jos teikiamus projektus, tyrimus, pasiūlymus. Todėl būtina skleisti žinią kuo plačiau, kad į idėjos diskutavimą įsitrauktų kuo gausesnė auditorija.

Visa tai apžvelgus ir įvertinus galima išvada, kad kriminalistikos švietimas, jo sklaida ir bendradarbiavimo perspektyvos yra neabejotinai teisingos, kaip matyti, ne vien tik nacionaliniu ar visos Europos Sąjungos lygiu, bet ir už jos ribų. Naujausiais kriminalistikos mokslo, didaktikos ar praktikos pasiekimais dalijamasi pasaulio lygiu ir tai leidžia suprasti, kad minėtos konferencijos, tarptautinės institucijos, organizacijas, teisėsaugos ir justicijos, mokslo įstaigos suteikia kriminalistikos švietimo vystymuisi dar daugiau galimybių.

3. TEISĖSAUGOS IR JUSTICIJOS REFORMOS LIETUVOJE BEI KRIMINALISTINIS ŠVIETIMAS

Teisinės bendruomenės ir teisėsaugos pareigūnų kriminalistinis švietimas, galime teigti sąmoningumas kasdien didėja. Dėl kriminalistinio švietimo svarbos kalba daug Lietuvos

[205] Vidmantas Egidijus Kurapka, *supra note*, 203: 10.

mokslininkų, kriminalistų, praktikų, šia tema kiekvienais metais yra atliekami įvairūs tyrimai, rašomi mokslinės publikacijos, skaitomi pranešimai įvairiuose konferencijose. Tačiau interviu pokalbio metu, visi respondentai pažymėjo, kad trūksta valstybės požiūrio į kriminalistikos švietimo plėtrą, pažymėjo, kad šiuo metu yra atskirų institucijų tikslas, kiekviena institucija dirbai atskirai, todėl pasigendama bendros kriminalistikos politikos. Taip pat, pažymi, kad jeigu kriminalistikos plėtros gairės būtų peržiūrėtos valstybiniame lygmenyje, tuomet, be jokios abejonės, įgautų svaresnę reikšmę. Pažymėtina, kad tik mokslininkų pasisakymuose yra kalbama apie kriminalistinę politiką[206], o ne valstybės politikų.

Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad ypatingai svarbu, įtraukti į kriminalistikos švietimo plėtrą valstybės politikus, ministerijas: Teisingumo ministerija, Švietimo ir mokslo sporto, Užsienio reikalų, Vidaus reikalų, taip pat svarbu įtraukti atskiras kriminalistikos institucijas (LPKTC, LTEC), mokslo įstaigas.

Lietuva turi turėti kompleksinį struktūrizuotą kriminalistinio mokslinimo ir švietimo modelį, kuris turi turėti sąsajas su profesiniais reikalavimais tam tikroms pareigybėms teisėsaugoje, justicijos struktūroje ir kitose teisinėse profesijose, užimti. Tačiau, tol kol nebus susivienijusios visos šalies institucijos ir tame tarpe politikos, neatsiras struktūrizuoto kriminalistinio mokslinimo ir švietimo modelio. Kadangi, kaip teigia Prof. Dr. V. E. Kurapka, kad pas mus niekas nekoordinuoja šio proceso ir palieka kriminalistinių institucijų diskrecijai.

Siekiant ištirti kaip būtų galima gerinti kriminalistinį švietimą Lietuvoje, anketoje buvo pateiktas atviras klausimas, kuriame buvo prašoma įrašyti savo nuomonę kaip galima patobulinti kriminalistinį švietimą teisinėje bendruomenėje. 6 respondentai į šį klausimą atsakė ir pateikė galimus kriminalistinio švietimo tobulinimo variantus:

> Numatyti privalomąjį kriminalistikos kursą bakalauro teisės studijų studentams (paskutiniuose kursuose)

> Šios srities žinios yra tikrai vertingos kiekvienam iš mūsų, tad net mokyklose galima būtų įvesti kelių dienų seminarus vyresnio amžiaus moksleiviams, taip pat apie tai dažniau girdėti žiniasklaidoje, televizijos laidose

[206] Hendryk Malevski, *„Kriminalistinė strategija, strategija kriminalistikoje ar kriminalistinės politikos strategija*?“ Kriminalistika ir teismo ekspertizė: mokslas, studijos, praktika. IX. 2 dalių mokslo straipsnių rinkinys. Charkovas, 2013. Sudarytojai – prof. dr. Hendryk Malevski, doc. dr. Gabrielė Juodkaitė-Granskienė. II dalis. p. 17–31.

Plėsti švietimą mokslo įstaigose

Bandyti per žiniasklaidą ir medija

Daugiau reklamos, reportažu, nemokamu paskaitų mokyklose, daugiau edukaciniu filmų

Pateikiant atitinkamą informaciją „Panoramos“, vakaro žinių metu visuomenei

Kuriant reformą kriminalistinio švietimo sistemą teisinėje bendruomenėje, turi būti būdai ir priemonės kaip pasiekti vizijos rezultatą. Toliau bus pateikiama, kokie galimi būdai ir priemonės gali padėti kriminalistikos švietimo reformoms pasiekti.

Pirmiausia, norint, kad kriminalistikos švietimo plėtra būtų efektyvesnė teisininkų bendruomenėje, manytina, kad ugdymo pradžia turėtų prasidėti nuo visuomenės švietimo – vidurinių mokyklų. Pavyzdžiui, įtraukti keletą temų į organizuojamas teisinio švietimo moksleivių pamokas. Taip pat įtraukti neformalųjį kriminalistinį švietimą, pavyzdžiui, atvykstant iš LPKTC ar LTEC specialistų, praktikų kurie pasidalintų savo darbo specifiką su mokiniais. Taip pat būtų galimos organizuojamos ekskursijos moksleivių, po LPKTC, LTEC centrus, būtų mokiniams aprodomos laboratorijos, kaip vyksta tyrimai. Susitikimai su policijos pareigūnais, ikiteisminio tyrimo pareigūnais, ekspertais, kurie pasidalintų savo darbo patirtimi, žiniomis, kad apie kriminalistika sužinotu ne tik iš filmų, detektyvinių knygų (ar žurnalų), laidų, kuris vadinamas buitiniu kriminalistikos[207] suvokimo lygiu, o išgirstų iš profesionalų lūpų. Kaip buvo minėtina ankščiau, JAV mokyklose labai populiarus neformalaus švietimo susitikimai su ekspertais, pareigūnais, tyrėjais.

[207] Egidijus Kurapka, *supra note,* 47: 147.

Kita kriminalistikos švietimo priemonė galėtų vykti aktyviau per žiniasklaida, socialinę medija. Reikėtų pradėti žiniasklaidoje labiau akcentuoti kriminalistinių žinių svarbą teisininkų, teisėsaugos pareigūnų rengime. Šiandieniniame pasaulyje, medijų ir visuomenės tarpusavio sąveika yra glaudi ypač kalbant apie jaunąją kartą. Medijų priemonės yra svarbi visuomeninio gyvenimo švietimo dalis, kadangi medijų pramonės atspindi visuomenę ir kultūrą, drauge savo turiniu jas keisdamos[208]. Kadangi skaitmeninė žiniasklaida ir socialinės medijos yra atviros ir prieinamos visiems, tai kriminalistikos informatyvumas paliestu ne tik pačią teisinės bendruomenės narius, bet ir visą visuomenę. Šiandiena galime rasti skaitmeninę žiniasklaidos formas internete: skaitmeniniai žurnalai, laikraščiai, knygos, moksliniai straipsniai. Džiugu, kad galime rasti naujausią septynioliktą Bratislavos Policijos akademija (Slovakija) bei Lietuvos ir Slovakijos kriminalistų draugijomis išleistą, mokslinių straipsnių rinkinį „Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika.", LTEC internetiniame puslapyje[209]. Atsižvelgiant į tai toks skaitmeninis mokslo rinkinys interneto erdvėje yra puiki galimybė teisėsaugos ir justicijos pareigūnams ir visai teisiniai bendruomenei gilinti kriminalistikos žinias, kadangi visiems yra lengvai prieinamas. Paminėtinas ir aktyvesnis dalyvavimas televizinės laidose, teikiant interviu žurnalistams kadangi, kalbant kriminalistikos švietimo temomis nėra daug tokių žurnalistinių straipsnių. Svarbu paminėti ir socialines medijas: „Facebook“, „Instagram**“**. „Facebook“ socialiniame tinklalapyje galime rasti paieškų langelyje suvedus „Lietuvos kriminalistų draugija“, LTEC, „Lietuvos policija“ puslapius. Tačiau, deja, „Instagram‘ platformoje nėra šių minėtinų puslapių (išskyrus Lietuvos policija). Siūlytina, informacija dalintis ir šioje platformoje, kadangi tai yra antra pagal naudojamus socialinius tinklus pasaulyje po „Faccebook“. Siūlytina, rengti per šias platformas nemokamus renginius nuotoliniu būdų, taip vadinamus „Live“.

Būtina vieninga kriminalistikos mokslinimo studijų aukštųjų mokyklų ir profesinių pareigūnų mokyklų rengimo sistema skirtingų sričių pareigūnams ir kriminalistikos studijų dalyko įtraukimas į visų universitetų teisininkų rengimą (Lietuvoje). Atsižvelgiant į atliktus mokslininkų tyrimus ir magistro baudžiamojo darbo atliktą interviu ir anketos apklausą -

[208] *Medijų plėtra.Medijų ir informacinis raštingumas. Praktinis mokymų vadovas.* (Nacionalinė švietimo agentūra, 2018), 19, https://www.draugiskasinternetas.lt/wp-content/uploads/2021/09/DWA_Edition_MIL_LITHUANIAN_MG-4.pdf .

[209] „Mokslinių straipsnių rinkinys „.Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika. 17““, LTEC, žiūrėta 2021 gruodžio 13 d., https://ltec.lrv.lt/lt/naujienos/moksliniu-straipsniu-rinkinys-kriminalistika-ir-teismo-ekspertologija-mokslas-studijos-praktika-17?fbclid=IwAR0bV4wcr8roejMn-q6ZI2fSkZUM2CbRymBJUyKNeu9-H613Y9U_ROURaYw.

Lietuvoje yra reikalingas vienodas privalomas bazinis kriminalistikos kursas, taip pat įterpiant ir ekspertologijos dalyką – bazinis kriminalistikos studijų kursas visose teisės specializacijos studijose. Be to siūlytina peržiūrėti žinybos rengimo profesinių mokyklų kurso programas, atsižvelgiant į pareigūnų darbo specifiką, papildyti kriminalistikos temomis. Taip pat siūlytina, šalia kriminalistikos studijuojamų dalykų įtraukti aktyvesnį neformalųjį švietimą už universiteto ribų.

Tęsiant apie švietimo mokslo įstaigų reformas, atsižvelgiant ir į interviu metu išsakytus pastebėjimus, būtina permanentiškai atnaujinti turimas kriminalistikos mokslo žinias lektoriams, kadangi kriminalistikos mokslas yra kintantis, todėl turėtų būti skiriamas dėmesys kriminalistikos švietimo dalyko dėstytojų kvalifikacijos kėlimas, dalyvavimas įvairiuose kursuose ir konferencijose ne tik Lietuvoje, bet ir užsienio šalyse.

Būtina parengti kriminalistikos krypties kvalifikacijos kėlimo programas teisėsaugos ir justicijos darbuotojams. Atsižvelgiant į teisėsaugos ir justicijos pareigūnų poreikius, šiandienos aktualijas. Todėl į sisteminį pakopinį kvalifikacijos kėlimo modelį būtina įtraukti kasmetinį aktualių, naujų, metodikų dėstymą. Pavyzdžiui, kaip ankščiau minėtais valstybės kontrolės apklausų duomenimis, audito metu pareigūnai kodėl nedalyvavo praktiniuose mokymuose argumentuodami, kad: dažniausiai tai būna teoriniai mokymai, nors pagal poreikį turėtų būti skirti praktikai; mažai atsižvelgiama į mokymų poreikį, organizuojami tie patys mokymai; neatsižvelgiama į asmeninius poreikius[210]. Imtinas kitas pavyzdys, Lietuvos Respublikos Prokuratūros ilgalaikiame 2013–2023 metų strateginiame veiklos plane pažymima, Šiuo metu Lietuvoje trūksta elektroninių nusikaltimų tyrimo metodikų, ikiteisminio tyrimo pareigūnai nėra apmokomi juos tirti, o tai turi įtakos elektroninių nusikaltimų skaičiaus didėjimui ir aukštam neišstirimo lygiui[211]. Taip pat plane pažymėtina, kad ilgas ikiteisminių tyrimų atlikimo terminas ilgiau negu 9 mėnesiai, šio termino trukmė tokia viena iš priežasčių ilgai trunkančių objektų tyrimų (ekspertizių), nepakankama prokurorų, ir ikiteisminio tyrimo pareigūnų kvalifikacija[212]. Būtina parengti kvalifikacijos mokymų programas, kurių metu būtų teikiamos kriminalistinės žinios kur susiduriama baudžiamosiomis bylomis. Kadangi, ikiteisminio tyrimo tyrėjas yra susijęs su prokuroru ir teisėjo, tad būtina atsižvelgti į tai ir rengti kvalifikacijos mokymus bendrai

[210] „Valstybinio audito ataskaita. Policijos vykdoma nusikaltimų prevencija ir tyrimas“, *supra note,* 19: 27.
[211] „Lietuvos Respublikos prokuratūros ilgalaikis 2013-2023 metų strateginis veiklos planas, 2021 m. gruodžio 10 d., https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2021/03/ilgametis-2013-2023-m-svp-2021-03-01-nr-i-41..pdf.
[212] Lietuvos Respublikos prokuratūros ilgalaikis 2013-2023 metų strateginis veiklos planas, *supra note,* 211: 26-27.

susijusius su kriminalistikos metodikomis, taktikomis, tendencijomis, kurie reikalingi ikiteismininiame tyrime. Kaip pažymi interviu metu respondentai, kad nėra sisteminio požiūrio, kad kiekviena institucija atliktų kiekvienam skirta darbą. Nėra kriminalistines politikos ir neaišku ką ją turi užsiimti, kas turi planuoti, kurti strategijas. Kaip teigia, Prof. Dr. V. E. Kurapka buvo parengta kriminalistikos bendros erdvės vizija, tačiau projektas liko neįgyvendintas, kadangi neatsirado kas įgyvendins šitą projektą, kol kas ir liko tik idėja. Taigi, atsižvelgiant į tai, svarbu įtraukti į aktyvią veiklą dalyvauti visą teisinė bendruomenė – teisėsaugos institucijas, ekspertinės įstaigos, universitetus, ministerijas, organizacijas.

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, norint įgyvendinti kompleksinį struktūrizuotą kriminalistinio mokslinimo ir švietimo modelį, kuris turėtų sąsajas su profesiniais reikalavimais tam tikroms pareigybėms teisėsaugoje, justicijos struktūroje ir kitose teisinėse profesijose, neturėtų būti vien tik kriminalistų ir kriminalistikos mokslininkų tikslas, privalo prisijungti ir suinteresuotos institucijos taip pat ir politikai. Puikus šio tikslo pavyzdys, JAV Kongresas, kuri pavedė Nacionalinių mokslo akademijos Mokslo tarybai (mokslininkams) parengti teismo ekspertizės vystymo valstijose programą[213]. Atsižvelgiant į tai vienas iš interviu klausimų, buvo užduotas respondentams: *„Kaip Jūs manote, ar yra reikalinga šalyje institucija, kuri koordinuotų veiklas kriminalistikos mokslo, didaktikos, kvalifikacijos kėlimo srityse?“.* Trys respondentai iš 5 pažymėjo, jog reikalingas toks centras (institucija). Reikėti kriminalistikos instituto, kuris aprėptų visos šalies institucijas: ekspertų, valstybės medicinos tarnyba, kriminalistikos tyrimo centrą (*Prokurorė*). Reikia stiprių centrų universitetuose, mokslo įstaigose, ar viena centrą, kuris būtų atsakingas už visa kriminalistikos formavimą Lietuvoje (*Kelmės rajono policijos komisariato viršininkas D. Prakuraitis*). Be abejonės, Pas mus yra labai didele klaida, kad pas mus nėra kriminalistikos institucijos. Reikia turėti nacionalinę instituciją, kuri turėtų didelius įgalinimus ir nebūtų jokio žinybinio intereso (Prof. Dr. E. V. Kurapka). Likę du respondentai išsakė šiek tiek kitokią nuomonę. Nebus efektinga veikla tokios institucijas, nes sunku atsakyti už viską. Manau, kad reikia tobulinti kiekvieną instituciją atskirai (LPKTC administracijos skyriaus metodininkas G. Nedveckis). Naujos institucijos įkurti šiuo tikslu gal nereikėtų, tačiau reikėtų paderinti tarpinstitucinį koordinavimą (Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų Teisėja S. Meškauskienė).

[213] Egidijus Vidmantas Kurapka, *supra note*, 39:59.

Darytina išvada, kad tikslingi atlikti kuo daugiau mokslininkų tyrimų dėl įsteigimo vieningos koordinuojančios institucijos (centro), kuris apimtų kriminalistikos mokslinimo klausymus ir kriminalistikos plėtros kryptis, manytina, kad toks institutas padėtų paspartinti įgyvendinimą Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje koncepciją.

IŠVADOS

1. Kriminalistikos švietimo raidos kelias teisinėje bendruomenėje turėjo pakilimų ir nuosmukių. Tačiau atsižvelgiant į dabartinę Lietuvos ir užsienio šalių praktiką, kriminalistikos mokslui skirtinas dėmesys vis stiprėja. Kriminalistikos žinių efektyvumą ir veiksmingumą pripažįsta ne tik teisėsaugos pareigūnai, bet ir keičiasi požiūris kitų teisinės bendruomenės narių. Vis daugiau pripažįsta, kad kriminalistika jau seniai nebėra laikytina vien tik policijos mokslu.
2. Kriminalistikos švietimo sklaida ir tarptautinio bendradarbiavimo perspektyvos yra neabejotinai teisingos:
   2.1. Lietuvos mokslininkai dalyvauja vykdant bendrus kriminalistinius tarptautinius projektus, kongresus. Į Lietuvą atvyksta užsienio mokslininkai ir skaito paskaitas studentams, taip pat ir mūsų šalies dėstytojai rengia išvykas į užsienio universitetus. Rengiamos tarp šalių mokslininkų bendros publikacijos, vadovėliai mokslinimo klausimais.
   2.2. Atlikus teorinę ir praktinę analizę, nustatyta kad teisėsaugos pareigūnai keliasi kompetencija tarptautiniu mastu. Dalyvauja įvairiuose užsienio rengiamuose kvalifikacijos kėlimuose, seminaruose, konferencijose, renginiuose. Rengia tarptautinius projektus.

   Taigi, kriminalistinio švietimo galimybės neapsiriboja vien tik Lietuvos mastu. Kriminalistikos mokslas yra sėkmingai mokslininkų plėtojamas, naujos mokslinės publikacijos, tyrimai, leidžiami vadovėliai, rengiamos konferencijos tarptautiniu ir racionaliniu lygiu.
3. Svarbu pabrėžti, kad šiuo metu Lietuvoje rengiant teisininkus vyrauja nauja universiteto bakalauro studijų tendencija. 2021 m. MRU Viešojo saugumo akademijoje pradėta vykdyti naują bakalauro studijų programą „Teisė ir kriminalistika“, pirmą kartą gausiai dėstomi kriminalistikos studijų dalykai. Tačiau kituose universitetuose ir neuniversitetinėse teisės bakalauro studijų programose, faktiškai kriminalistika nefunkcionuoja teisininkų rengime. Be to, Lietuvos mokslininkų atliekančių kriminalistikos tyrimų dėl kriminalistikos plėtros universitetų studijose ir kituose pareigūnų rengimo mokyklose išreikšti aiškūs kriminalistikos svarbos teiginiai iš esmės yra nepatenkinami. Viena iš priežasčių, nebuvimas valstybės požiūrio į šiuos klausimus.

Modernioje teisėsaugos pareigūnų ir teisinės bendruomenės kriminalistikos švietimo sistemoje, tokio pobūdžio mokymui turėtų būti skiriamas išskirtinis dėmesys. Atsižvelgiant į tai, kad ir užsienio praktika rodo, kad vis daugėja kriminalistinių studijų programų.

4. Atlikti magistro rašto darbo tyrimo rezultatai parodė:
   4.1. Atlikus anoniminės anketos klausimus su teisinės bendruomenės nariais, nustatyta, jog teisėsaugos ir justicijos pareigūnų kriminalistinis rengimas yra *„patenkinamas“* pasak 48 proc. respondentų.
   4.2. Atlikus interviu su Teisėja, Prokurore, kriminalistikos mokslininku, policijos komisariato viršininku, LPKTC administracijos skyriaus metodininku, nustatytinos problemos teisėsaugos pareigūnų rengime (pradedant mokslo įstaigomis ir tęsiant per kvalifikacijos kėlimą). Išryškėjusios problemos su kuriomis susiduria ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar policijos pareigūnas atlikdamas pirminius tyrimo veiksmus įvykio vietoje, pastebima, šio veiksmo metu yra daromos klaidos dėl kriminalistinių žinių trūkumo.
5. Nustatytina, kad šios išryškėjančios problemos susijusios su teisėsaugos pareigūnų rengimu dėl to, kad Lietuvoje nėra vieningos kriminalistikos mokslinimo strategijos, pradedant studijomis ir tęsiat kvalifikacijos tobulinimu per visą profesinę veiklą.
   5.1. Lietuvoje nėra kompleksinio struktūrizuoto kriminalistinio mokslinimo ir švietimo modelio, kuris turėtų sąsajas su profesiniais reikalavimais tam tikroms pareigybėms teisėsaugoje, justicijos struktūroje ir kitose teisinėse profesijose, užimti.
   5.2. Atlikti tyrimai parodė, kad kriminalistika kaip disciplina turėtų būti dėstoma visiems teisės studentams. Taip pat, kriminalistika turėtų būti kaip privaloma disciplina nepriklausomai nuo būsimų teisininkų profesijos (universitetinėse ir neuniversitetinės teisės studijose).
   5.3. Kaip rodo atlikti tyrimai, išanalizuoti moksliniai straipsniai bei rašto darbe minėtos ataskaitos, būtinas efektyvesnis kriminalistinis švietimas ikiteisminio tyrimo tyrėjams ir policijos pareigūnams. Tikslinga turėti strateginės kvalifikacijos kėlimo programos bent 5 metams į priekį.
6. Magistro rašto darbe nustatyta, kad nėra valstybės požiūrio į kriminalistikos švietimo plėtrą Lietuvoje. Išvada, kad teisinėje bendruomenėje yra kriminalistinio švietimo

poreikis tarp teisėsaugos ir justicijos pareigūnų, mokslininkų, universiteto dėstytojų. Tačiau valstybės politikų tarpe šio poreikio nėra.

PASIŪLYMAI

1. Tikslinga įsigilinti, ar nereikia įtraukti kriminalistikos neformalųjį švietimą į vidurinių klasių mokinių programas. Turint omenyje, kad labai svarbu pradėti švietimą nuo jaunų žmonių, todėl manytina, kad tai paskatintų gilesnį ateities požiūrį į kriminalistikos mokslo švietimo svarbą.
2. Tikslingi aktyviau naudotis žiniasklaidos ir medijų priemonėmis.
   2.1. Žiniasklaida turėtų didesnį vaidmenį atlikti kriminalistikos švietimo procese: mokslininkams, teisėsaugos institucijų atstovams dalyvauti interviu apklausose, rengiamose TV laidose, radijo stočių eteryje.
   2.2. Aktyviau naudotis medijų teikiamomis programų platformomis („Facebook“, „Instagram“). Pasinaudoti tiesioginės vaizdo transliacijos funkcija „live“ per šias platformas. Kadangi, tiesioginės transliacijos sulaukia didesnės auditorijos peržiūros, negu pavienis įkeltas vaizdo klipas.
3. Tikslinga tobulinti ikiteisminio tyrimo (tyrėjų) ir policijos pareigūnų mokymosi bei kvalifikacijos kėlimą, kadangi tai dar yra opi problema.
   3.1. Atliekant pirminius tyrimo veiksmus, turėtų būti skiriamas didesnis dėmesys kvalifikacijos kėlimuose.
   3.2. Sudaryti tinkamas sąlygas pareigūnams, kad būtų nuolat keliama kvalifikaciją. Didinti motyvaciją, skatinti pareigūnus smalsumą dalyvaujant įvairiuose seminaruose, konferencijose, renginiuose, nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu.
4. Kadangi, kriminalistikos švietimo plėtros galimybes turėtų būti sprendžiamos ne tik mokslininkų pasisakymuose, bet ir Vyriausybės lygmenyje (Teisingumo ministerija, Švietimo ir mokslo sporto, Užsienio reikalų, Vidaus reikalų,). Tikslinga atlikti kuo daugiau mokslinių tyrimų ir rengti projektus, kaip būtų galima paskatinti valstybės politikų įsitraukimą į kriminalistikos švietimo sistemą teisinėje bendruomenėje.
5. Tikslinga būtų įsteigti Lietuvos kriminalistikos švietimo centrą (institutą), kuris taptų pagrindiniu koordinatoriumi kriminalistikos švietimo sistemos, mokymo, studijų ir kvalifikacijos kėlimo programų kūrimo, realizavimo centru. Teigtina, kad tai duotų naudos ne tik teisėsaugos ir justicijos pareigūnų profesiniai plėtrai, bet ir visai teisinei bendruomenei.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos norminiai teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 19 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.395105/asr.
2. „Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijų nuostatų patvirtinimo“. SIPIS. Žiūrėta 2021 m. rugsėjo 9 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.422650/asr.
3. „Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. spalio 31 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.193737/asr
4. „Dėl Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 17 d. nuosprendžio (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-575/2014)“, eteismai, Žiūrėta 2021 spalio 8 d., https://eteismai.lt/byla/75128803849554/2K-575/2014.
5. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, redakcija 2019 gruodžio 31 d., http://www.infolex.lt/ta/10708:str89.
6. „Lietuvos policijos generalinis komisaro įsakymas dėl 2021 m. policijos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo patvirtinimo“. Policija. Žiūrėta 2021 m. spalio 13d.,https://lpm.policija.lrv.lt/uploads/lpm.policija/documents/files/KT%20planas_2021_PD.pdf.
7. „Dėl teisėjų kvalifikacinių reikalavimų“, LRKT. Žiūrėta. 2021 m. gruodžio 1 d. https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta486/content.
8. Lietuvos policijos generalinis komisaras. Įsakymas dėl kvalifikacijos tobulinimo programos „Policijos pareigūnų veiksmai su nusikaltimų veikų objektais ir pėdsakais“ patvirtinimo, 2016 m. spalis., Nr. 5-V. https://bit.ly/38oDs6a.
9. „Lietuvos Respublikos prokuratūros ilgalaikis 2013-2023 metų strateginis veiklos planas, 2021 m. gruodžio 10 d., https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2021/03/ilgametis-2013-2023-m-svp-2021-03-01-nr-i-41..pdf.

Specialioji literatūra:

10. Aleksieriūtė, Rima, „Policijos pareigūnų kvalifikacijos kėlimas“. Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2006.
11. Bilevičiūtė, Eglė, Snieguolė Matulienė ir Janina Juškevičiūtė, „Specialiosios žinios administraciniame ir civiliniame procese“ iš *Specialių žinių taikymo nusikaltimų* tyrime mokslinė koncepcija ir jos realizavimo mechanizmas, ats. redaktoriai: Vidmantas Egidijus Kurapka ir Snieguolė Matulienė (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012).
12. Atsakingieji redaktoriai: Kurapka, Vidmantas Egidijus, Hendryk Malevski ir Snieguolė Matulienė. Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016.
13. Burda, Ryšardas, Rolandas Krikščiūnas, Eglė Latauskienė, Hendryk Malevski, ir Snieguolė Matulienė. *Kriminalistikos taktika ir metodika. Mokomasis leidinys nuotolinėms studijoms.* Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004, https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/17053/Kriminalistikos_%20taktika_%20ir_%20metodika.pdf?sequence=1.
14. Darko Maver, „Criminal Investigation/Criminalistics in Europe: State of the Art and a Look to the Future“, Revija za kriminalistiko in kriminologijo, Ljubljana, 64 (2013): 233-244, https://www.policija.si/images/stories/Publications/JCIC/PDF/2013/03/JCIC2013-03_DarkoMaver_CriminalInvestigationInEurope.pdf.
15. Grigaliūnas, Šarūnas ir Andrius Zykas „Elektroninių nusikaltimų pėdsakų fiksavimas ir tyrimas failų sistemoje“ https://bit.ly/3eDOPLj.
16. Inman, Keith, ir Norah Rudin. *Principles and practice of criminalistics-The Profession of Forensic Science*. USA: CRC Press, 2001.
17. Krikščiūnas, Rolandas. „Kriminalistika civilinėje teisenoje: panaudojimo prielaidos ir būdai (trumpa apžvalga)“, LTU mokslo darbai „Jurisprudencija“ 22,14 (2001): 120-126.

18. Kovaleva, Anastasia ir Elena Frolova, „Innovations for Teaching Forensic Science in Modern Russian Transitive Society“ HS Web of Conferences 70, 11004 (2019): 1-5, https://bit.ly/2O8UU7W.
19. Kuklianskis, Samuelis, ir Eglė Kažemikaitienė. „Kriminalistinės informatikos samprata ir jos teoriniai-moksliniai pagrindai“. *LTU mokslo darbai, Jurrisprudencija* 22, 12 (2001): 137-143. https://repository.mruni.eu/handle/007/17443?show=full.
20. Kurapka, Egidijus Vidmantas, ir Hendryk Malevski. „Kriminalistiklehre an Universitäten- Notwendigkeit, Realität oder Problem?“ *Kriminalistik. Unabhängige Zeitschrift für die kriminalistische Wissenschaft und Praxis*, 1, S (2005): 47-50.
21. Kurapka, Egidijus Vidmantas, Henryk Malewski, ir Ilona Tamelė, „Lietuvos kriminalistų draugijos kongresų apžvalga – akademinė didaktika“ iš *Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika XVII,* 199-220. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021. https://ltec.lrv.lt/lt/naujienos/moksliniu-straipsniu-rinkinys-kriminalistika-ir-teismo-ekspertologija-mokslas-studijos-praktika-17.
22. Kurapka, Vidmantas Egidijus ir Snieguolė Matulienė, „Informuotumo kriminalistikos klausimais didinimas“. Iš *Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija: mokslo studija*, atsakingieji redaktoriai: Vidmantas Egidijus Kurapka, Hendryk Malevski ir Snieguolė Matulienė, 245-270. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016.
23. Kurapka, Egidijus, Hendryk Malevski, ir Snieguolė ikiteiė. „Kriminalistika Lietuvoje 1990-2020: nuo naujų paradigmų paieškos iki realizuotų mokslinių koncepcijų ir ateities įžvalgų“. *MRU Viešojo saugumo akademijos mokslinis žurnalas Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka (Public Security and Public Order)*, 24, (2020): 256-291. https://repository.mruni.eu/handle/007/16567?show=full.
24. Kurapka, Vidmantas Egidijus, ir Henryk Malewski. „Kompleksinė kriminalistikos mokymo ir kompetencijos tobulinimo teisėsaugos bei justicijos pareigūnams mokslinė koncepcija ir jos realizavimo modeliai“, iš *Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika XV, I tomas*, 57-71, Kaunas: Lietuvos teismo ekspertizės centras, Lietuvos kriminalistų draugija 2019.

25. Kurapka, Vidmantas Egidijus, Hendryk Malevski, Eglė Kažemikaitienė. „Kriminalistikos žinių poreikio ir jų taikymo praktikos Lietuvoje vertinimas“. *Jurisprudencija, mokslo darbai* 12, 102 (2007): 22-31.
26. Ats. redaktoriai: Kurapka, Vidmantas Egidijus ir Snieguolė Matulienė, „Kriminalistika. Teorija ir technika“. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012.
27. Kurapka, Egidijus, Hendryk Malevski. „Šiuolaikinė kriminalistikos studijų struktūra ir didaktika“, LTU mokslo darbai, Jurisprudencija 22,14 (2001): 144-153.
28. Kurapka, Vidmantas Egidijus, Hendryk Malevski ir Žaneta Navickienė. „Mykolo Romerio universiteto studentų požiūris į kriminalistikos didaktikos aktualijas“. Mokslo darbai 1643-2207 (2016): 121-122.
29. Kurapka, Vidmantas Egidijus. „Šiuolaikinė nusikaltimų tyrimo koncepcija ir jos kriminalistinis bei procesinis užtikrinimas. Pirmieji rezultatai“ Jurisprudencija, 43,35, 2003: 77–90.
30. Kurapka, Egidijus. „Bendrieji kriminalistikos mokslo klausimai (kriminalistikos mokslo koncepcijos ir jų realizavimo problema)“, Jurisprudencija, 18,10 (2000): 5-12.
31. Maksimaitis, Mindaugas. „Penki okupacijos dešimtmečiai šimtametėje Lietuvos teisės raidos panoramoje“, Teisė 2019, vol. 111, pp. 8–22 https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15825/39125214.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
32. Malewaki, Henryk, ir Vidmantas Egidijus Kurapka. „Po dvidešimties metų... straipsnio „Kriminalistikos mokslas vykdant teisės reformą Lietuvoje“ pėdsakais“. *Public security and public order*, 27 (2021): 256- 291.
33. Malevski, Hendryk ir V Shepitko. *Textbook of Criminalistics, Volume 1:General Theory*. Kharkiv: Apostille Publishing House LLC, 2016.
34. Malevski, Hendryk. „Kriminalistinė strategija, strategija kriminalistikoje ar kriminalistinės politikos strategija?“ Kriminalistika ir teismo ekspertizė: mokslas, studijos, praktika. IX. 2 dalių mokslo straipsnių rinkinys. Charkovas, 2013. Sudarytojai – prof. dr. Hendryk Malevski, doc. dr. Gabrielė Juodkaitė-Granskienė. II dalis. p. 17–31.

35. Malevski, Hendryk, „Būtiniausių kokybės standartų taikymas atliekant tyrimus nusikaltimo vietoje ir dirbant su įrodymais nuo nusikaltimo vietos iki teismo salės“, iš *Europos kriminalistikos bendros erdvės 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija: mokslo studija*, ats. redaktoriai: Vidmantas Egidijus Kurapka, Hendryk Malevski ir Snieguolė Matulienė (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016), 112-170.
36. Malevski, Hendryk. *Įvykio vietos apžiūra.* Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 1999.
37. Malevski, Hendryk. „Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujos kriminalistinės koncepcijos modelis“. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, Lietuvos policijos akademija, 1997.
38. *Medijų plėtra. Medijų ir informacinis raštingumas.* Praktinis mokymų vadovas. (Nacionalinė švietimo agentūra, 2018), https://www.draugiskasinternetas.lt/wp-content/uploads/2021/09/DWA_Edition_MIL_LITHUANIAN_MG-4.pdf.
39. Navickienė, Žaneta ir Edvinas Žuravliovas. „Įvykio vietos apžiūra Lietuvoje: problematika ir efektyvaus veiklos modelio diegimo paieškos“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka, Public security and public order* 18 (2017): 140-164. https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15088/Navickien%20.pdf?sequence=1 .
40. Navickienė, Žaneta. „Lietuvos policijos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimas: požiūris į šio proceso optimizavimą“, Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, 21 (2011): 68-81.
41. Navickienė, Žaneta. „Ikiteisminio tyrimo organizavimo modelis kriminalistikos taktikoje“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2011. https://bit.ly/3bPuKQq.
42. Palskys, Eugenijus, Hendryk Malevski, Egidijus Kurapka, ir Samuelis Kuklianskis. *Kriminalistikos technikos pagrindai*. Vilnius: Eugrimas, 1998.
43. Palskys Eugenijus. *Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos 1918-1940 m.* Vilnius: Lietuvos policijos akademija, 1995.
44. Roberg, Roy, ir Scott Bonn. „Higher education and policing: where are we now?“. Policing: An International Journal, ISSN 1263-951 (2004): 469-486.

https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/13639510410566226/full/html?skipTracking=true.

45. Raipa, Alvydas, ir Vainius Smalskys. „Policijos personalo rengimo vadybiniai ir istoriniai aspektai“. *Viešoji politika ir admninistravimas*, 18, (2006): 77-85, https://repository.mruni.eu/handle/007/12802?show=full.
46. Tumalavičius, Vladas. *Viešojo saugumo užtikrinimo teisiniai aspektai Lietuvoje: dabarties tendencijos ir Procesai*. Mokslo studija, Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2017. https://bit.ly/2ZbfxG1.
47. Shevchuk V. M., „Modern problems of criminalistic methodics: tendencies, innovation, perspectives“(2020):108-113, https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/3754.
48. Shevchuk, Viktor Mihailov. „Modern problems of criminalistic methodics: innovations, perspectives“. *Impatto dell'innovazione sulla scienza: aspetti fondamentali e applicati, Tomo2* (2020): 108-113, https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/3754/3683 .
49. Paola A. Magni, Jolene M. Anthony, Raja M. Zuha, „Forensic science and student mobility programs in the Indo-Pacific region: Unveiling the potential of an international and intercultural project in forensic science education“ 2591,801X (2019): 36-44, https://researchrepository.murdoch.edu.au/id/eprint/57612/1/Forensic%20Science.pdf
50. Pukelis, Kęstutis ir Antanas Smetona, „Švietimo sąvokos „Competence“ mikrosistemos darninimas“ (Vytauto Didžiojo universitetas, Vilniaus universitetas 2012): 50-74, https://bit.ly/3esdDWw .
51. Latauskienė, Eglė ir Snieguolė Matulienė, Kriminalistika kaip integralus mokslas: įrodinėjimas ir praktika. Jurisprudencija 43, 35 (2003): 99-109.
52. Shevchuk, Viktor Mihailov. „Prospects and innovations research of criminalistic technique“, *InterConf: Scientific Collection (InterConf)* 3,33 (2020): 126-136, https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/3484/3403.
53. Shepitko, Valeriy ir Mikhail Shepitk. „The formation of digital criminalistics as a strategic direction for the development of science“ iš *Kriminalistika ir teismo*

ekspertologija: mokslas, studijos, praktika XVII, (Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave 2021), 187-198, https://ltec.lrv.lt/lt/naujienos/moksliniu-straipsniu-rinkinys-kriminalistika-ir-teismo-ekspertologija-mokslas-studijos-praktika-17.

54. Smakhtin, Evgeny, ir Roman Sharapov. "Combating crime with the help of criminalistics". BRICS Law Journal 5,4, (2018):155-174. https://bit.ly/3tvRXOZ.
55. Šlaustienė, Monika. „IX- XII klasių mokinių mokymosi motyvacijos ir savęs vertinimo reikšmingumas profesiniam apsisprendimui". Magistro darbas: Šiaulių universitetas, 2014, https://epublications.vu.lt/object/elaba:2169664/2169664.pdf.
56. Шепитько Валерий Юрьевич „Формування криминалистики та криминалистичной дидактики в Украин". Сучасни проблеми криминалистики криминалистик, 343/98 (2020): 7-19, https://khrife-journal.org/index.php/journal/article/view/362/377.
57. Videikė, Evelina. „Atvirųjų mokymosi išteklių naudojimo galimybės teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo procese". Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio universitetas, 2019. https://vb.mruni.eu/object/elaba:36889212/36889212.pdf.
58. Vitkauskas, Kęstutis. „Lietuvos policijos rengimo sistema Europos Sąjungos kontekste". *Mokslinių straipsnių rinkinys, visuomenės saugumas ir viešoji tvarka, public security and public*, 7, (2012): 300-315, https://repository.mruni.eu/handle/007/1489.

Kiti šaltiniai:

59. „Metodinės rekomendacijos ekspertinių tyrimų užsakovams", Lietuvos teismo ekspertizės centras žiūrėta 2021 m. rugsėjo 9 d., https://ltec.lrv.lt/lt/metodines-rekomendacijos-ekspertiniu-tyrimu-uzsakovams.
60. „Vidaus reikalų ministerijos ir Policijos departamento prie VRM iniciatyva, reprezentatyvią Lietuvos gyventojų apklausą 2020 m. rugpjūčio-spalio mėn. atlikti „Baltijos tyrimai" apklausa". Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija.

Žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://vrm.lrv.lt/lt/apie-vidausreikalu-ministerija/gyventoju-apklausos.

61. „Valstybinio audito ataskaita. Policijos vykdoma nusikaltimų prevencija ir tyrimas“. Aukščiausioji audito institucija. Žiūrėta 2021 m. spalio 25 d., 27, https://www.valstybeskontrole.lt/LT/Product/23982/policijos-vykdoma-nusikaltimu-prevencija-ir-tyrimas .
62. „Naujausias baudžiamosios politikos paveikslas – geriau išaiškinami nusikaltimai, tačiau per griežtos bausmės ir kalinių skaičiaus lyderystė Europoje“. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://bit.ly/31WyxsN.
63. „Ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo mokytojų kvalifikacijos tobulinimas“. Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė. Žiūrėta 2021 lapkričio 3 d., https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/continuing-professional-development-teachers-working-early-childhood-and-school-education-41_lt.
64. „Ataskaita apie viešojo saugumo būklę Lietuvoje 2005-2019 m.”. Vidaus reikalų ministerija. Žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., 46 https://bit.ly/3Gq1BZe.
65. Europol „Europolo veiklos apžvalga, bendroji Europolo veiklos ataskaita“ (2011), https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/lt_europolreview.pdf.
66. „Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2019 m. ataskaita 2020-03-03 Nr. 17.9.-3260“. Pokuratūros. Žiūrėta 2021 gruodžio 3 d., https://prokuraturos.lt/data/public/uploads/2020/03/prokuraturos-veiklos-2019-m.-ataskaita-2020-03-03-nr.-17.9.-3260.pdf .
67. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija 2020 metų veiklos ataskaita, KAM, žiūrėta 2021 spalio 2 d., https://kam.lt/lt/administracine_informacija/ataskaitos_498.html.
68. Lietuvos kriminalinės policijos biuras 2019 m. veiklos planas, žiūrėta 2021 gruodžio 1 d, https://lkpb.policija.lrv.lt/uploads/lkpb.policija/documents/files/LKPB%202019%20metinis%20veiklos%20planas.pdf.

69. „Bendruomenė“. Lietuvių žodynas. Žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://bit.ly/3c6UmHV.
70. „Dėstymas“. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Žiūrėta 2021 m. lapkričio 10 d. https://www.vle.lt/straipsnis/destymas/ .
71. „Kvalifikacija“ .Žodynas.lt. Žiūrėta 2021 m. liepos 20 d., https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/K/kvalifikacija.
72. „Metodas“. Lietuvių žodynas, Žiūrėta 2021 m. rugsėjo 9 d., https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Metodas.
73. „Lietuvos kriminalistų draugija“. Visuotinė Lietuvių enciklopedija. Žiūrėta 2021 m. spalio 31 d., https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-kriminalistu-draugija/.
74. „Rekomendacija reikšmė“. Lietuvių žodynas. Žiūrėta 2021 m. rugsėjo 9 d. https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Rekomendacija.
75. „Specialistas“. Žodynas.lt. Žiūrėta 2021 m. spalio 4 d., https://www.zodynas.lt/tarptautinis-zodziu-zodynas/S/specialistas.
76. „Specialistas“. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Žiūrėta 2021 m. spalio 4 d., https://www.vle.lt/straipsnis/specialistas-1/.
77. „About NIJ's Office of Investigative and Forensic Sciences“. National Institute of Justice. Žiūrėta 2021 m. spalio 2 d., https://nij.ojp.gov/about-nij/about-nijs-office-investigative-and-forensic-sciences
78. „Welcome to the International Association for Identification“, International Association for Identification. Žiūrėta. 2021 m. gruodžio 18 d., https://www.theiai.org/.
79. „Mokslinių straipsnių rinkinys „.Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika. 17““. LTEC. Žiūrėta 2021 gruodžio 13 d., https://ltec.lrv.lt/lt/naujienos/moksliniu-straipsniu-rinkinys-kriminalistika-ir-teismo-ekspertologija-mokslas-studijos-praktika-17?fbclid=IwAR0bV4wcr8roejMn-q6ZI2fSkZUM2CbRymBJUyKNeu9-H613Y9U_ROURaYw.
80. „Dvynių projekto sėkmė. Kroatiškos kriminalistikos ir lietuviškos energijos ypatumai“. Lietuvos policija. Žiūrėta 2021 m. spalio 31 d., https://bit.ly/3DeZwgM.

81. Forensic Science degrees in All England“. What uni?. Žiūrėta 2021 gruodžio 4 d., https://www.whatuni.com/degree-courses/search?subject=forensic-science&location=england.
82. „Undergraduate Forensics courses in Australia“. International education specialists. Žiūrėta 2021 gruodžio 4 d., https://www.idp.com/australia/search/forensics/all/aus/?q=:popularity:studySector:Undergraduate:studySector:Postgraduate:destination:Australia&page=0
83. Europos sąjunga. „Europos policijos biuras (Europolas)“. Žiūrėta 2021 balandžio 1 d., https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/europol_lt.
84. „Who we are“, CEPOL. Žiūrėta 2021 gruodžio 1 d., https://www.cepol.europa.eu/who-we-are.
85. „About ENFSI“. ENFSI. Žiūrėta 2021 m. spalio 30 d., https://enfsi.eu/about-enfsi/.
86. „Lietuvos teismo ekspertizės centro 2020 metų veiklos ataskaita“. LTEC. Žiūrėta 2021 balandžio 1 d., https://ltec.lrv.lt/lt/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/veiklos-ataskaitos.
87. „Bendradarbiavimas“. Lietuvos policijos mokykla. Žiūrėta 2021 balandžio 1 d., https://lpm.policija.lrv.lt/lt/apie-lpm/bendradarbiavimas.
88. „Ekspertas: dėl žinių stokos pareigūnai nusikaltimo vietose nesugeba rasti įkalčių“, LRT.LT. Žiūrėta 2021 m. spalio 4 d. https://www.lrt.lt/naujienos/tavo-lrt/15/14489/ekspertas-del-ziniu-stokos-pareigunai-nusikaltimo-vietose-nesugeba-rasti-ikalciu.
89. „Erasmus studentai apsilankė Lietuvos Policijos kriminalistinių tyrimų centro Kinologijos valdyboje“. Mykolo Romerio universitetas. Žiūrėta 2021 gruodžio 1 d., https://www.mruni.eu/news/erasmus-studentai-apsilanke-lietuvos-policijos-kriminalistiniu-tyrimu-centro-kinologijos-valdyboje/.
90. „Palangoje vyks XIII tarptautinė mokslinė praktinė konferencija „Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika“. Prim.lt. Žiūrėta 2021 spalio 1 d., http://www.prim.lt/laisvalaikis/naujienos/palangoje_vyks_xiii_tarptautine_moksline_praktine_konferencija_kriminalistika_ir_teismo_ekspertologija_mokslas_studijos_praktika/.

91. „Kriminalistinių tyrimų ir ekspertizių kokybei svarbus tarptautinis renginys vyko Vilniuje“. Lietuvos policija. Žiūrėta 2021 m. lapkričio 30 d. https://policija.lrv.lt/lt/naujienos/kriminalistiniu-tyrimu-ir-ekspertiziu-kokybei-svarbus-tarptautinis-renginys-vyko-vilniuje.
92. „About the APA“. American Polygraph Association (APA). Žiūrėta 2021 m. lapkričio 30 d. https://www.polygraph.org/.
93. „Bendradarbiavimo sutartys“. Mykolo Romerio universitetas. Žiūrėta 2021 lapkričio 2 d., https://intranet.mruni.eu/lt/naujienos/detail.php/mru-pasirase-bendradarbiavimo-sutarti-su-es-teisesaugos-mokymo-agenturacepol/254255/2233/2020/Dalintis#.YG1kDq8zbb0 .
94. „Naujosios kriminalistinės technologijos įvykio vietos tyrimams ir viešajam saugumui užtikrinti“. Eni-cbc. Žiūrėta 2021 gruodžio 3 d., https://www.eni-cbc.eu/llb/en/projects/new-forensic-technologies-for-crime-scene-investigation-and-ensuring-public-security/4583.
95. „Lietuvos policija pradeda naudoti 3D lazerinę skenavimo įrangą, skirtą įvykio vietų fiksavimui“, Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras. Žiūrėta 2021 gruodžio 3 d., https://ktc.policija.lrv.lt/lt/projektai/2014-2020-metu-europos-kaimynystes-priemones-latvijos-lietuvos-ir-baltarusijos-bendradarbiavimo-per-siena-programos-projektas-eni-llb-2-265-naujosios-kriminalistines-technologijos-ivykio-vietos-tyrimams-ir-viesajam-saugumui-uztikrinti/lietuvos-policija-pradeda-naudoti-3d-lazerine-skenavimo-iranga-skirta-ivykio-vietu-fiksavimui.
96. „Ekspertinių tyrimų praktiniai mokymai Šiaulių apskrities pareigūnams“. Lietuvos teismo ekspertizės centras. Žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://ltec.lrv.lt/lt/naujienos/ekspertiniu-tyrimu-praktiniai-mokymai-siauliu-apskrities-pareigunams.
97. Redy‘s Forensic page. „Colleges offering forensic science programs“. Žiūrėta 2021 m. kovo 2.,, http://www.forensicpage.com/new05.htm.
98. „Uni check“ Forensik studieren, žiūrėta 2021-03-01, https://bit.ly/3qvYWEb
99. „Master kriminologie kriminalistik und polizeiwissenschaft“.Ruhr-universitat bochum. žiūrėta 2021 m. lapkričio 6 d.,

https://www.makrim.de/images/modulhandbuch/makrim_modul_handbuch__stand_januar_2020.pdf.

100. „Criminology, Criminalistics and Police Science“. Ruhr-universitat bochum. Žiūrėta 2021 m. lapkričio 6 d., https://studienangebot.rub.de/en/criminology-criminalistics-and-police-science/master-1-subject.
101. Gesetz über die Deutsche Hochschule der Polizei (Polizeihochschulgesetz - DHPolG). Žiūrėta 2021 m. lapkričio 6 d., https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_text_anzeigen?v_id=10000000000000000480.
102. The American Academy of Forensic Sciences. Žiūrėta 2021 m. liepos 2 d., https://www.aafs.org/.
103. „Collect evidence and solve a crime at the NSLC on Forensic Science“. Nacional student leadership conference. Žiūrėta 2021-03 02, https://www.nslcleaders.org/youth-leadership-programs/forensic-science/ .

Studijų programos:

104. „Teisė ir kriminalistika“. Mykolo Romerio universitetas. Žiūrėta 2021 m. spalio 31d. https://www.mruni.eu/study_program/teise-ir-kriminalistika/.
105. „Policininko modulinė profesinio mokymo programa“. Epolicija. Žiūrėta 2021 m. spalio 18 d. https://www.epolicija.lt/stokipolicija/wp-content/uploads/2018/11/Policininkas_IV_P43103206_2020.pdf.
106. „Studijų programos aprašas (priėmimo metai: 2021-2022)“. Mykolo Romerio universitetas. Žiūrėta 2021 spalio 3 d. https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=12088&l=lt.
107. „Atnaujintas studijų programos aprašas“. Mykolo Romerio universitetas. Žiūrėta 2012 m. kovo 16 d., http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_Atn_Teises_ir_polic_v_I_p_progr.pdf .
108. „Studijų programos aprašas (priėmimas 2021-2022)“. Mykolo Romerio universitetas. Žiūrėta 2021 m. spalio 1 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=12067&l=lt#Kriminalistika.

109. „Studijų programos aprašas (priėmimas 2011-2012)“, Mykolo Romerio universitetas, žiūrėta 2021 m. spalio 1 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=441&l=lt#Kriminalistika
110. „Teisė ir ikiteisminis procesas“. Mykolo Romerio universitetas. Žiūrėta 2021 m. spalio 1 d. https://www.mruni.eu/study_program/teise-ir-ikiteisminis-procesas/.
111. „Studijų programos aprašas 2020-2021”. Mykolo Romerio universitetas. Žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=11727&l=lt.
112. „Teisė ir valstybės sienos apsauga“. Mykolo Romerio universitetas. Žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://www.mruni.eu/study_program/teise-ir-valstybes-sienos-apsauga/.
113. „Studijų dalyko „Kriminalistika“ aprašas”. Mykolo Romerio universitetas. Žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_dalyko_aprasas.php?id=73725&l=lt
114. „Studijų programos aprašas (priėmimas 2011-2012)“. Mykolo Romerio universitetas. Žiūrėta 2021 m. spalio 1 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=371&l=lt .
115. „Studijų programos aprašas (priėmimas 2016-2017)“. Mykolo Romerio universitetas. Žiūrėta 2021 m. spalio 1 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=8352&l=lt#Kriminalistika
116. „Studijų programos aprašas“. Mykolo Romerio universitetas. Žiūrėta 2021 m. spalio 16 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=12067&l=lt .
117. „Studijų programos aprašas (priėmimas 2020-2021)“. Mykolo Romerio universitetas. Žiūrėta 2021 m. spalio 1 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=11132&l=lt
118. „Studijų programos aprašas“. Mykolo Romerio universitetas. Žiūrėta 2021 m. spalio 16 d., https://stdb.mruni.eu/studiju_programos_aprasas.php?id=12076&l=lt .
119. „Teisė“ Studijų programos planas. Vilniaus universitetas. Žiūrėta 2021 m. spalio 16 d., https://bit.ly/3kxr7m1 .
120. „Teisė“. Vytauto Didžiojo universitetas. Žiūrėta 2021 spalio 3 d., https://www.vdu.lt/lt/study/program/subject/150/.

121. „Teisė ir teisėsaugos institucijos“. Lietuvos verslo kolegija. Žiūrėta 2021 m. spalio 13 d., https://www.ltvk.lt/lt/studiju-programos/teise-ir-teisesaugos-institucijos/141.
122. „Pasieniečio modulinė profesinio mokymo programa (2015)“. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras. Žiūrėta 2021 m. spalio 20 d., https://www.kpmpc.lt/kpmpc/wp-content/uploads/2013/05/Pasieniecio_moduline_profesinio_mokymo_programa_su_moduliu_kodais_2015-07-07.pdf.
123. „Pasieniečio modulinė profesinio mokymo programa“. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras. Žiūrėta 2021 m. spalio 20 d., https://www.kpmpc.lt/kpmpc/profesinis-mokymas-3/programos-ir-istekliai/modulines-profesinio-mokymo-programos/?id=0&search=P43103205.
124. „BSc (Hons) Professional Policing“. University of South Wales. Žiūrėta 2021 m. spalio 25 d., https://www.southwales.ac.uk/courses/bsc-hons-professional-policing/.
125. „Zakład Prawa i Kryminalistyki“. SZKOŁA POLICJI W PILE. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 18 d., http://bip.pila.sp.policja.gov.pl/SPP/komorki-organizacyjne/32225,Zaklad-Prawa-i-Kryminalistyki.html.
126. Biuletyn informacij publicznej Wyższej szkoły policij w Szczytnie. „Studia I stopnia. Nauka o Policji. Studia I stopnia - nabór 2020/2021. Žiūrėta 2021 kovo 20 d., http://bip.szczytno.wsp.policja.gov.pl/WSP/programy-studiow/30318,Studia-I-i-II-stopnia.html.
127. „MSc in Cyber Security and Forensics“. Online studies, University of Westminster. žiūrėta 2021 balandžio 5 d., https://www.masterstudies.com/MSc-in-Cyber-Security-and-Forensics/United-Kingdom/Westminster-University/?pk_vid=7a24fd01494226f3161815754066f0b5.
128. „MSc Cyber Security and Digital Forensics“. Online studies, University of Portsmouth Online. Žiūrėta 2021 balandžio 5 d., https://www.onlinestudies.com/MSc-Cyber-Security-and-Digital-Forensics/United-Kingdom/University-of-Portsmouth-Online/.

ANOTACIJA

Magistro baigiamojo darbo tikslas buvo atskleisti pagrindines kriminalistikos švietimo problemas išryškėjančias teisėsaugos ir justicijos pareigūnų rengime, ištirti kriminalistikos dalyko dėstymo apimtį universitetuose, teisinės bendruomenės kriminalistinį mokslinimą nacionaliniu ir tarptautinio bendradarbiavimo lygiu. Darbe peržvelgiamas kriminalistikos švietimo raidos kelio tendencijos per teisėsaugos pareigūnų ir teisininkų mokslinimą. Atskleidžiamas kriminalistikos dalyko dėstymo apimtys studijų programose.

Atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kodėl kriminalistikos mokslinimas yra svarbus ne tik teisėsaugos pareigūnų rengime, bet ir teisininkų. Darbe atskleidžiama, kad didžiausia problema - nėra vieningos kriminalistikos mokslinimo strategijos Lietuvoje. Nėra valstybinio požiūrio šiuo klausimu. Nustatytina, kad įtraukiant kriminalistikos dalyką į visų specializacijų teisininkų rengimą universitetuose ir plečiant apimtis žinybinėse mokyklose, policijos pareigūnų, specialistų, ikiteisminio tyrimo pareigūnų profesinėje veikloje pagerėtų sudėtingiausių nusikalstamos veikos tyrimų kokybė ir trukmė. Darbo pabaigoje, pateikiamos pagrindinės kriminalistikos švietimo teisinėje bendruomenėje problemos ir įžvalgos dėl ateities perspektyvų.

Reikšmingi žodžiai: *kriminalistika, teisinė bendruomenė, kriminalistikos švietimas, teisinės bendruomenės švietimas.*

ANNOTATION

The Master's thesis aimed to reveal the main problems of forensic education in the training of law enforcement and justice officials, investigate the scope of forensic science teaching in universities, and study the forensic science of the legal community at the national and international level of cooperation. The work reviews the development path of forensic education through the scholarship of law enforcement officers and lawyers. It reveals the scope of teaching the subject of forensic science in study programmes.

The research has established why forensic science education is important in the training of law enforcement officers and lawyers. The work reveals that the biggest problem is the lack of a unified strategy for forensic science education in Lithuania. There is no national approach to this issue. It should be established that the inclusion of the subject of forensic science in the

training of lawyers of all specialisations at universities and the expansion of its scope in departmental schools would improve the quality and duration of investigations of the most complex criminal acts in the professional activity of police officers, specialists, and pre-trial investigation officers. The paper concludes with a discussion of the main problems of forensic science education in the legal community and insights into future perspectives.

Key words: *forensic science, legal community, forensic science education, legal community education.*

SANTRAUKA

Šio magistrinio darbo nagrinėjama tema – Lietuvos teisinės bendruomenės kriminalistinis švietimas. Tikslas buvo atskleisti kokios yra išryškėjusios pagrindinėmis kriminalistikos mokslinimo problemos teisėsaugos ir justicijos pareigūnų rengime. Ištirti kriminalistikos dalyko dėstymo apimtį universitetuose, koks yra teisinės bendruomenės kriminalistinis mokslinimas nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu.

Siekiant šio tikslo, buvo svarbu atskleisti kriminalistikos švietimo raidos tendencijų kelią per teisėsaugos pareigūnų ir teisininkų mokslinimą. Darbe atskleidžiamas kodėl kriminalistikos mokslinimas yra svarbus ne tik teisėsaugos pareigūnų rengime, bet ir teisininkų.

Atlikto tyrimo metu išaiškinta, kad didžiausia problema, kad nėra vieningos kriminalistikos mokslinimo strategijos Lietuvoje, pradedant studijomis ir tęsiat kvalifikacijos tobulinimu per visą profesinę veiklą. Atsižvelgiant į išryškėjusios problemos su kuriomis susiduria ikiteisminio tyrimo tyrėjas ar pareigūnas atlikdamas pirminius tyrimo veiksmus įvykio vietoje, pastebima, šio veiksmo metu yra daromos klaidos dėl kriminalistinių žinių trūkumo. Neturint profesionalių kriminalistikos žinių ir įgūdžių – nebus pasiektas efektyvesnis nusikalstamos veikos tyrimas ar gyventojų viešojo saugumo jausmo aukštesnis rodiklis.

Tyrimo metu, taip pat pripažintas kriminalistikos svarbos suvokimas, kad ji yra reikalinga, ne tik teisėsaugos pareigūnų veikloje tiriant nusikalstamas veikas, bet jos reikšmė neabejotinai svarbi baudžiamajame procese, administraciniame, civiliniame ar net konstitucinei jurisprudencijai.

Atkreiptinas dėmesys visame baigiamajame darbe, skirtas studijų dėstymo apimčių ir kvalifikacijos kėlimo perspektyvoms - kriminalistikos apsektu. Įvertinta kriminalistikos žinių ir įgūdžių įtaka nusikalstamos veikos tyrimo efektyvumui ir peržiūrėtos naujos kriminalistikos studijų programos. Nustatytina, kad įtraukiant kriminalistikos dalyką į visų specializacijų teisininkų rengimą ir plečiant apimtis žinybinėse mokyklose, policijos pareigūnų, specialistų, ikiteisminio tyrimo pareigūnų profesinėje veikloje pagerėtų sudėtingiausių nusikalstamos veikos tyrimų kokybė ir trukmė.

Specialioje darbo dalyje pateikiamos įžvalgos, jog teisinėje bendruomenėje egzistuoja kriminalistikos švietimo poreikis, ypač tarp mokslininkų ir teisėsaugos ir justicijos pareigūnų tarpe. Nustatyta, kad nėra valstybės požiūrio į kriminalistikos mokslinimą. Kriminalistikos švietimo plėtros reformos neturėtų būti tik mokslininkų prioritetas. Atsižvelgiant į tai, kad

problema akivaizdi, kadangi dėl šios priežasties Lietuvoje nėra kompleksinio struktūrizuoto kriminalistinio mokslinimo ir švietimo modelio, kuris turėtų sąsajas su profesiniais reikalavimais tam tikroms pareigybėms teisėsaugoje, justicijos struktūroje ir kitose teisinėse profesijose, užimti.

Siekiant išsamiai atskleisti išsikeltus tikslus ir uždavinius, buvo analizuojami Lietuvos ir užsienio šalių mokslininkų darbai, remtasi studijų programų planais ir atlikto interviu bei anketavimo metodo rezultatais.

SUMMARY

The topic of this Master's thesis is forensic education of the Lithuanian legal community. The aim was to reveal the main problems of forensic education in the training of law enforcement and justice officials; to investigate the extent of forensic science teaching in universities, who identify the forensic education of the legal community at the national and international level.

In order to achieve this goal, it was essential to reveal the path of development of forensic education through the scholarship of law enforcement officers and lawyers. The work reveals why forensic scholarship is important in the training of law enforcement officers and lawyers.

The study reveals that the biggest problem is the absence of a unified strategy for forensic science education in Lithuania, starting with studies and continuing with professional development throughout the professional career. Considering the problems encountered by a pre-trial investigator or an officer when carrying out initial investigative actions at the scene of an event, it is observed that mistakes are made during this action due to the lack of forensic knowledge. Without professional forensic knowledge and skills, there will be no more effective investigation of criminal offences or a higher level of public safety.

The study also acknowledged the importance of forensic science in the investigation of criminal offences, not only in the work of law enforcement officers but also in criminal proceedings, administrative proceedings, civil proceedings and even constitutional jurisprudence.

It is worth noting that the entire thesis is devoted to the scope of teaching and the prospects for further training in the field of forensics. The impact of forensic knowledge and skills on the effectiveness of criminal investigation has been assessed, and new forensic study programmes reviewed. It was found that the inclusion of forensic science in the training of lawyers of all specialisations and the expansion of its scope in the professional activities of police officers, specialists, and pre-trial investigation officers in public schools would improve the quality and duration of investigations into the most complex criminal offences.

A special part of the paper provides insights into the need for forensic education in the legal community, especially among academics and law enforcement and justice officials. It is found that there is a lack of a state approach to forensic science education. Reforms in the development of forensic education should not be a priority for researchers alone. Given that the

problem is evident, for this reason, there is no comprehensive, structured model of forensic science and education in Lithuania, which would have links to professional requirements for specific positions in law enforcement, the justice structure and other legal professions.

In order to fully reveal the set goals and objectives, the works of Lithuanian and foreign scholars were analysed based on the curricula of study programmes and the results of interviews and questionnaire surveys.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1. Interviu su Kelmės rajono policijos komisariato viršininku D. Prakuraičiu.

Esu Akvilė Judzinskytė, Mykolo Romerio universiteto, Teisės mokyklos, nuolatinių baudžiamosios teisės ir kriminologijos krypties, magistro paskutiniojo kurso studentė. Rašau baudžiamosios teisės ir proceso institute magistro baigiamąjį darbą tema „Lietuvos teisinės bendruomenės kriminalistinis švietimas“.

Tyrimo tikslas: atskleisti šiuolaikinį kriminalistikos švietimo lygį, pagrindines problemas ir galimas perspektyvas Lietuvos teisinėje bendruomenėje.

Tyrimo atlikimui užtikrinti, noriu Jūsų paprašyti atsakyti į keletą klausimų. Jūsų atsakymai į pateiktus klausimus bus panaudoti tik moksliniams tikslams, rašant magistro baigiamąjį darbą. Interviu trukmė apie 10-15 minučių.

INTERVIU KLAUSIMAI

1. **Kaip Jūs vertinate kriminalistinį švietimą teisinėje bendruomenėje? Ar teisininkui yra svarbus kriminalistinis švietimas šiai dienai?**
   Labai svarbus kriminalistinis švietimas teisininkui. Mes susiduriame dažnai su kriminalistika, dažnai gauname žinių iš ekspertinių įstaigų, kriminalistų mokslininkų. Tačiau, pasigendame daugiau praktikos ir metodikos iš kriminalistikos.
2. **Ar kriminalistikos švietimas teisinėje bendruomenėje yra atskirų institucijų tikslas ir užduotis? Ar reikia žiūrėti per valstybės politikos prizmę?**
   Šiuo metu sakyčiau atskirų institucijų tikslas, policijos įstaigos sau, ekspertizių centras sau, todėl bendros politikos pasigendama. Reikėtų institucijos kur būtų bendra ir viską suformuotų.
3. **Pavyzdžiui, šiandienai Vilniaus universitete tik baudžiamosios specializacijos studentai turi privalomąjį kriminalistikos bazinį kursą. Kaip Jūs galvojate, ar žmogus pasirinkęs kitas specializacijas negali tapti prokuroru, teisėju? Ir (ar) jam kriminalistikos žinių neprireiks? Kokia Jūsų nuomonė šiuo klausimu?**
   Žinios priklauso kaip pasisuks teisininkų profesija. Baigę administracijos ar civilinės teisės mokslą teisininkai turi labai minimalias žinias taip pat ir baudžiamosios teisės specializaciją pasirinkę turi labai mažai įgytų žinių, ir jaučiamas trūkumas kriminalistinių

daugiau žinių. Todėl yra reikalinga kriminalistika visame teisiniame rengime. Tikrai nepakenktų toks kursas ir manau, ir būtų pritaikoma praktikoje.

4. **Kaip Jūs manote, ar yra reikalinga šalyje institucija, kuri koordinuotų veiklas kriminalistikos mokslo, didaktikos, kvalifikacijos kėlimo srityse?**

   Reikia stiprių centrų universitetuose ar mokslo įstaigose. Ar vieną centrą kad būtų atsakingas už visa kriminalistikos formavimą Lietuvoje. Todėl yra reikalingas.

5. **Kaip Jūs vertinate šiuolaikinį teisėsaugos pareigūnų mokslinimą (mokslo įstaigose, kvalifikacijos kėlime) kriminalistiniu aspektu? Gal pastebite tam tikras problemos jų rengime?**

   Turime darbuotojų – specialistų savo institucijoje savo, kurie rengia užsiėmimus. Bet ką jie mums pvz. policininkams dėsto tai kyla abejonių ar to žinios yra pakankamos - kelia abejonių. Kadangi labiau gal praktiką dėsto, bet ne teorija. Daugiau gaunamų žinių yra iš ekspertinės veikos. Todėl trūksta labai veiksmų atlikimų taktikos, atskirų nusikaltimų tyrimų metodikos. Manau, trūksta literatūros lietuvių mokslininkų.

6. **Kaip manote, kokios yra pagrindinės kriminalistinio švietimo problemos Lietuvoje? Kokios kliūtys trukdo tai įgyvendinti? Ir kaip jas galima spręsti?**

   Universitetai kursai yra trumpi ir supaprastanti ir labiau integruoti i baudžiamąja proceso teisę, o kriminalistikos kaip atskiros mokslo šakos, trūksta. Mano laikais policijos akademijos katedra turėjo stiprų kriminalistinį kolektyvą, ir žinios būdavo integruotos per visus kursus.

7. **Tarptautinio bendradarbiavimo reikšmė tobulinant teisėsaugos bei justicijos darbuotojų kriminalistinį švietimą. Kaip manote ar Lietuva įgyvendina visas teikiamas tarptautinio bendradarbiavimo galimybes?**

   Sunku atsakyti, nes nesu susidūręs. Lietuvos kriminalistų draugija iš rimčiausių, kuri bendradarbiauja su kitomis šalimis. Kadangi nėra politikos todėl ir bendradarbiavimas nesklandus.

8. **Kokios, Jūsų manymu, gali būti kriminalistinio švietimo formos ir kas turėtų jas organizuoti?**

   Turėtų organizuoti mokslo įstaigos.

9. **Ar nėra žinybinio požiūrio į šias problemas, ar mes turime pakankamai metodinės ir mokslinės literatūros, ar mūsų švietimo metodika atitinka dabartinį lygį?**

Policijoje labiau akcentuota į ekspertus, kurie dirba pas mus policijoje ir atlikinėja techninį darbą. Klausimas ar kai perduoda patys darbuotojai žinias ar yra tinkamos tos kriminalistinės žinios.

Priedas Nr. 2. Interviu su Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų teisėja S. Meškauskiene.

Esu Akvilė Judzinskytė, Mykolo Romerio universiteto, Teisės mokyklos, nuolatinių baudžiamosios teisės ir kriminologijos krypties, magistro paskutiniojo kurso studentė. Rašau baudžiamosios teisės ir proceso institute magistro baigiamąjį darbą tema „Lietuvos teisinės bendruomenės kriminalistinis švietimas“.

Tyrimo tikslas: atskleisti šiuolaikinį kriminalistikos švietimo lygį, pagrindines problemas ir galimas perspektyvas Lietuvos teisinėje bendruomenėje.

Tyrimo atlikimui užtikrinti, noriu Jūsų paprašyti atsakyti į keletą klausimų. Jūsų atsakymai į pateiktus klausimus bus panaudoti tik moksliniams tikslams, rašant magistro baigiamąjį darbą. Interviu trukmė apie 10-15 minučių.

INTERVIU KLAUSIMAI

1. **Kaip Jūs vertinate kriminalistinį švietimą teisinėje bendruomenėje? Ar teisininkui yra svarbus kriminalistinis švietimas šiai dienai?**
   Kriminalistinį švietimą teisinėje visuomenėje vertinu teigimai, tačiau jo trūksta. Ir bet kuriam teisininkui yra svarbus kriminalistinis švietimas.
2. **Ar kriminalistikos švietimas teisinėje bendruomenėje yra atskirų institucijų tikslas ir užduotis? Ar reikia žiūrėti per valstybės politikos prizmę?**
   Manau, kad kriminalistikos švietimas teisinėje bendruomenėje šiuo metu yra atskirų institucijų tikslas, tačiau, jeigu jis būtų peržiūrėtas valstybiniame lygmenyje, tuomet, be jokios abejonės, įgautų svaresnę reikšmę.
3. **Pavyzdžiui, šiandienai Vilniaus universitete tik baudžiamosios specializacijos studentai turi privalomąjį kriminalistikos bazinį kursą. Kaip Jūs galvojate, ar žmogus pasirinkęs kitas specializacijas negali tapti prokuroru, teisėju? Ir (ar) jam kriminalistikos žinių neprireiks? Kokia Jūsų nuomonė šiuo klausimu?**
   Manau, kad privalomas bazinis kriminalistikos kursas yra privalomas kiekvienam prokurorui ir baudžiamąsias bylas nagrinėjančiam teisėjui. Svarbiausia vidine motyvacija

žmogaus viska priklauso nuo to. Prokurorui ir teisėjui reikalingas bazinis kriminalistikos kursas. Jeigu negaunama studijų metu būtinai kelti kvalifikacija per seminarus, savarankiškai domėtis, svarbiausia praktines užduotis atlikti – vienas, kadangi teorijos neužtenka. Aš kaip Teisėja, pritaikau kriminalistikos žinias, kadangi įžvelgiu daug daromų klaidų byloje ypač tyrėjų, specialistų.

4. **Kaip Jūs manote, ar yra reikalinga šalyje institucija, kuri koordinuotų veiklas kriminalistikos mokslo, didaktikos, kvalifikacijos kėlimo srityse?**

   Naujos institucijos įkurti šiuo tikslu gal nereikėtų, tačiau reikėtų paderinti tarpinstitucinį koordinavimą.

5. **Kaip Jūs vertinate šiuolaikinį teisėsaugos pareigūnų mokslinimą (mokslo įstaigose, kvalifikacijos kėlime) kriminalistiniu aspektu? Gal pastebite tam tikras problemos jų rengime?**

   Vertinu silpnai, iš 10 balų skirčiau tik 6 balus. Priežasčių tam yra daug, viena iš jų – pačių dėstytojų kompetencijos stoka. Kita priežastis – pareigūnų žema motyvacija įgyti naujų šios srities žinių. Bylos sudėtingos ateina netinkamos, nepatyrę pareigūnai, nėra susiformavusios stipraus brandulio. Nusikalstamos veikos prastai tiriamos, neišnaudojamos galimybės, nemoka surinkti įrodymų.

6. **Kaip manote, kokios yra pagrindinės kriminalistinio švietimo problemos Lietuvoje? Kokios kliūtys trukdo tai įgyvendinti? Ir kaip jas galima spręsti?**

   Kaip ir aukščiau paminėjau, priežasčių yra daug, jos susiję tiek su dėstytojų kvalifikacija, tiek su pareigūnų motyvacijos stygiumi. Kur ruošiami ypač policijos pareigūnai mokyklose, universitetuose, vienareikšmiškai reikia stiprinti studijas. Pvz.: trūksta dėstytoju stiprių, jų kompetencija kelia abejonių ar jie gali tinkamai perteikti studentui žinias. Dėstytojų kvalifikacija yra labai svarbu, ne visi dėstytojai yra rinkę įrodymus, antspaudus pirštų ir t.t.

7. **Tarptautinio bendradarbiavimo reikšmė tobulinant teisėsaugos bei justicijos darbuotojų kriminalistinį švietimą. Kaip manote ar Lietuva įgyvendina visas teikiamas tarptautinio bendradarbiavimo galimybes?**

   Lietuva ikrai neįgyvendina visų tarptautinio bendradarbiavimo galimybių, nes pareigūnai nepakankamai puikiai išmano teisinę užsienio kalbą, taip pat ir ne visi žino konkrečius norminius aktus, reglamentuojančius bendradarbiavimą.

8. **Kokios, Jūsų manymu, gali būti kriminalistinio švietimo formos ir kas turėtų jas organizuoti?**

   ai galėtų būti seminarai, paskaitos, konkretūs praktiniai užsiėmimai, dalomoji – mokomoji medžiaga ir pan.

9. **Ar nėra žinybinio požiūrio į šias problemas, ar mes turime pakankamai metodinės ir mokslinės literatūros, ar mūsų švietimo metodika atitinka dabartinį lygį?**

   Jeigu į kriminalistikos švietimo metodiką žiūrėsime kaip į integralų mokslą, tuomet metodikų nebus pakankamai, kadangi kinta ne tik nusikalstamų veikų įvykdymas, bet jų ištyrimo būda

Priedas Nr. 3. Interviu su Prokurore.

Esu Akvilė Judzinskytė, Mykolo Romerio universiteto, Teisės mokyklos, nuolatinių baudžiamosios teisės ir kriminologijos krypties, magistro paskutiniojo kurso studentė. Rašau baudžiamosios teisės ir proceso institute magistro baigiamąjį darbą tema „Lietuvos teisinės bendruomenės kriminalistinis švietimas“.

Tyrimo tikslas: atskleisti šiuolaikinį kriminalistikos švietimo lygį, pagrindines problemas ir galimas perspektyvas Lietuvos teisinėje bendruomenėje.

Tyrimo atlikimui užtikrinti, noriu Jūsų paprašyti atsakyti į keletą klausimų. Jūsų atsakymai į pateiktus klausimus bus panaudoti tik moksliniams tikslams, rašant magistro baigiamąjį darbą. Interviu trukmė apie 10-15 minučių.

INTERVIU KLAUSIMAI

1. **Kaip Jūs vertinate kriminalistinį švietimą teisinėje bendruomenėje? Ar teisininkui yra svarbus kriminalistinis švietimas šiai dienai?**

   Kalbant apie kriminalistinį švietimą, turint omeny praktiką ir mokslo tai nėra pakankamas, yra vangus. Apie naujausius tyrimus kriminalistikos, tyrėjai sužino vėliausiai, nežinau kodėl ar čia individualus požiūris, bet visumoje nėra pakankamas. Įvertinant šiuolaikinę globalizacija, trūksta sklaidos platesnės. Teisininkui labai svarbus kriminalistinis švietimas, nes pvz.: šiandiena yra nors ir pandemija, bet Lietuvoje ir užsienyje nusikaltimai nesustoja, nepakanka tipinių nusikalstamų veikų tyrimų metodų, atsižvelgiant į gyvenimo ritmą.

2. **Ar kriminalistikos švietimas teisinėje bendruomenėje yra atskirų institucijų tikslas ir užduotis? Ar reikia žiūrėti per valstybės politikos prizmę?**

   Kriminalistikos paskirtis, kad nusikaltimai būtų ištirti prevencijos tikslais, turime ES saugumo strategija kurios dalis yra paremta ir nacionalines Lietuvos vidaus saugumo strategijos. Man nekyla abejonių kontekste, kad kriminalistinis švietimas turi būti vykdomas valstybiniu mastu, valstybės institucijų vieną iš krypčių ir valstybės saugumo įgyvendinimo, turėtu sietis su valstybes saugumo strategijomis. Valstybės lygmeniu turėtų būti sprendžiamas.

3. **Pavyzdžiui, šiandienai Vilniaus universitete tik baudžiamosios specializacijos studentai turi privalomąjį kriminalistikos bazinį kursą. Kaip Jūs galvojate, ar žmogus pasirinkęs kitas specializacijas negali tapti prokuroru, teisėju? Ir (ar) jam kriminalistikos žinių neprireiks? Kokia Jūsų nuomonė šiuo klausimu?**

   Neabejotinai turintis aukštąjį teisinį išsilavinimą gali dirbti teisėju ir prokuroro. Ta tendencija šiandienai yra žinoma, pasireiškia praktikoje, pvz. advokatai dirba ir pamato kad jiems reikia kriminalistikos žinių, ties paveldėjimo įvykių ar aiškinimosi dėl įvykio vietos aplinkybių. Tokia praktika suteikia studentui pasiremti kai kuriais atvejais.

4. **Kaip Jūs manote, ar yra reikalinga šalyje institucija, kuri koordinuotų veiklas kriminalistikos mokslo, didaktikos, kvalifikacijos kėlimo srityse?**

   Galėtų būti kriminalistikos mokslo institutas kuris aprėptų, bendradarbiautų ir dirbtų mokslininkai, praktikai, taip pat apimtų visos šalies kitas institucijas: ekspertų, valstybės teismo medicinos tarnyba, kriminalistikos tyrimo centrą.

5. **Kaip Jūs vertinate šiuolaikinį teisėsaugos pareigūnų mokslinimą (mokslo įstaigose, kvalifikacijos kėlime) kriminalistiniu aspektu? Gal pastebite tam tikras problemos jų rengime?**

   Kalbant apie teisėsaugos pareigūnų, kai kurie asmenys kurie įgijo prieš 15 m. yra didžioji dalis kurie nesigilina ties nauja mokslo praktika, esamus tyrimus dabartyje, laikosi senų pažiūriu. Nesigilina apie sukčiavimą elektroninėje erdvėje. Dalis šiai dienai atsilieka. Baudžiamosiose įstaigose šiai dienai Lietuvoje kas galėtų perteikti praktiškas ir teorines žinias ypač kas dirba ekspertinio lygio žmonėms – nėra. Gerinimo ir tobulinimo, žiūrint į ateitį reikėtų.

6. **Kaip manote, kokios yra pagrindinės kriminalistinio švietimo problemos Lietuvoje? Kokios kliūtys trukdo tai įgyvendinti? Ir kaip jas galima spręsti?**

   Kriminalistika iš vienos pusės yra priskiriama prie teisės, socialinių mokslų, bet taip nėra. Kriminalistika yra ir bus gyvas mokslas kintantis mokslas. Šiai dienai nėra iš valstybinių institucijų, mokslo ir švietimo ministerijos, pakankamo dėmesio skyrimo į atskiras sudėtis. Galimai nežino, apie kriminalistikos srity, žino tik apie pačią teisę bendrai. Švietimo kontekste ir tie projektai nepastebimi, dėl to kad yra toje srityje, kad nėra vien tik teisėje.

7. **Tarptautinio bendradarbiavimo reikšmė tobulinant teisėsaugos bei justicijos darbuotojų kriminalistinį švietimą. Kaip manote ar Lietuva įgyvendina visas teikiamas tarptautinio bendradarbiavimo galimybes?**

   Šiai dienai yra pakankamos kriminalistikos švietimo erdvės ir galimybės. Pirmiausia priklauso nuo kiekvieno asmens, ko asmuo siekia ir kuo yra įdomus teisinis švietimas. Mokslo praktinės konferencijos ir ta sklaida vyksta. Gal ateis laikas kad turėsime realų įrodymų pasikeitimų institutą.

8. **Kokios, Jūsų manymu, gali būti kriminalistinio švietimo formos ir kas turėtų jas organizuoti? Valstybės požiūris**

   Turėtų sietis su valstybės saugumo reikalais. Turėtų pasikeisti valstybės požiūris. Profesionalai pvz. ekspertų įstaigomis kurios galėtų pasidalinti savo patirtimi, žiniomis.

9. **Ar nėra žinybinio požiūrio į šias problemas, ar mes turime pakankamai metodinės ir mokslinės literatūros, ar mūsų švietimo metodika atitinka dabartinį lygį?**

   Šiai dienai dalinai pakankamos kriminalistikos literatūros, kiekis, *Infolex* šaltiniai, biblioteka universiteto, tačiau nevisi studentai juo atranda ir naudojasi. Mažiau žino apie mokslo konferencijas. Rekomendacijas pvz. tiriant nusikalstamas veikas jos šiai dienai nėra visiškai tinkamos kadangi jos atnaujintos, pasenusios. Pvz. sukčiavimo nusikaltimai, kurie vyksta per kelis žemynus, ne tada tyrėjas turėtų pradėtų galvą sukti kai yra byla, o turėtų periodiškai, globaliai benudarbiaujant su mokslo ekspertų praktikai, dėl nuolatinių rekomendacijų atnaujinimo. O ne kai atsiranda byla ir tada galvoja. Turi būti ideali darbo knyga, o ne kad tiesiog knyga kuri stovi stalčiuje.

Priedas Nr. 4. Interviu su prof. dr. V. E. Kurapka.

Esu Akvilė Judzinskytė, Mykolo Romerio universiteto, Teisės mokyklos, nuolatinių baudžiamosios teisės ir kriminologijos krypties, magistro paskutiniojo kurso studentė. Rašau baudžiamosios teisės ir proceso institute magistro baigiamąjį darbą tema „Lietuvos teisinės bendruomenės kriminalistinis švietimas“.

Tyrimo tikslas: atskleisti šiuolaikinį kriminalistikos švietimo lygį, pagrindines problemas ir galimas perspektyvas Lietuvos teisinėje bendruomenėje.

Tyrimo atlikimui užtikrinti, noriu Jūsų paprašyti atsakyti į keletą klausimų. Jūsų atsakymai į pateiktus klausimus bus panaudoti tik moksliniams tikslams, rašant magistro baigiamąjį darbą. Interviu trukmė apie 10-15 minučių.

INTERVIU KLAUSIMAI

1. **Kaip Jūs vertinate kriminalistinį švietimą teisinėje bendruomenėje? Ar teisininkui yra svarbus kriminalistinis švietimas šiai dienai?**

   Taip, svarbus. Ta pabrėžia ir mūsų teismų administracija, kuri pastebėjo, kad aukščiausio lygio teisėjams trūksta kriminalistikos žinių, trūksta apie šiuolaikines kriminalistikos specialių žinių taikymo galimybes. Tebėra problema Lietuvoje. Dėl kriminalistikos svarbos Europoje jau mažai kas galvoja, kad nereikia. Vokietijos įstatyme jau pripažinta, kad kriminalistika nėra policijos tik disciplina. Vokietijos studentai pasirenka MRU Erazmo studijas, kadangi kriminalistika jiems dėstoma, ir kaip teigia jie, kad kriminalistikos žinios jiems bus reikalingos profesinei kvalifikacijai ir bus naudingos ir taikomos.

2. **Ar kriminalistikos švietimas teisinėje bendruomenėje yra atskirų institucijų tikslas ir užduotis? Ar reikia žiūrėti per valstybės politikos prizmę?**

   Ir taip, ir taip. Visų pirma per valstybės politikos prizmę, nes kalbama apie bendrą Europos erdvę 2020 vizijos, kurio tikslas yra plėsti kriminalistikos švietimą teisinėje. Pas mus niekas nekoordinuoja šio proceso ir palieka kriminalistinių institucijų diskrecijai. Pastangos yra, bet nėra koordinuojančios veiklos, nėra veiksmingai.

3. **Pavyzdžiui, šiandienai Vilniaus universitete tik baudžiamosios specializacijos studentai turi privalomąjį kriminalistikos bazinį kursą. Kaip Jūs galvojate, ar žmogus pasirinkęs kitas specializacijas negali tapti prokuroru, teisėju? Ir (ar) jam kriminalistikos žinių neprireiks? Kokia Jūsų nuomonė šiuo klausimu?**

   Prireiks žinių visiems teisininkams. Darėme neseniai apklausą, iš 3 skirtingų šalių, apklausėme studentus (758 respondentu). Per septyniasdešimt procentu studentų pasakė kad kriminalistika yra reikalinga visame teisiniame pasirengime. Nes ta sritis kuri dirbi yra dinamika, vienu momentu aš galiu būti valdininku, kitą prisiminsiu, kad esu teisininkas ir eisiu dirbti kur kriminalistika bus labai reikalinga. Kriminalistikos reikia ne tik baudžiamajame, be ir civiliniam, administraciniame procese ar net konstitucinei jurisprudencijai.

4. **Kaip Jūs manote, ar yra reikalinga šalyje institucija, kuri koordinuotų veiklas kriminalistikos mokslo, didaktikos, kvalifikacijos kėlimo srityse?**

   Be abejonės. Pas mus yra labai didelė klaida, kad pas mus nėra institucijos kriminalistikos. Teikėme tyrimus, kad reikalinga tokia institucija ir niekam nėra abejones, kad jos nereikia. Reikia turėti instituciją, kuri turėtų didelius įgalinimus, kad nebūtų jokio žinybinio intereso.

5. **Kaip Jūs vertinate šiuolaikinį teisėsaugos pareigūnų mokslinimą (mokslo įstaigose, kvalifikacijos kėlime) kriminalistiniu aspektu? Gal pastebite tam tikras problemos jų rengime?**

   Visada problemų buvo. Pastebiu atskirų institucijų iniciatyvas. Be MRU daugiau pastangų nėra iš universitetinių pusių. Niekas nieko gero nepasiūlė dėl kvalifikacijos kėlimo teisėsaugos pareigūnams. Neturi iš ko universitetai kaip ką daryti, trūkumas dėstytojų universitetuose. Problema nesisprendžia per vienus ir kelis metus.

6. **Kaip manote, kokios yra pagrindinės kriminalistinio švietimo problemos Lietuvoje? Kokios kliūtys trukdo tai įgyvendinti? Ir kaip jas galima spręsti?**

   Nepakankamas supratimas pačios kriminalistikos reikšmės. JAV pirmauja geriausiomis idėjomis, po to Europa vejasi ir tada Lietuva paskui Europą. Taip jau daug pastangų įdėta dėl švietimo, bet vis dar trūksta. Atskirų žinybų interesas trukdo, kadangi reikia reformų, bet niekas nenori asmeniškai būtų paliestas reformų – o taip nebūna. Dažnai Lietuvos reforma eina atgal. Pvz. eina kalba kad kriminalistinių tyrimų centras bus nebe policijos

departamento struktūroje, bet kriminalinės policijos struktūroje, tai reiškia dar vienu laipteliu žemiau. Ateina nauja vadovybė kuri pradeda nuo reformų kurių nesupranta.

7. **Tarptautinio bendradarbiavimo reikšmė tobulinant teisėsaugos bei justicijos darbuotojų kriminalistinį švietimą. Kaip manote ar Lietuva įgyvendina visas teikiamas tarptautinio bendradarbiavimo galimybes?**

   Mes inicijuojame naujus projektus apie kriminalistikos švietimą su kitomis šalimis. Mes atliekama tyrimus ir siūlome kitoms šalims. Pasiūlymai vyksta moksliniu pagrindu, mes bandome kurti tarptautinius konsorciumus mokslininkų. Kadangi jeigu kalba tik viena šalis tai niekas nekreips dėmesio, o kuo daugiau šalių įsitrauks ir supras, bus lengviau įgyvendinti siekius.

8. **Kokios, Jūsų manymu, gali būti kriminalistinio švietimo formos ir kas turėtų jas organizuoti?**

   Kas už ją atsakingas. Atsakingos institucijos, kurios yra įsirašę save nuostatuose, universitetai. Reikia sutarti dėl vieningos koordinuojančios institucijos kurios nėra pas mus. Kol mes neturėsime sisteminio požiūrio, kuris daro kiekvienas savo skirta darbą ir pagal savo jėgas, tol nieko gero nebus. Mes nežinome kas yra kriminalistinė politika. Kas ją turi užsiimti, kas ja turi planuoti, kurti strategijas. Atskiras teisėsaugos strategijos rengia pusmečiui, kaip ir nieko nereiškia. Turi būti kelis metus i priekį. Kaip kriminalistikos bendros erdvės vizija, kuri bandė žiūrėti 10 m. į prieki. Tačiau projektas baigėsi ir nieko niekas nedarė ir liko tik idėja, kadangi neatsirado kas įgyvendins šitą projektą.

9. **Ar nėra žinybinio požiūrio į šias problemas, ar mes turime pakankamai metodinės ir mokslinės literatūros, ar mūsų švietimo metodika atitinka dabartinį lygį?**

   Metodinės literatūros reikia. Mokslinių programų mes turime, jos yra išsiuntinėtos, mažiausiai dvi parengtos mokslo studijos ir išsiustos žinyboms. Bet greičiausiai jie net neskaitė. Mes gauname atsiliepimus iš užsienio, o iš Lietuvos tokios reakcijos neturim. Žinyba žiūri tik į savo siaurus užsiėmimus, kiekvienas turi savo darbus ir nebendradarbiauja. Nėra tarpinstitucinio bendravimo prokuratūra savo, teisingumo ministerija sau. Reikia visų pirma turėti politika, strategija, kaip pasiekti strategijos reikia tikslų. Priimti daugiau žmonių į tai kurie nėra suinteresuoti. Pvz. Amerikoje pasitelkia mokslininkus rengiant strategijas, dabar yra sukurta institucija. Kurią koordinuoja ne

mažiau kaip pusė, sudaryti mokslininkai iš universitetų, prokuratūros, advokatų, ekspertinių institucijų nariai.

Priedas Nr. 5. Interviu su LPKTC administracijos skyriaus metodininku G. Nedveckiu.

Esu Akvilė Judzinskytė, Mykolo Romerio universiteto, Teisės mokyklos, nuolatinių baudžiamosios teisės ir kriminologijos krypties, magistro paskutiniojo kurso studentė. Rašau baudžiamosios teisės ir proceso institute magistro baigiamąjį darbą tema „Lietuvos teisinės bendruomenės kriminalistinis švietimas“.

Tyrimo tikslas: atskleisti šiuolaikinį kriminalistikos švietimo lygį, pagrindines problemas ir galimas perspektyvas Lietuvos teisinėje bendruomenėje.

Tyrimo atlikimui užtikrinti, noriu Jūsų paprašyti atsakyti į keletą klausimų. Jūsų atsakymai į pateiktus klausimus bus panaudoti tik moksliniams tikslams, rašant magistro baigiamąjį darbą. Interviu trukmė apie 10-15 minučių.

INTERVIU KLAUSIMAI

1. **Kaip Jūs vertinate kriminalistinį švietimą teisinėje bendruomenėje? Ar teisininkui yra svarbus kriminalistinis švietimas šiai dienai?**

   Būtina turėti žinių apie kriminalistinius tyrimus atitinkamai pagal jų reikiamumą. Pvz.: teisėjų grupė, jie privalo numanyti kokios galimybės yra kriminalistinių tyrimų srityje, kadangi specialistų išvadomis remiasi. Tad privalo jie turėti supratimą ypač apie šiuolaikinę kriminalistiką, pvz.: kad žinoti kaip interpretuoti DNR išvadą. Advokatai labai nori žinoti kriminalistinių žinių, kadangi jie kreipiasi i mus ir nori atsakymo, bet mes negalime jiems atskleisti.
2. **Ar kriminalistikos švietimas teisinėje bendruomenėje yra atskirų institucijų tikslas ir užduotis**? **Ar reikia žiūrėti per valstybės politikos prizmę?**

   Teisingumo ministerija, kurios vienas iš funkcijų formuoti teismo ekspertizes institucija. Pvz. kiekviena laboratorija žinybiniu lygiu yra atsakinga už save. Aš manau, atskirų institucijų tikslas šiuo metu.
3. **Pavyzdžiui, šiandienai Vilniaus universitete tik baudžiamosios specializacijos studentai turi privalomąjį kriminalistikos bazinį kursą. Kaip Jūs galvojate, ar žmogus pasirinkęs kitas specializacijas negali tapti prokuroru, teisėju? Ir (ar) jam**

kriminalistikos žinių neprireiks? Kokia Jūsų nuomonė šiuo klausimu? Privaloma, būtinas kriminalistinių žinių žinojimas visame teisininkų rengime.

4. **Kaip Jūs manote, ar yra reikalinga šalyje institucija, kuri koordinuotų veiklas kriminalistikos mokslo, didaktikos, kvalifikacijos kėlimo srityse**?

   Manau, kad nebus efektinga tokia institucija, negalima atsakyti už viską. Reikia tobulinti kiekvieną instituciją atskirai.

5. **Kaip Jūs vertinate šiuolaikinį teisėsaugos pareigūnų mokslinimą (mokslo įstaigose, kvalifikacijos kėlime) kriminalistiniu aspektu? Gal pastebite tam tikras problemos jų rengime?**

   Būtina geria apmokyti kriminalistinėmis žiniomis policijos pareigūnus, kadangi į KTC ateina pas mus iš policijos pareigūnų, kuriems taikomi didesni reikalavimai, svarbu išmokyti tirti nusikaltimus vietas.

6. **Kaip manote, kokios yra pagrindinės kriminalistinio švietimo problemos Lietuvoje? Kokios kliūtys trukdo tai įgyvendinti? Ir kaip jas galima spręsti?**

   Trūkumas profesionalų, lektorių, instruktorių, dėstytojų, kurie mokytų, perduotų kriminalistinių tyrimų žinias naujiems specialistams. Būtina parengti gerai lektorius. Nes dažniausiai kriminalistikos tyrimų žinias pas mus darbuotojai gauna iš ENFSI platformos. Privalumas kad iš ten gauname naujausias žinias, tendencijas, sužinome apie jų vystymą pritaikymą konkrečioje srityje. Gilina žinias šitoje sistemoje DNR, narkotikų tyrimų grupėje. Patys centro darbuotojai kompetentingi specialistai mokina pareigūnus būtent savo srities perduoda žinias, mes aktyviai moksliname patys pareigūnus, bet tik per kriminalistinių tyrimo srities, ką jiems riekia žinoti minimaliai, kokie pasitaikantys uždaviniai, kad jie galėtų sėkmingai juos įgyvendinti. Patys moksliname specialistus, bet tos perduotos žinios yra minimalios, kadangi mokome to ko gali prireikti.

7. **Tarptautinio bendradarbiavimo reikšmė tobulinant teisėsaugos bei justicijos darbuotojų kriminalistinį švietimą. Kaip manote ar Lietuva įgyvendina visas teikiamas tarptautinio bendradarbiavimo galimybes?**

   ENFSI yra ES todėl labiau verta dėmesio, būtent Europos ekspertinių įstaigų organizaciją, suteikia plačių žinių. Tačiau mums vien šito neužtenka, kadangi, naudojame, pavyzdžiui, melo detektorių arba psichofiziologiniai tyrimai, tai turime specialistą kuris yra Amerikos poligrofologo asociacijos narys, ir kiekvienai metais

važiuoja į APA seminarus, kurie yra kaip kvalifikacijos tobulinimo priemonės, vyksta konferencijos. Svarbiausia reikia dalyvauti aktyviai atsižvelgiant į savo sritį. Yra Lietuvos kriminalistų draugija, kurie rengia tarptautines konferencijas, plačiomis temomis apie kriminalistiką, ekspertologiją, suvažiuoja iš daugelio šalių mokslininkai, taip pat labai reikšminga kalbant apie tolimesne plėtros vizija. Mes stengiamas dalyvauti šiose konferencijose, kadangi tai pažiūrų praplėtimas.

8. **Kokios, Jūsų manymu, gali būti kriminalistinio švietimo formos ir kas turėtų jas organizuoti?**

   Universitetai turi prisidėti prie duodamų kriminalistikos žinių, jie gali duoti daug teorinių žinių, tačiau neduoda praktinių žinių. Reikalinga yra laboratorija universitetuose įrengti, nes kaip žvelgiant į praktiką tai nematau perspektyvų.

9. **Ar mes turime pakankamai kriminalistikos metodinės ir mokslinės literatūros, ar mūsų švietimo metodika atitinka dabartinį lygį?**

   Atitinka dabartinį lygį, yra pakankamai.

Priedas Nr. 6. Anoniminė anketa teisėsaugos ir justicijos pareigūnams

Gerbiama/s respondente**,**

Esu Akvilė Judzinskytė, Mykolo Romerio universiteto, Teisės mokyklos, nuolatinių baudžiamosios teisės ir kriminologijos krypties, magistro paskutiniojo kurso studentė. Rašau baudžiamosios teisės ir proceso institute magistro baigiamąjį darbą tema „Lietuvos teisinės bendruomenės kriminalistinis švietimas“.

Tyrimo tikslas: atskleisti šiuolaikinį kriminalistikos švietimo lygį, pagrindines problemas ir galimas perspektyvas Lietuvos teisinėje bendruomenėje.

Prašau Jūsų užpildyti anoniminę anketą, kuri sudaryta iš klausymų su galimais atsakymų variantais (Jums reikia pažymėti ar įrašyti Jūsų nuomonę atspindintį tinkamą atsakymą). Jūsų atsakymai į pateiktus anketos klausimus bus panaudoti tik moksliniams tikslams, rašant magistro baigiamąjį darbą.

ANKETA

1. **ATLIEKANČIO APKLAUSĄ RESPONDENTO DUOMENYS:**

1.1.Jūsų amžius:

- Iki 25 m.
- 25 – 30 m.
- 30 – 40 m.
- 40 – 50 m.

- Virš 50 m.

1.2. Jūsų išsilavinimas:

- Aukštasis universitetinis (neteisinis) išsilavinimas;
- Aukštasis teisinis universitetinis išsilavinimas (magistras);
- Aukštasis teisinis universitetinis išsilavinimas (bakalauras);
- Aukštasis koleginis (neteisinis) išsilavinimas;
- Aukštasis teisinis koleginis išsilavinimas;
- Vidurinis išsilavinimas.

1.3.Jūsų darbas yra:

- Policijoje;
- Prokuratūroje;
- Ikiteisminio tyrimo įstaigoje;
- Ekspertiniuose padaliniuose;
- Advokatūroje;
- Teisme;
- Mokslo įstaigoje;
- Studijuojate;
- Kita (nurodykite).....

1.4.Jūsų profesinė veikla susieta su:

- Nusikalstamų veikų tyrimu;
- Ekspertine veikla;
- Kita veikla, kur yra reikalingos kriminalistinės žinios (nurodykite):.....

1.5.Jūsų darbo stažas:

- Iki 1 m.
- 1-5 m.
- 5-10 m.
- 10-20m.
- Virš 20 m.

1.6. Ar Jūs taikote kriminalistikos žinias savo veikloje?

- Pastoviai;
- Dažnai;
- Retkarčiais;
- Netaikau.

2. KRIMINALISITKOS ŽINIŲ LYGIS TEISINĖJE BENDRUOMENĖJE

2.1 Kaip vertinate Lietuvos kriminalistikos švietimą teisinėje bendruomenėje?

- Labai gerai;
- Gerai;

- Patenkinamai;
- Blogai;
- Labai blogai;
- Nežinau.

2.2 Kaip Jūs manote, ar Lietuvos kriminalistikos mokslas šalyje atitinka pasaulinį lygį?

- Taip, atitinka;
- Iš dalies atitinka;
- Atsilieka nežymiai;
- Labai atsilieka;
- Neturiu nuomonės.

2.3 Jūsų nuomone, ar Lietuvos kriminalistikos didaktika šalyje atitinka pasaulinį lygį?

- Taip, atitinka;
- Iš dalies atitinka;
- Atsilieka nežymiai;
- Labai atsilieka;
- Neturiu nuomonės.

2.4 Jūsų nuomone, ar Lietuvos kriminalistikos praktika šalyje atitinka pasaulinį lygį?

- Taip, atitinka;
- Iš dalies atitinka;
- Atsilieka nežymiai;
- Labai atsilieka;
- Neturiu nuomonės.

2.5 Jūsų nuomone, ar tinkamas kriminalistikos metodų, priemonių ir rekomendacijų taikymo lygis Lietuvoje?

- Taip, tinkamas;
- Tinkamas, iš dalies;
- Netinkamas;
- Neturiu nuomonės.

2.6 Kaip vertinate dabartinę teisėsaugos pareigūnų rengimo sistemą?

- Labai gerai;
- Gerai;
- Patenkinamai;
- Blogai;
- Neturiu nuomonės.

2.7 Kiek kartų dalyvavote per paskutinius 5-erius metus kvalifikacijos kėlimo ar kompetencijų kėlimo kursuose, kuriuose būtų nagrinėjamos kriminalistikos naujovės, problemos ir pan.?

- o 1-2;
- o 3-4;
- o 4-5;
- o Daugiau negu 5;
- o Nedalyvavau.

2.8 Ar Jūsų darbovietėje yra sudaromos visos galimybės mokytis bei kelti kvalifikaciją?

- o Taip, sudarytos visos galimybės;
- o Iš dalies;
- o Ne;
- o Neturiu nuomonės.

2.9 Kokie buvo Jūsų mokymosi pavidalai naudojami kvalifikacijos kėlimo metu? (Galimi keli atsakymo variantai)

- o Dalyvavimas kviestinių lektorių paskaitose;
- o Dalyvavimas praktiniuose seminaruose;
- o Dalyvavimas KTC arba LTEC institucijų organizuojami trumpalaikiai (2-8 val.) mokymai;
- o Dalyvavimas KTC arba LTEC institucijų organizuojamuose kelių dienų (savaitės) mokymuose;
- o Dalyvavimas specializuotuose ilgalaikiuose (mėnesio ir daugiau) mokymuose;
- o Dalyvavimas stažuotės Lietuvos ir užsienio įstaigose;
- o Savarankiškas specializuotos mokslinės ir metodinės literatūros studijavimas;
- o Savarankiška informacijos paieška Interneto svetainėse;
- o Dalyvavimas nuotoliniuose mokymuose;
- o Dalyvavimas mokslinėse-praktinėse konferencijose;
- o Kita nurodykite):.....

2.10 Kokia yra Jūsų nuomone apie kriminalistikos disciplinų dėstymo apimtis universitetinėse teisės studijose?

- o Visų specializacijų teisės studijų studentai turi turėti privalomąjį bazinį kriminalistikos kursą;
- o Visų specializacijų teisės studijų studentai turi turėti privalomąjį bazinį kriminalistikos ir ekspertologijos kursus;
- o Visų specializacijų teisės studijų studentai turi turėti privalomąjį bazinį kriminalistikos kursą ir kitas specialias kriminalistines disciplinas pagal pasirinkimą;
- o Tik baudžiamosios specializacijos teisės studijų studentai turi turėti privalomąjį bazinį kriminalistikos kursą;

- Tik baudžiamosios specializacijos teisės studijų studentai turi turėti privalomąjį bazinį kriminalistikos kursą ir kitas kriminalistines disciplinas;
- Visų specializacijų teisės studijų studentai turi turėti galimybę pasirinkti bazinį kriminalistikos kursą bei kitas kriminalistines disciplinas;
- Kita (nurodykite):.....

2.11 Kaip vertinate teisėsaugos pareigūnų kriminalistinių žinių lygį?

- Aukštas;
- Aukščiau negu vidutinis;
- Vidutinis;
- Žemiau negu vidutinis;
- Žemas.
- Nežinau.

2.12 Ar Jūs galite paminėti kokius nors su kriminalistika susijusius reikšmingus ar naudingus darbus (knygas, metodines priemones, filmus ir pan.)?

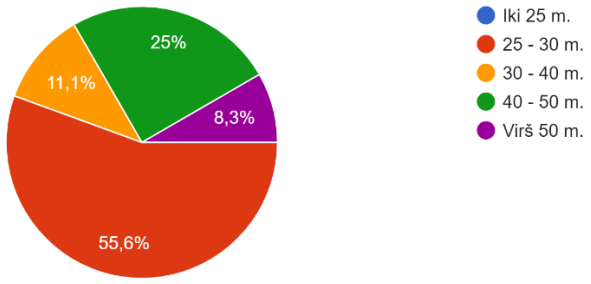
2.13 Ar turite pasiūlymų kaip būtų galima patobulinti kriminalistinį švietimą Lietuvoje? Jeigu turite prašome pasidalinti?

Priedas Nr. 7. Anoniminės apklausos rezultatai.

Anoniminei anketos apklausai buvo naudota „Google“ formas.

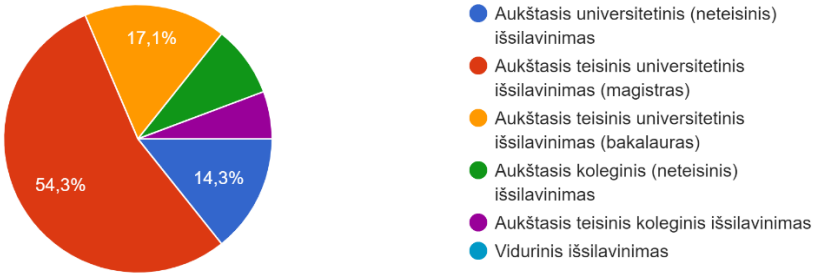
1. ATLIEKANČIO APKLAUSĄ RESPONDENTO DUOMENYS. 1.1. Jūsų amžius:

36 atsakymai

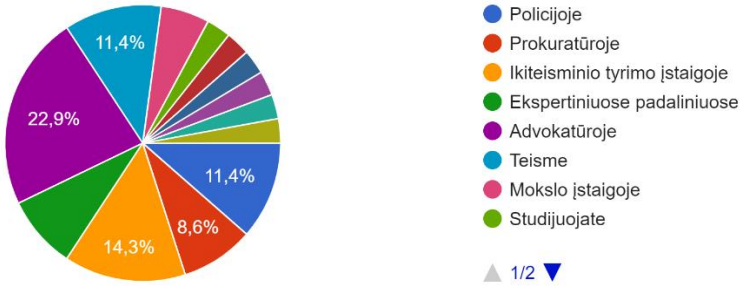
1.2. Jūsų išsilavinimas:

35 atsakymai

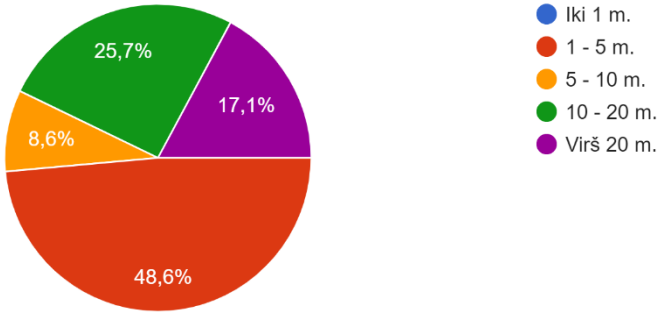
1.3. Jūsų darbas yra:

35 atsakymai

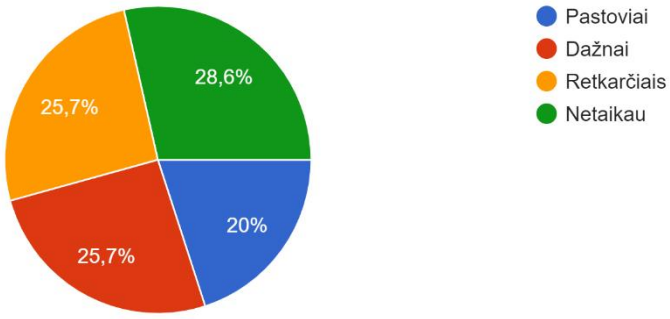
1.5. Jūsų darbo stažas:

35 atsakymai

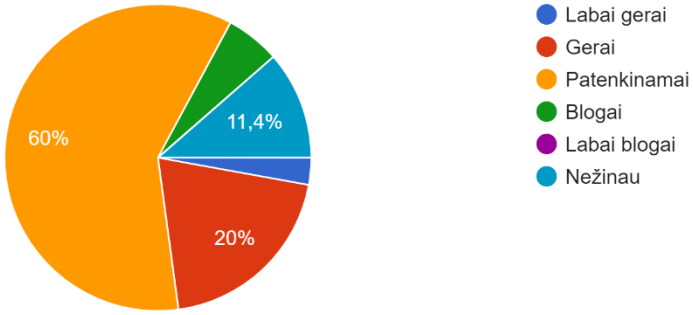
1.6. Ar Jūs taikote kriminalistikos žinias savo veikloje?

35 atsakymai

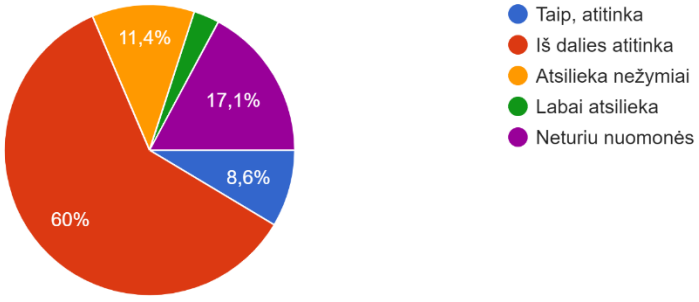
2. KRIMINALISITKOS ŽINIŲ LYGIS TEISINĖJE BENDRUOMENĖJE 2.1 Kaip vertinate Lietuvos kriminalistikos švietimą teisinėje bendruomenėje?

35 atsakymai

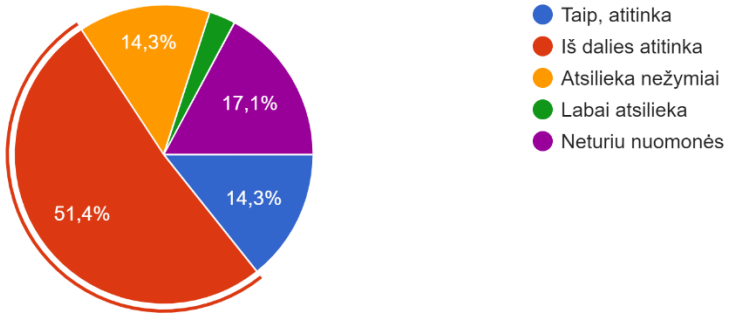
2.2 Kaip Jūs manote, ar Lietuvos kriminalistikos mokslas šalyje atitinka pasaulinį lygį?

35 atsakymai

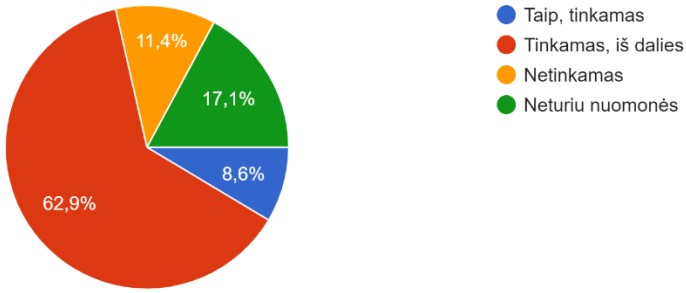
2.3 Jūsų nuomone, ar Lietuvos kriminalistikos didaktika šalyje atitinka pasaulinį lygį?

35 atsakymai

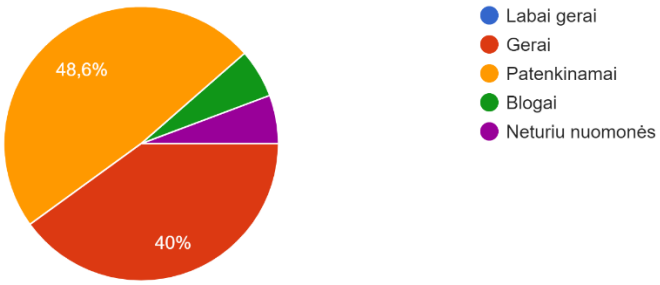
2.5 Jūsų nuomone, ar tinkamas kriminalistikos metodų, priemonių ir rekomendacijų taikymo lygis Lietuvoje?

35 atsakymai

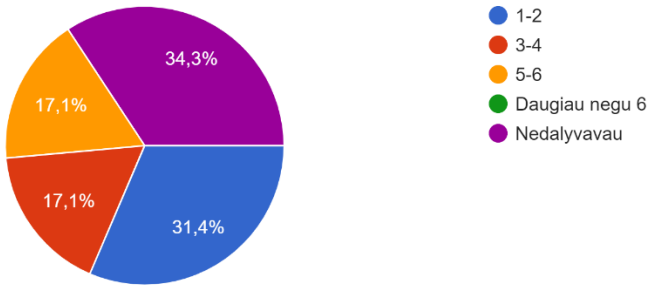
2.6 Kaip vertinate dabartinę teisėsaugos ir justicijos pareigūnų rengimo sistemą - kriminalistikos aspektu?

35 atsakymai

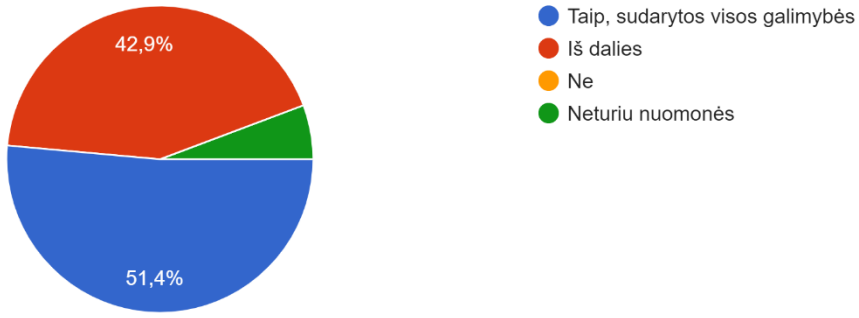
2.7 Kiek kartų dalyvavote per paskutinius 5-erius metus kvalifikacijos kėlimo ar kompetencijų kėlimo kursuose, kuriuose būtų nagrinėjamos kriminalistikos naujovės, problemos ir pan.?

35 atsakymai

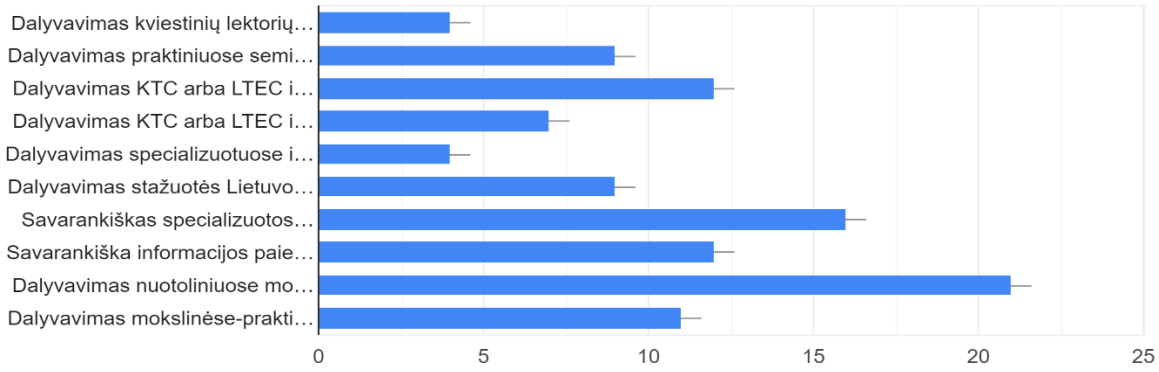
2.8 Ar Jūsų darbovietėje yra sudaromos visos galimybės mokytis bei kelti kvalifikaciją?

35 atsakymai

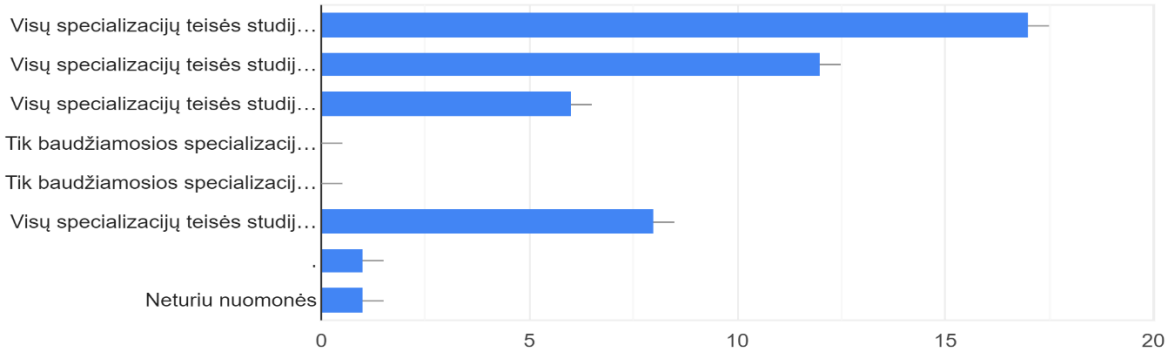
2.9. Kokia forma Jūs dalyvavote keliant savo kvalifikaciją?

35 atsakymai

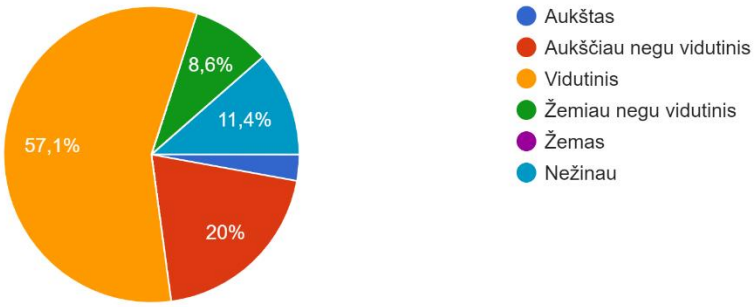
2.10. Kokia yra Jūsų nuomone apie kriminalistikos disciplinų dėstymo apimtis universitetinėse teisės studijose?

35 atsakymai

2.11 Kaip vertinate teisėsaugos ir justicijos pareigūnų kriminalistinių žinių lygį?

35 atsakymai

Forma patvirtinta Mykolo Romerio universiteto
Senato 2012 m. lapkričio 20 d. nutarimu Nr.1SN-10

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2021-12-17

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Teisės mokyklos, Baudžiamosios teisės ir proceso instituto, Baudžiamosios teisės ir kriminologijos nuolatinių studijų studentė Akvilė Judzinskytė, patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas:

„*LIETUVOS TEISINĖS BENDRUOMENĖS KRIMINALISTINIS ŠVIETIMAS*“

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;

2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;

3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

Akvilė Judzinskytė

(parašas) *(vardas, pavardė)*